

Olli Raitio

Korpilahden yhteiskoulu 1949-1974

Pro gradu – työ

Jyväskylän yliopisto

Suomen historian laitos 2001

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta
Humanistinen

Laitos
Historian laitos

Tekijä
Raitio Olli Kalevi

Työn nimi
Korpilahden yhteiskoulu 1949-1974

Oppiaine
Suomen historia

Työn laji
Pro gradu – tutkielma

Aika
Elokuu 2001

Sivumäärä
114 tekstisivua + lähteet

Tiivistelmä – Abstract

Tutkimuksen kohteena on vuosina 1949-1974 Korpilahdella toiminut yksityinen oppikoulu. Päälähteenä on käytetty Korpilahden yhteiskoulun arkistosta löytyviä asiakirjoja tutkittavalta ajanjaksolta. Arkistolähteitä on ollut käytettävissä verrattain runsaasti. Kannatusyhdistyksen ja johtokunnan kokousten pöytäkirjat, tarkastuskertomukset, koulun vuosikertomukset ja oppikoulutilastot ovat toimineet ensiarvoisen tärkeinä dokumentteina työtä tehdessä. Lähdekirjallisuutta on ollut tarjolla niukasti.

Kunnallisen keskikouluhankkeen kaaduttua yksityisestä oppikoulusta tuli ainoa mahdollinen kouluvaihtoehto Korpilahdella. Yhteiskoulun perustaminen oli osa koko maassa tapahtuvaa sotien jälkeistä jälleenrakennusta ja yhteiskouluinnostusta. Uusia yhteiskouluja perustettiin innokkaimmin juuri Korpilahden kaltaisiin maaseudun liikekeskuksiin. Koulun perustamiseen oli myös selkeitä käytännön syitä. Keskikoulu- tai ylioppilastutkinto vaadittiin yhä useampiin ammatteihin, ja perinteisissä, maatalouteen liittyvissä ammateissa taas tarvittiin yhä vähemmän työvoimaa. Oman koulun perustaminen oli paikallisesta näkökulmasta katsoen perusteltua.

Tutkimuksesta selviää, keitä olivat yhteiskoulun perustajat ja millaisiin olosuhteisiin yhteiskoulu Korpilahdella perustettiin. Tutkimuksessa käsitellään Korpilahden yhteiskoulun vertaamalla sitä tilastollisesti muihin yksityisiin oppikouluihin ja niiden kehitykseen tutkittavana ajanjaksona 1949-1974. Koulun ylläpitäjän, eli kannatusyhdistyksen, toiminta on keskeisenä tutkimuksen kohteena. Yksityisen oppikoulun perustaminen, rakentaminen ja ylläpito pienellä maaseutupaikkakunnalla vaati paljon vapaaehtoista työtä kannatusyhdistykseltä ja koko kyläyhteisöltä koulun hyväksi. Paikallistason kehityksen selvittämisen lisäksi myös valtakunnallinen koulutuspolitiikan kehitys on pyritty ottamaan huomioon tutkimuksessa.

Asiasanat

Yhteiskoulu, oppikoulu, kannatusyhdistys, yksityinen, Korpilahti

Säilytyspaikka
Historian laitos

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

1.1 Tutkimusasetelma ja lähteet	1
1.2. Korpilahti tutkittavana aikana	2
1.3. Yksityisoppikoulujen yleiset kehityspiirteet	6
1.4. Kunnallinen keskikouluhanke	10

2. Korpilahden yhteiskoulun hallinto

2.1. Kannatusyhdistys perustetaan	12
2.2. Yhteiskoulun johtokunta	14
2.3. Yhteiskoulun rehtorit	17
2.4. Yhteiskoulun vanhempainneuvosto	20
2.5. Kouluhallitus ja tarkastukset	21

3. Korpilahden yhteiskoulun rakennusvaiheet

3.1. Pappilan renkituvasta omaan koulurakennukseen	23
3.2. Yhteiskoulun toinen rakennusvaihe	30
3.3. Kolmas rakennusvaihe ja lukiolupa	33

4. Korpilahden yhteiskoulun talous

4.1. Yhteiskoulun tulot	38
4.2. Yhteiskoulun vapaaehtoinen tukeminen	48
4.3. Yhteiskoulun menot	53

5. Oppilaat

5.1. Oppilasmäärien kehitys ja ylioppilaat	56
5.2. Oppilasalue	65
5.3. Oppilaiden sosiaalinen tausta	68
5.4. Oppilaiden koulumenestys ja arvostelu	72

6. Oppilashuolto

6.1. Oppilasruokailu	75
6.2. Stipendit ja matkakorvaukset	79
6.3. Terveystenhoito	82

7. Opettajat ja koulutyö

7.1. Opettajat	84
7.2. Lukusuunnitelmat	93
7.3. Työajat	99
7.4. Yhteiset juhlat	102

8. Oppilaiden vapaa toiminta

8.1. Teinikunta	104
8.2. Kerhotoiminta	105

9. Peruskoulu ja kouludemokratia

108

10. Yhteenveto

113

Lähteet

KORPILAHDEN YHTEISKOULU VUOSINA 1949-1974

1. Johdanto

1.1. Tutkimusasetelma ja lähteet

Korpilahden koululaitoksen historiaa on aiemmin tutkinut Markku Lahti. Hänen työssään annetaan kokonaiskuva Korpilahden koululaitoksen toiminnasta ja historiasta. Sen tärkeän osan, yhteiskoulun, tutkiminen on kuitenkin jäänyt Lahden työssä varsin vähälle. Hän on suurimmaksi osaksi keskittynyt kansakouluopetuksen tarkasteluun. Muita tutkimuksia Korpilahden osalta ei ole.

Yleisemmin yksityisoppikouluja ja niiden historiaa ovat tutkineet muun muassa Kyösti Kiuasmaa (Oppikoulu 1880-1980) ja Salminen - Pietiäinen- Teperi (Yksityisoppikoulujen historia 1872- 1977). Kyseiset teokset ovat olleet suuri apu tutkielmää tehdessä ja Suomen oppikoululaitoksen yleiskuvaa hahmoteltaessa. Yleistä koulutuspolitiikkaa opetusministeriön näkökulmasta tutkittavana

ajankohtana on tarkastellut Veli- Matti Autio Opetusministeriön historiassa (osat V ja VI).

Alkuperäislähteinä olen käyttänyt Korpilahden yhteiskoulun arkistossa olevia kannatusyhdistyksen ja yhteiskoulun asiakirjoja vuosilta 1949-1974. Kannatusyhdistyksen ja johtokunnan kokousten pöytäkirjat, tarkastuskertomukset, koulun vuosikertomukset ja oppikoulutilastot ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä dokumentteja työtä tehdessä.

Korpilahden yhteiskouluun liittyy useita tutkimuskysymyksiä. On selvitettävä, mitkä olivat koulun perustamiseen johtaneet tekijät. Keitä olivat yhteiskoulun perustajat ja millaisiin olosuhteisiin yhteiskoulu Korpilahdelle perustettiin. Tarkoituksena on myös selvittää, millainen koulu Korpilahdella toimi vertaamalla sitä muihin yksityisiin oppikouluihin ja niiden kehitykseen tutkittavana ajanjaksona 1949-1974. Yksityistä oppikoulua tutkittaessa on selvitettävä myöskin miten raha liikkui. Kannatusyhdistys oli keskeisessä asemassa rahavirtojen ohjailussa. Ajatukseni on edetä työssäni kronologisesti eteenpäin, pitäen yhteiskunnan ja koulutuspolitiikan yleisen kehityksen jatkuvasti mukana, sikäli kun se Korpilahden yhteiskouluun vaikutti.

1.2. Korpilahti tutkittavana aikana

Korpilahden ja Muuramen seudut kuuluivat keskiajalta lähtien Jämsän emäseurakuntaan, joka oli pitkään Hämeen pohjoisin seurakunta. Vuodesta 1691 nämä pohjoiset kylät olivat muodostaneet Korpilahden kappeliseurakunnan, jolla oli osa omaa kunnallista hallintoa. Itsenäisen seurakunnan ja samalla pitäjän aika koitti viimein vuonna 1861. Tuolloin itsenäiseen Korpilahden alueeseen kuuluivat myös Muurame ja Säynätsalo alueineen (ns. Vanha-Korpilahti). Yhteistä aikaa kesti aina vuoteen 1923, jolloin Muurame ja Säynätsalo itsenäistyivät omiksi kunnikseen.¹

---

¹ Lahti, Markku, Vanhan Korpilahden historia Korpilahden, Muuramen ja Säynätsalon yhteisaika emäseurakunnan synnystä 1861 kuntien itsenäistymiseen 1923. Jyväskylä 1994, s. 13-16

Korpilahden luonnonkaunis pitäjä sijaitsee eteläisessä Keski-Suomessa. Luonnonkauneutta pitäjään tuo erityisesti sen sijoittuminen Päijänteen pohjoispään ympärille. Kirkonkylä sijaitsee Päijänteen länsipuolella nykyisen valtatie nro 9 varrella(entinen valtatie nro 4). Kolmannes kunnasta sijaitsee Päijänteen itäpuolella. Nykyään ”maapuolta” ja ”vespuolta ” yhdistää silta, tutkittavana aikana vesistön ylitys tapahtui lossiyhteyden avulla. Pinta-alasta maata on 654.1 km², vettä 144.1 km².² Tutkittavana aikana, eli vuosina 1949-1974, Korpilahti kuului aluksi Hämeen lääniin, kunnes Keski-Suomen lääni perustettiin vuonna 1960.³

Korpilahdella asui vuonna 1921 7237 ihmistä.⁴ Vuonna 1949 Korpilahden väkiluku oli 7888 ihmistä, joista miehiä 3933 ja naisia 3955.⁵ Vaikka väkiluku näyttää kasvaneen sitten 1920-luvun, on totuus toinen. Korpilahden väkiluku oli laskenut kaiken aikaa. Nousua tilastoissa olivat aiheuttaneet sotien jälkeen suuret ikäluokat ja väestötilastoihin vuonna 1949 kirjatut siirtokarjalaiset. Suuret muuttotappiot käänisivätkin Korpilahden väkiluvun 1950-luvulla uuteen laskuun. Lasku jyrkkeni 1960- luvulla ja 1970-luvun alussa elinkeinorakenteen muuttuessa ja suurten ikäluokkien muuttaessa työn perässä etelän tai oman läänin suuriin asutuskeskuksiin. Korpilahti kuuluiin Kuhmoisten ohella Keski-Suomen läänin suurimpiin väestötappiokuntiin.⁶ Viisivuotiskautena 1962-1967 aleni väkiluku noin 9 prosenttia. Huippuvuosi maaltapaossa oli vuosi 1965, jolloin väki väheni peräti 197 hengellä.⁷ Suurten taajamien(Jyväskylä, Jämsä) läheisyys edisti erityisesti nuorten pois muutttoa, mikä muuttotappion lisäksi tuntui luonnollisesti myös syntyvyyden vähenemisenä.

Sotien jälkeen kirkonkylä oli Korpilahden ainoa taajama. Se oli tyypillinen maaseututaajama pienine, lähekkäin rakennettuine puutaloineen. Vasta 1950- ja 60- luvuilla alkoi kylän keskustan nopea kehitys. Uusia liiketaloja rakennettiin ja

² Suomenmaa, osa 4, Maantieteellis-yhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos. Porvoo 1971, s.35

³ Keski-Suomen historia, osa 3. Keski-Suomi itsenäisyyden aikana. Toimittanut Mauno Jokipii. Jyväskylä 1993. Jokipii, s.30

⁴ Suomenmaa, osa IV, Maantieteellis-yhteiskunnallinen tieto -ja hakuteos, Helsinki 1922, s.205

⁵ SVT VI väestö 101-110

⁶ Keski- Suomen historia, osa 3, 1993. Laitinen 1993, s. 37-38

⁷ Suomenmaa, osa 4, 1971, s. 38

liikenne vilkastui. Kuitenkin vielä 1960-luvulla vanhat puurakennukset olivat yhä enemmistönä.

Kirkonkylän kaupalliseen vaikutusalueeseen kuului 1970-luvulle tultaessa suurin piirtein oman pitäjän alue. Suurista keskuksista Jyväskylä oli tärkein asiointipaikka (noin 30 kilometriä Korpilahden keskustasta). Eteläisestä osasta Korpilahtea käytiin lähempänä sijaitsevassa Jämsässä, jonne on sama matka kirkonkylältä kuin Jyväskylään.⁸

Elinkeinorakenteeltaan Korpilahti oli vuonna 1950 tyypillinen maa- ja metsätalouspitäjä . Tuolloin maa- ja metsätaloudesta sai toimeentulonsa 76.1 prosenttia pitäjän asukkaista. Viljelmät olivat yleensä peltoalaltaan pieniä, mutta peltojen pienuutta kompensoivat metsien keskimääräistä suurempi koko. Vuonna 1959 yli kahden hehtaarin viljelmillä oli tilaa kohti peltoa keskimäärin 6.8 hehtaaria ja metsää 47.5 hehtaaria. Kaikki viljelmät olivat peltoalaltaan alle 40 hehtaaria. Varsinaisia suurtiloja Korpilahdella ei siis ollut.⁹

Teollisuuden palveluksessa työskenteli vuonna 1950 11.8 prosenttia Korpilahden ammatissa toimivasta väestöstä. Kyseessä oli pääosin sahateollisuus. Erilaisissa palveluammateissa toimi 11.4 prosenttia Korpilahden työvoimasta. Muiden ammattien osuus oli marginaalinen, 0.7 prosenttia.¹⁰

Vuoteen 1970 mennessä maa- ja metsätalouden osuus ammatissa toimivasta väestöstä oli pudonnut 56.0 prosenttiin, ollen kuitenkin vielä ylivoimaisesti suurin ammattiryhmä. Toiseksi suurimmaksi työllistäjäksi oli kohonnut palvelusektori, johon lukeutui nyt 27.4 prosenttia työvoimasta. Teollisuus työllisti 15.7 prosenttia Korpilahden ammatissa toimivasta väestöstä.¹¹

Nurmisen Saha Oy oli Korpilahden suurimpia työnantajia aina perustamisestaan lähtien (perustettu vuonna 1914). Jussi Nurmisen perustama perheyritys toimi Kirkkolahden kirkonkylän puoleisella rannalla aivan Korpilahden keskustassa.

---

⁸ Suomenmaa, osa 4, 1971, s. 38

⁹ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. s. 702 ja Suomenmaa, osa 4, 1971, s. 38

¹⁰ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. s. 702

¹¹ Sama, s. 703

Yritystoimintaa jatkoivat isänsä jälkeen pojat Väinö (toimitusjohtajana) ja Eero (sahanhoitajana). Sadat korpilahtelaiset hankkivat kautta vuosien toimeentulonsa Nurmiselta. Nurmisen saha työllisti näin ollen suuren osan Korpilahden teollisuustyöväestöstä. Yhtyneet paperitehtaat Oy:n ostettua Nurmisen sahan vuonna 1972 (eli kilpailijan pois markkinoilta) sen toiminta lopetettiin. Rahalaitoksista paikkakunnalla olivat edustettuina säästöpankki, osuuspankki ja Kansallis- Osake –Pankki. Kaupassa pääsi käymään Pohjois-Päijänteen Osuusliikkeen ja Osuusliike Keskimaan myymälöissä. ¹²

Korpilahden puoluekenttää ovat hallinneet käsiteltävänä aikana lähinnä kolme puoluetta: Maalaisliitto/Keskustapuolue ja SKDL ja SDP. Kokoomuksen kannatus on jäänyt verrattain vähäiseksi. Maaseudun ja viljelijäväestön puolueena profiloituneen Maalaisliitto/ Keskustapuolueen kannatus paikkakunnalla on melko luonnollinen seuraus kunnan elinkeinorakenteesta. Maalaisliitto/ Keskustapuolue oli ja on edelleen (nykyisin Keskusta) Korpilahden valtapuolue. Myös vasemmistopuolueiden oli varsin vankka kannatus Korpilahdella. Tämäkin selittyy varsin pitkälti elinkeinorakenteen kautta. Valtuustopaikoissa vasemmistopuolueilla oli Korpilahdella enemmistö aina 1960-luvulle saakka. 1960-luvulta lähtien voimasuhde valtuustossa muuttui porvarienemmistöksi .Tästä huolimatta Keski-Suomen tasolla Korpilahti sijoittuu kuitenkin vertailussa vasemmistolaisimpien kuntien joukkoon yhdessä mm. Jyväskylän, Jämsän ja Muuramen.¹³

Korpilahden liikenteellinen sijainti oli jo tutkittavana ajanjaksona (eli vuosina 1949-1974) erinomainen. Sekä Jyväskylä että Jämsä sijaitsevat noin 30 kilometrin etäisyydellä kirkonkylästä, joista oli ja on maantie- ja rautatieyhteys maamme suurimpiin kaupunkeihin. Nelostie kulki kirkonkylän halki. ¹⁴

---

¹² Korpilahti- lehti 25.3. 1998 ja Suomenmaa, osa 4, 1971, s. 38.

¹³ SVT XXIX A vaalit 1939-56 ja SVT XXX A vaalit 1956- 75 ja Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. Rantatupa, s. 372-376.

¹⁴ Suomenmaa, osa 4, 1971, s. 38

1.3. Yksityisoppikoulujen yleiset kehityspiirteet

Ensimmäiset tyttöjen ja poikien yhteiset oppikoulut eli yhteiskoulut perustettiin 1880-luvulla. Yhteiskoulujen perustamiseen vaikutti naisasialiike ja halu naisten oikeudellisen ja yhteiskunnallisen aseman kohottamiseen. Merkittävämpänä syynä oli ehkä kuitenkin maamme suhteellisen harva asutus. Koulua perustettaessa yhteiskoulu oli usein ainoa mahdollisuus riittävän oppilaspuhjan turvaamiseksi. Ensimmäinen yhteiskoulu Suomessa oli vuonna 1883 perustettu Läröverket för gossar och flickor Helsingissä. Kolme vuotta myöhemmin perustettiin Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu. Tämän jälkeen yhteiskouluja perustettiin niin innokkaasti, että autonomian ajan lopulla oppikouluistamme kaksi kolmasosaa oli yhteiskouluja.¹⁵

Toisen maailmansodan jälkeen suomalainen yhteiskunta muuttui nopeasti koulutusyhteiskunnaksi. Muutos oli vahvasti kytköksissä siihen elinkeinorakenteen muutokseen, jonka seurauksena agraarinen Suomi muuttui ensin teollisuusvaltioksi ja edelleen tietoyhteiskunnaksi. Palvelusektori, johon myös koulutus lukeutuu, kasvoi pääelinkeinoista suurimmaksi.

Koulutusyhteiskunnan kehityksestä kertoo oppikouluverkon nopea tiheneminen. Kun Suomessa oli vuonna 1945 273 oppikoulua, oli niitä vuonna 1971 jo 663. Valtaosa oppikouluista oli yksityisoppikouluja, niin myös sodan jälkeen perustetuista uusista oppikouluista. Enimmillään kaksi oppikoulua kolmesta oli yksityisiä.¹⁶

Yksityisten oppikoulujen kohdalla koettiin voimakas perustamisaalto toisen maailmansodan jälkeen. Kun sodasta toipuvan maan valtiontalous oli tiukoilla, oli yksityisoppikoulujen perustaminen usein aloitekykyisten vanhempien ainoa mahdollisuus, mikäli he aikoivat saada lapsensa oppikouluun. Oppilastulva

---

¹⁵ Somerkivi, Urho, Kouluhallitus ja koulutoimen kehittyminen satavuotiskautena 1869-1969. Somerkivi, Urho, Cavonius, Gösta, Karttunen, M.O., Kouluhallitus 1869-1969. Vantaa 1979. s. 47-48.

¹⁶ Salminen, Jari -Pietiäinen, Jukka-Pekka-Teperi, Jouko, Yksityisoppikoulujen historia 1872-1977. Helsinki 1995. s. 167

kouluihin oli kova. Valtiovalta keskittyi lähinnä kansakoululaitoksen kehittämiseen.¹⁷

Valtion näkökulmasta yksityisoppikoulut olivat lähes korvaamaton apu. Valtiolla ei ollut aineellisia eikä henkisiä resursseja täyttää sitä koulutustarpeen ja –kysynnän kasvua, joka sodan jälkeisinä vuosina tapahtui. Yksityiskoulut, jotka olivat elimellinen osa valtakunnan koulujärjestelmää, olivat valtion näkökulmasta edullisia. Yhden oppilaan kouluttaminen maksoi valtiolle vain hiukan yli puolet siitä, minkä se maksoi valtion koulussa. Valtionapu oli ikään kuin korvausta siitä palvelutehtävästä, jota nämä koulut yhteiskunnalle tekivät.¹⁸

Uusien oppikoulujen perustamisalto syntyi monien seikkojen yhteisvaikutuksesta. Rauhantila lisäsi koulujen perustamisedellytyksiä, etenkin henkisiä. Koulujen perustaminen kuvastaakin sitä jälleen rakennuksen henkeä joka Suomessa vallitsi sodan jälkeen. Koulujen perustaminen oli myös eräänlaista henkisen maanpuolustuksen jatkumista. Sivistyksessä ja koulutuksessa oli tämän ajattelun mukaan kansakunnan turva. Yhtäältä uusien koulujen perustamista tuki siis vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän puolustaminen. Toisaalta sitä edisti myös sosiaalisen ja alueellisen tasa-arvoisuuden tavoittelu. Tämä näkyi maaseutukoulujen ekspansiona ja maalaisliiton ja poliittisen vasemmiston piirissä vuosi vuodelta voimistuvissa yhtenäiskoulukaavailuissa.¹⁹

Myös elinkeinorakenteen ja väestörakenteen muutos vaikutti oppikoulujen lisäämisen suuntaan. Suuret ikäluokat syntyivät (vuosina 1945-1950 yli 600000 lasta). Maatalous oli supistuva elinkeino, joka ei työllistänyt lisää. Suomi teollistui, byrokratisoitui, kaupungistui ja keskiluokkaistui. Tässä elämäntavassa lasten paneminen oppikouluun oli luonteva tapa, eikä sitä tarvinnut perustella entiseen tapaan edes myöskään työläiskodissa tai maaseutuyhteisössä.

---

¹⁷ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 168

¹⁸ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995 s. 157

¹⁹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 168

Viimeistään 1960-luvun alussa piti pikemminkin perustella sitä, miksi joku ei pyrkinyt oppikouluun.²⁰

Uusien koulujen joukossa selvästi hallitsevana tyyppinä oli nelivuotiselle kansakoululle perustuva viisivuotinen keskikoulu. Valtaosa uusista kouluista perustettiin suomenkielisiin maaseututaajamiin. Oppikoulun saivat esimerkiksi Eurajoki, Laitila, Veteli, Pello, Sotkamo, Pielavesi, Petäjavesi ja Korpilahti. Perustamislupia myönnettiin nimenomaan sinne, missä koulunkäyntimahdollisuuksia ei aiemmin ollut.²¹

Koulujen perustaminen ”maaseudun liikekeskuksiin” kertoo maaseudun ja sen nuoren polven lisääntyvästä opiskelunhalusta ja koulutuksen arvostuksesta. Maatalouden ja teollisuuden vähenevä työvoimavaltaisuus sekä yleinen elintason nousu lienevät tärkeimmät syyt, jotka kasvattivat oppikoulujen suosiota. Se kertoo myös maaseudun halusta kouluttaa itse omat virkamiehensä. Koulutielle ajoi myös kiristynyt kilpailu. Keskikoulu tai ylioppilastutkinto vaadittiin yhä useammin pohjasivistykseksi pyrittäessä ”korkeampiin” ammatteihin. Harvalla oli kuitenkaan mahdollisuutta tai halua käydä oppikoulua toisella paikkakunnalla. Sen vuoksi oman koulun perustaminen oli paikallisesta näkökulmasta perusteltua.²²

Yksityisoppikoulujen suurin ongelma sodan jälkeisinä vuosina oli raju inflaatio, jonka seurauksena menot kasvoivat nopeammin kuin tulot. Inflaatio söi säästöt niiltä harvoilta joilla niitä oli. Valtionavun kehitys seurasi jälkijunassa. Kun opettajien palkat eivät kohonneet elinkustannusten tahdissa, oli seurauksena paheneva opettajapula. Vaikka palkkoja ja hintoja säännösteltiin, löytyi aloja ja työpaikkoja, joissa maksettiin paremmin. Lämmityskulut ja muut kustannukset kasvoivat. Jonkin verran tätä vaikeaa tilannetta kompensoi oppilasmäärien kasvu, mutta vain jonkin verran, sillä lukukausimaksut olivat säännöstelyn piirissä. Vanhojen ja uusien koulujen rakennushankkeiden toteuttaminen oli tavarapulan ja säännöstelyn oloissa hankalaa. Inflaatiosta sen sijaan hyötyivät koulut, joilla oli

---

²⁰ Kiuasmaa, Kyösti, Oppikoulu 1880-1980. Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun. Oulu 1982. s. 398-402

²¹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.171

²² Kiuasmaa 1982, s. 400-402

niskassaan entuudestaan korkeat rakennusvelat, mikäli velat eivät olleet sidottu indeksiin. Kun tilanne muodostui vuosi vuodelta sietämättömämmäksi (erityisesti opettajapulan osalta), säädettiin lopulta vuonna 1950 uusi valtionapulaki.

Uutena avustusmuotona otettiin käyttöön prosentuaalinen valtionapu, jolla valtio alkoi osallistua yksityiskoulujen rakennus- ja tonttivelkojen korkojen, käyttökulujen ja palvelushenkilöstön palkkojen maksuun. Laki merkitsi vuositasolla liki kolmanneksen parannusta yksityiskoulujen valtionapuihin. Tämän lisäksi yksityiskoulujen opettajien asema parani huomattavasti, sillä tämän jälkeen heidät rinnastettiin vastaavien valtion koulujen lehtoreihin palkkauksen suhteen. Uuden lain keskeinen tarkoitus olikin parantaa opettajien kehoja palkkoja jotta päteviä opettajia saataisiin, ja taata heille pitkälti sama palkka ja muut etuudet kuin olivat valtion oppikoulujen opettajilla.²³

Tammikuussa 1951 annettiin yksityiskouluasetus. Se ei muuttanut koulujen perustamisprosessia, mutta koulujen hallinnosta se antoi entistä täsmällisempiä määräyksiä. Viranomaisten ote yksityiskouluista tiukkeni. Yksityiskoulujen hallinto läheni valtion koulujen mallia. Kouluhallitus teki yksityiskouluille malliohjesäännön. Kun kouluhallitus vielä ohjeillaan tiukensi koulujen mahdollisuuksia poiketa valtion koulujen lukusuunnitelmista, ja kun valvonta ja tarkastustoiminta oli tiivistä, kaventuivat yksityisoppikoulujen autonomian rajat. Jatkossakin tämä trendi jatkui.²⁴

Opettajien kelpoisuusehdot määriteltiin vuoden 1951 asetuksessa samoiksi kuin valtion kouluissa. Vakinaiset pätevät lukuaineen opettajat saivat lehtorin arvon. Opettajien viraltapanon säännöksiä tiukennettiin. Vakinaisten opettajien palkat, eläkkeet ja ikälisät yhtenäistettiin valtion oppikoulujen opettajia koskevien säädösten kanssa. Valtion tiukentuva holhous toi mukanaan myös lääninhallituksen osallistumisen koulujen kurinpitovaltaan. Todistusten myöntöoikeuden antaminen taas siirtyi maan hallitukselta kouluhallitukselle.²⁵

---

²³ Kiuasmaa 1982, s. 371-372 ja Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 158

²⁴ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 159

²⁵ Kiuasmaa 1982, s. 370-371

Vuoden 1951 asetuksen myötä yksityisoppikoulun johtajaa tai johtajatarta alettiin kutsua myös virallisesti rehtoriksi. Asetus korosti rehtorin ja vararehtorin asemaa sekä valvontavastuuta. He vastasivat, että oppilaat kasvatettiin siveellisyyteen, huolellisuuteen ja järjestykseen, ja vastasivat muutenkin pitkälti kaikesta koulun toimintaan liittyvästä.²⁶

Vanhempainneuvoston ja johtokunnan tehtävistä asetuksessa oli säädökset. Vanhempainneuvosto jäi yksityisoppikouluissa usein taka-alalle Vanhempien aktiivisuus kanavoitui koulun hyväksi pikemminkin kannatusyhdistysten kautta. Huomattava osa johtokuntien jäsenistä oli oppilaiden- entisten ja koulussa olevien- vanhempia. Koulujen johtokunnat asetti koulun ylläpitäjä, joka oli useimmissa tapauksissa kannatusyhdistys.²⁷

Yksityisoppikoulujen kunnallistaminen ja peruskoulun tulo vähensivät sitten rajusti yksityisten oppikoulujen määrää 1970-luvulla. Lukuvuonna 1976-77 yksityisiä Oppikouluja oli enää 84. Yhtenäiskoulu keskustelua oli Suomessa käyty 1890- luvulta alkaen. Konkreettisia tuloksia yhtenäiskouluasiassa saatiin lopulta 1960- luvun lopulla peruskoululain astuessa voimaan. Peruskoululaki (26.7.1968) ja asetus (26.6.1970) sulauttivat lainsäädännöllisesti ja organisatorisesti vanhan keskikoulun ja kansakoulun. Kolmiluokkainen lukio jäi omaksi ylioppilaita valmistavaksi kouluksi. Peruskoulu-uudistus toteutettiin porrastetusti alkaen Pohjois- Suomesta 1.8. 1972. Kansakoulu ja oppikoulu lakkasivat lopullisesti Suomessa 1.8.1977 lukien. Yksityisinä peruskoulua korvaavina kouluina tai yksityisinä lukioina jatkoi vain 36 koulua.²⁸

1.4. Kunnallinen keskikouluhanke

Korpilahdella ajatus oman oppikoulun saamisesta kuntaan oli koko kyläyhteisön yleisesti hyväksymä hanke. Yhteiskouluajatus hyväksyttiin yli puoluerajojen, eikä soraääniä esiintynyt. Yhteiskoulu otettiin tyytyväisyydellä vastaan kuntalaisten piirissä.²⁹

---

²⁶ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 161

²⁷ Sama

²⁸ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 167

²⁹ KykA, vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1959-1960

Alku oli kuitenkin hankalaa. Korpilahden kansakoululautakunta esitti kokouksessaan toukokuussa 1946 kunnallisen keskikoulun perustamista kuntaan. Koska tilojen suhteen tiedettiin odottaa ongelmia, esitettiin samalla toiminnan aloittamista ns. vuorolukua käyttäen kansakoulun rakennuksissa. Kokouksessa tarkastaja Valorinta kehotti lautakuntaa järjestämään neuvottelutilaisuuksia riitojen välttämiseksi. Kokouksen lopuksi todettiin että kunnallinen keskikoulu perustettaisiin kun tilanne sen sallisi.³⁰

Kunnallisen keskikoulun perustaminen kaatui kuitenkin tilojen puutteeseen. Kansakoululautakunta pyysi kuntaa ottamaan keskikoulun rakentamisen rakennusohjelmaansa ja yhteisiä kokouksia pidettiin rakennus- ja kansakoululautakuntien välillä, mutta konkreettisiin tuloksiin ei päästy.³¹

Hanke kunnallisen keskikoulun saamiseksi pitäjään polki paikallaan. Halu oman koulun saamiseen oli kuitenkin kova. Vaihtoehtona kunnalliselle keskikoululle oli yksityisen oppikoulun perustaminen, johon sitten ryhdyttiinkin. Tämä ei ollut tavaton kehityskulku, sillä yhteiskouluhankkeita oli sodan jälkeen lähes kaikissa Keski-Suomen kunnissa. Melkein kaikki Keski-Suomen uudet oppikoulut olivat kannatusyhdistysten omistamia yhteiskouluja, ja näin ollen kuntien asukkaiden oman aloitteellisuuden varassa toimivia oppilaitoksia. Muutama kunnallinen keskikoulukin perustettiin. Marssijärjestys koulujen perustamisessa oli selkeä. 1940-luvun kuluessa yhteiskoulunsa saivat ensin Keski-Suomen tehdastaajamat, sitten olivat vuorossa riittävän suurten maaseutukuntien kirkonkylät(kuten Korpilahti). Lopulta tilanpuute suurten ikäluokkien tullessa oppikouluikään pakotti Jyväskylässäkin perustamispuuhiin.³²

---

³⁰ KkuA, kansakoululautakunnan pöytäkirjat 1946-1954, kokous 18.5.1946 § 5

³¹ KkuA, kansakoululautakunnan pöytäkirjat 1946-1954, kokous 11.2.1947 § 5 ja Lahti, Markku, , Korpilahden koululaitos 1880-1980. Keuruu 1980. s. 186

³² Keski-Suomen historia, osa 3., 1993. Mönkkönen, s. 498-502

2 . Korpilahden yhteiskoulun hallinto

2.1. Yhteiskoulun kannatusyhdistys perustetaan

Kirkonkylän kansakoululla pidettiin 6.3. 1949 Korpilahden yhteiskoulun kannatusyhdistyksen perustava kokous. Kannatusyhdistyksen jäseneksi pääsi jokainen, joka maksoi jäsenmaksun. Jäsenmaksuksi määrättiin 1000 markkaa. Perustavassa kokouksessa valittiin toimikunta ajamaan yhteiskouluasiaa eteenpäin ja hoitamaan alkuvalmisteluja. Toimikuntaan valittiin kirkkoherra Gunnar Olanterä, urakoitsija Arvi Ikonen, kunnanlääkäri Edit Veijo, johtaja Eero Nurminen, maatalousteknikko Atte Tiikkainen ja kansakoulunopettaja Jussi Punamäki. Toimikunnalle annettiin tehtäväksi laatia säännöt kannatusyhdistykselle, sekä suorittaa alustava kartoitus Korpilahden ja Muuramen alueella henkilöistä, joilla olisi halua liittyä kannatusyhdistyksen jäseniksi maksamalla jäsenmaksu. Jäsenten hankkiminen aloitettiin siis välittömästi.³³

Saman päivän iltana pidettiin Korpilahden yhteiskoulun valmistavan toimikunnan kokous. Kokouksessa toimikunta päätti ottaa kannatusyhdistykseen myös kannattajajäseniä ja lahjoittajajäseniä. Kannattajajäsenet maksoivat 10000 silloista markkaa neljän vuoden aikana, 2500 markkaa vuosittain. Lahjoittajajäsen antoi 20000, 35000 tai 50000 markkaa. Vuosimaksut sovittiin kannettavaksi vuosikokouksen määrääminä aikoina. Kokouksessa päätettiin myös jäsenmaksujen kerääjistä. Lisäksi toimikunta päätti pyytää kunnalta lahjoituksena 500 000 mk sekä tontin yhteiskoulua varten. Seurakunnalta pyydettiin 300 000 markan ja manttaalikunnalta 100 000 markan lahjoituksia.³⁴

Vasta perustettu kannatusyhdistys piti seuraavan kokouksen 20.3.1949, jossa se valitsi itselleen hallituksen. Kannatusyhdistyksen hallitus oli vastuussa yhdistyksen omaisuudesta sekä vapaaehtoistoiminnan organisoinnista ja kehittämisestä. Ensimmäisen hallituksen puheenjohtajaksi valittiin

³³ KykA, kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokous 6.3.1949 § 4,5 ja 6

³⁴ KykA, kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokous 6.3.1949 § 2, 3 ja 4

kansakoulunopettaja Jussi Punamäki, varapuheenjohtajaksi kunnanlääkäri Edit Veijo, sihteeriksi maatalousteknikko Atte Tiikkainen ja rahastonhoitajaksi kauppias Yrjö Matilaisen. Tämän lisäksi kokouksessa päätettiin lähettää ilmoitus yhdistysrekisteriin merkitsemistä varten. Seurakunnalta päätettiin pyytää Pappilan ns. renkitupaa yhteiskoulun tarpeita varten.³⁵

Kannatusyhdistyksen hallitus toimi aina vuoteen 1963 asti, jolloin se sulautettiin koulun johtokuntaan. Koko hallituksen toiminnan ajan, eli vuosina 1949-1963, hallituksen puheenjohtajana toimi kansakouluopettaja Jussi Punamäki.³⁶

Jussi Punamäki syntyi Korpilahdella 21.7.1896. Hän valmistui opettajaksi Jyväskylän seminaarista vuonna 1918. Punamäki toimi opettajana Keuruulla ja Laukaassa ennen Korpilahdelle tuloaan, joka tapahtui vuonna 1925. Korpilahdella Jussi Punamäki toimi kirkonkylän kansakoulun johtajaopettajana aina eläkkeelle siirtymiseensä saakka vuoteen 1963. Hän toimi myös mm. koululautakunnan puheenjohtajana ja opettajayhdistyksen puheenjohtajana. Kotiseutu- ja maanpuolustustyö olivat Jussi Punamäen sydäntä lähellä. Hän oli Vanhan Korpilahden Kotiseutuyhdistyksen perustajajäsen ja vanhana sisällissodan vapaaehtoisena toimi Korpilahden suojeluskunnan paikallispäällikkönä aina niiden lakkauttamiseen saakka. Tästä varsin valkoisesta taustastaan johtuen Jussi Punamäki sai kansan suussa osuvan lempinimen ”Puna-Jussi”, joka sitten seurasi häntä aina hautaan asti. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi Punamäki toimi lukuisissa kunnan ja seurakunnan luottamustehtävissä. Jussi Punamäki kuoli 30.9. 1984 88 vuoden ikäisenä.³⁷

Kannatusyhdistyksen toiminta perustui sen itsensä laatimaan ja kouluhallituksen hyväksymään ohjesääntöön. Edellä mainitut toimenpiteet ja tavoitteet, jotka kannatusyhdistyksen perustavassa kokouksessa oli asetettu, kirjattiin yhdistyksen säännöiksi. Säännöissä kannatusyhdistyksen olemassaolon tarkoituksiksi määriteltiin neliluokkaisen, kuuteen kansakoululuokkaan pohjautuvan suomenkielisen yhteiskoulun aikaansaaminen Korpilahdelle, sekä sen aatteellinen

---

³⁵ KykA, kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokous 20.3. 1949 § 1, 2 ja 3

³⁶ KykA, Kann.yhd.ptk 1949-1971

³⁷ Korpilahti- lehti 4.10.1984

ja taloudellinen tukeminen. Tarkoituksensa edistämiseksi kannatusyhdistys otti vastaan testamentteja ja lahjoituksia, toimeenpani juhlia, iltamia, arpajaisia ja kokouksia. Yhdistyksen jäseneksi pääsi jokainen, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoitusperät ts. yhteiskouluasian tukemisen. Jäsenmaksujen markkamäärät hyväksyttiin valmistavan toimikunnan kaavailujen mukaisesti myös lopullisiin sääntöihin.³⁸

Kannatusyhdistys kokoontui kerran vuodessa vuosikokoukseen. Vuosikokous pidettiin yhdistyksen kolmena ensimmäisenä toimintavuonna syyskuun loppupäivinä. Syyskuussa 1951 pidetyssä vuosikokouksessa sääntöjä muutettiin niin, että jatkossa vuosikokous kutsutaan kannatusyhdistyksen hallituksen toimesta koolle heinäkuussa.³⁹ Vuodesta 1952 lähtien vuosikokoukset pidettiin aina heinäkuun lopussa. Kutsu vuosikokoukseen tuli sääntöjen mukaan julkaista vähintään yhdessä paikkakunnalla ilmestyvässä maakunnallisessa sanomalehdessä ja viimeistään kahta viikkoa ennen kokousta. Ilmoituksesta tuli käydä selville asiat, jotka kokouksessa tulevat keskustelunalaisiksi. Vuosikokous valitsi koululle johtokunnan, joka vastasi koulun toiminnasta kannatusyhdistykselle. Se myös valitsi tilintarkastajat, ja hyväksyttiin tilit sekä tulo- ja menoarvion myönsi vastuuvapauden johtokunnalle. Kokouksessa oli kullakin jäsenellä yksi ääni. Äänten mentyä tasan puheenjohtajan ääni oli ratkaiseva. Johtokunnalla oli tämän lisäksi mahdollisuus kutsua koolle kannatusyhdistyksen ylimääräinen yleiskokous, jos se katsoi asioiden niin vaativan. Kokous koolle kutsuttaessa tuli menetellä samoin kuten vuosikokouksen ollessa kyseessä.⁴⁰

2.2 Yhteiskoulun johtokunta

Kannatusyhdistyksen omaisuutta ja asioita hoiti yhdistyksen jäsenistä koottu kannatusyhdistyksen johtokunta, joka myös toimi samalla koulun johtokuntana. Johtokunnan koollekutsujana toimi sen puheenjohtaja, tai hänen ollessa estyneenä varapuheenjohtaja, niin usein kuin asiat vaativat. Johtokunta oli päätösvaltainen kun puheenjohtajan (tai varapuheenjohtajan) lisäksi johtokunnan kokoukseen otti

³⁸ KykA, Kouluohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, ohjesääntö 1949 § 1

³⁹ KykA, kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, vuosikokous 23.9.1951 § 11

⁴⁰ KykA, kannatusyhdistyksen ptk 1959-1971, kokouksessa 20.2. 1963 § 2 päätetty ohjesääntö, siitä pykälät 6-9.

osaa vähintään neljä jäsentä. Koulun hallinnossa johtokunta oli keskeinen toimielin rehtorin ohella. Johtokunta edusti koulun omistajayhteisöä eli kannatusyhdistystä koulun toiminnan ylläpitämisessä, hoiti taloutta, otti virkaan ja erotti rehtorin ja opettajat, määräsi palkkaedut ja tuntijaon sekä myönsi virkavapaudet. Se tarkasti lukusuunnitelman ja tuntijaon, määräsi oppilasmaksut, vapaaoppilaspaikat ja koulumaksujen alennukset. Johtokunta esitti omistajayhteisön puolesta kouluhallitukselle vahvistettavaksi lukusuunnitelmat ja ohjesäännön sekä anoi valtionavun ja päästötodistusoikeuden myöntämisen koululle. Johtokunnan tehtäviin kuului myös tulo- ja menoarvioehdotuksen tekeminen kannatusyhdistyksen vuosikokoukselle, sekä koulun stipendi- ja muiden rahastojen hoitaminen.⁴¹

Yksityisoppikoulussa johtokunnan asema oli hyvin tärkeä. Se edusti koulua yhteyksissä kunnan tai muiden yhteisöjen kanssa. Johtokunta hoiti myös vanhempainneuvoston rinnalla opettajiston ja vanhempien välisiä asioita ja sen puoleen käännettiin tavallista suuremmissa kurinpidollisissa asioissa. Valtion kouluissa ei vastaavaa elintä ollut. Siellä johtokunnan tehtävät hoiti kouluhallitus tai rehtori.⁴²

Johtokuntaan kuului vuosina 1949-1954 rehtori ja viisi kannatusyhdistyksen vuosikokouksen kolmeksi vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Kokouksien sihteerinä toimi rehtori. Hänen ollessa esteellinen tai estynyt pöytäkirjaa piti ja kokoukseen osallistui vararehtori. Valituista jäsenistä erosi vuosittain kaksi ja lopuksi yksi jäsen, ensimmäisellä kerralla arvalla ja sen jälkeen kukin vuorollaan toimiajan mukaan. Erovuorossa oleva jäsen voitiin valita tehtävään uudelleen.⁴³

Vuonna 1954 yhteiskoulun ohjesääntöä muutettiin siten, että kannatusyhdistyksen valitsemien jäsenten määrää lisättiin viidestä kahdeksaan. Johtokunnan jäsenet valittiin vuosikokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Heistä erosi vuosittain neljä jäsentä, ensimmäisellä kerralla arvalla, ja sitten kukin vuorollaan. Eroavat jäsenet voitiin kuitenkin valita uudelleen. Jos johtokunnan jäsen joutuisi eroamaan

---

⁴¹ KykA, Kouluohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, ohjesäännöt 1949, 1954, 1963 § 4, 5

⁴² Meinander, Ragnar-Anttonen, Toivo, Oppikoulun hallinto. Porvoo 1960. s. 15-16

⁴³ KykA, Kouluohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, ohjesääntö 1949 § 4

(esimerkiksi sairauden vuoksi) kesken toimikautta, valitsi vuosikokous jonkun toisen hänen tilalleen jäljellä olevaksi ajaksi.⁴⁴

Ensimmäinen johtokunnan kokous pidettiin 14.7. 1949. Ensimmäisen johtokunnan oli valinnut kannatusyhdistyksen hallitus. Hallituksesta mukana johtokunnassa oli kunnanlääkäri Edit Veijo. Muut jäsenet olivat metsäteknikko Väinö Niinioja, urakoitsija Arvi Ikonen, kauppias A. Rautiainen ja piiriesimies V.E. Ahonen.⁴⁵

Erityisesti Edit Veijon ja Arvi Ikonen panos yhteiskoulun hyväksi tulee esiin, kun tutkii johtokunnan pöytäkirjoja. Molemmat vaikuttivat varsin ratkaisevasti siihen, että paikkakunnalle saatiin yhteiskoulu. He olivat mukana jokaisessa vuosikokouksen valitsemassa yhteiskoulun johtokunnassa ja nauttivat näin ollen laajaa luottamusta kannatusyhdistyksen ja koko kyläyhteisön piirissä.⁴⁶

Edit Veijo syntyi 15.5.1897 Espoossa. Hän valmistui lääketieteen kandidaatiksi vuonna 1922, ja toimi valmistumisensa jälkeen Tuupovaaran kunnanlääkärinä ja Savonlinnan sairaalan apulaislääkärinä. Lisensiaattitutkinnon hän suoritti seitsemän vuotta myöhemmin vuonna 1929. Samana vuonna hänet myös valittiin kunnanlääkäriksi Korpilahdelle. Sota-aikana hän toimi sotasairaalan lääkärinä. Eläkkeelle Edit Veijo jäi vuonna 1965. Edit Veijo osallistui aktiivisesti Korpilahden kunnallis- ja järjestöelämään, ja oli yleisesti pidetty ja tunnettu persoona paikkakunnalla. Edit Veijo kuoli 86- vuotiaana 15.2. 1984.⁴⁷

Arvi Ikonen syntyi Korpilahdella 21.6 1904. Kansakoulua hän kävi vajaat neljä vuotta, vajaat siksi, että syksyisin täytyi hoitaa taksvärkkejä. Arvi Ikonen asui ja työskenteli koko elämänsä ajan Korpilahdella, poikkeuksena lyhyt työkausi Säynätsalossa ja sotavuodet Itä- Karjalassa. Ennen ryhtymistään rakennusmieheksi ja urakoitsijaksi Arvi Ikonen työskenteli Iloniemen ja Nurmisen sahoilla. Urakoitsijana hän oli rakentamassa mm. Korpilahden yhteiskoulua, Nelospirttiä, Ylä- Muuratjärven koulua sekä lukuisia omakotitaloja,

⁴⁴ KykA, Kouluohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, ohjesääntö 1954 § 4

⁴⁵ KykA, johtokunnan kokousten pöytäkirjat 1949-1971, kokous 14.7.1949 § 2

⁴⁶ KykA, johtokunnan kokousten ptk 1949-1971

⁴⁷ Korpilahti- lehti 22. 2. 1984

rivitaloja ja kesämökkejä. Poliittiseen toimintaan Arvi Ikonen ei ottanut osaa, mutta oli silti mukana kunnalliselämässä toimien mm. vuosikymmeniä rakennuslautakunnan puheenjohtajana. Antti Suhonen kuvaa muistokirjoituksessaan Arvi Ikosta iloiseksi ja hymyileväksi ihmiseksi, joka sai muutkin hyvälle tuulelle. Suhosen mukaan hän oli myös mies, jonka sanaan voi luottaa. Arvi Ikonen kuoli 7.10. 1998 94 vuoden iässä.⁴⁸

2.3. Yhteiskoulun rehtorit

Koulun toiminnan välitön valvonta kuului Korpilahden yhteiskoulun sääntöjen mukaan koulun johtajalle. Rehtorin tehtävät ja samalla valtaoikeudet olivat varsin laajat. Hänen tuli kuunnella vähintään kuutena tuntina viikossa kuunnella opetusta eri luokissa ja aika ajoin tarkastaa oppilaiden kirjoitusharjoitukset. Rehtorin tuli valvoa koulun opetusvälineiden ja kaluston kuntoa, laatia ja esittää johtokunnalle hyväksyttäväksi syystiedonanto, vuosikertomus, tuntijako, lukujärjestys ja valtionavuntilaus. Tilastolliselle päätoimistolle tuli toimittaa sinne lähetettäväksi määrätyt tilastolliset tiedot. Tämän lisäksi rehtori tehtäviin kuului huolehtia oppilaiden lukukausimaksujen perimisestä, opettajien virkavapauksista (enintään kaksi viikkoa) ja sijaisten hankkimisesta. Rehtorin ollessa estynyt tai esteellinen hänen tehtäviään hoiti vararehtori. Johtokunta valitsi vararehtorin koulun vakinaisten opettajien keskuudesta.⁴⁹ Rehtorien työtaakka oli varsinkin yksityisoppikouluissa varsin suuri. Kouluviranomaiset lisäsivät määräyksillään viran hallinnollista puolta, ja koulujen oppilasmäärien kasvu toi mukanaan monia muita tehtäviä. Kun opetusvelvollisuuskin oli yleensä melko suuri, 16-20 tuntia ja kuunteluvollisuus päälle, oli rehtorin tehtävä yksityisoppikouluissa melkoinen työsarka.⁵⁰

Yksityisoppikouluissa rehtorin toimen, joka oli julistettava haettavaksi, täytti koulun johtokunta. Rehtori oli nimenomaan koulun ylläpitäjien luottohenkilö. Valtion kouluissa rehtori oli luottamushenkilö, jonka kouluhallitus määräsi koulun vakinaisten opettajien joukosta viideksi vuodeksi kerrallaan saatuaan

⁴⁸ Korpilahti-lehti 28.10. 1998

⁴⁹ KykA, Kouluohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, ohjesääntö 1949 § 5

⁵⁰ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.203

opettajakunnan ja vanhempainneuvoston lausunnot. Vielä 1950- luvun alussa rehtorien koulutustausta oli monenkirjava, vaikka yhä useampi olikin täyden pätevyyden omaava opettaja. Tästä epäkohdasta päästiin eroon, kun vuonna 1963 säädettiin, että yksityisoppikoulun rehtorilla piti olla jonkin oppiaineen vakinaisen opettajan pätevyys.⁵¹

Korpilahden yhteiskoulun rehtorinvirka asetettiin hakuun johtokunnan päätöksellä 29.7.1949. Tämä oli lähinnä muodollinen ele, jotta kouluhallituksen määräyksiä noudatettaisiin, sillä FM Terttu Merisalo oli jo lupautunut tehtävään. Mainitussa kokouksessa Terttu Merisalo toimi sihteerinä, ja hänen tehtäväkseen annettiin ilmoituksen toimittaminen viralliseen lehteen taloudenhoitajan avustuksella. Saatuaan muutamia kilpailevia hakemuksia rehtorinvirkaan ja näin muodollisuudet hoidettua johtokunta valitsi yksimielisesti FM Terttu Merisalon Korpilahden yhteiskoulun rehtoriksi 31.8. 1949 pidetyssä kokouksessa.⁵²

Terttu Merisalolla oli opettajan pätevyys luonnonhistorian ja maantiedon opettamiseen. Yhteiskoulun ensimmäisinä toimintavuosina hoiti hän koulun ainoana vakinaisena opettajana myös muiden aineiden opetusta. Oppilasmäärän lisääntyessä kannatusyhdistys palkkasi kouluun lisää vakinaisia ja tuntiopettajia, jolloin Merisalo saattoi keskittyä niiden aineiden opettamiseen, johon oli saanut koulutuksen. Tämä tuskin vähensi työmäärää, sillä luonnollisesti hallinnolliset tehtävät lisääntyivät oppilasmäärän kasvaessa ja koulun kehittyessä.⁵³

Terttu Merisalo toimi Korpilahden yhteiskoulun rehtorina 22 vuotta, aina eläkkeelle siirtymiseensä asti vuonna 1971. Hän oli opettajakunnan ja oppilaiden arvostama persoona, jolla oli luontaista karismaa ja johtajankykyä. Tarkastaja Ossi Lahti kuvaa tarkastuskertomuksessa vuodelta 1957 Terttu Merisaloa seuraavasti.⁵⁴

---

⁵¹ Sama

⁵² KykA, Johtokunnan kokousten pöytäkirjat 1949-1971, Kokoukset 29.7.1949 § 3 ja 31.8.1949 § 2

⁵³ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

⁵⁴ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 23.10.1957

” Oli ilo todeta se tarmokas ote, jolla rehtori Merisalo johtaa kouluun. Korostamatta rehtorin asemaansa hänessä tuntuu olevan sitä aitoa auktoriteettia, joka hänen asemassaan on erittäin tärkeää. Opettajatoverit suhtautuivat häneen turhaa jännitystä tuntematta luottavaisesti. Hänen opetuksensa vaikutti sekä vauhdikkaalta että selkeältä ja hän elävöitti sitä erinomaisilla piirroksilla.”

Uuden rehtorin (vuodesta 1971 lähtien) ja koulun monivuotisen voimistelunopettaja Antti Suhosen näkemys Terttu Merisalosta on yhtä ylistävä:⁵⁵

” Synnynnäisenä johtajana ja erinomaisena pedagogina sekä laajakatseisena ja elämänmyönteisenä ihmisenä hän loi kouluun välittömän ja miellyttävän ilmapiirin, jossa niin opettajien kuin oppilaiden oli helppo työskennellä.”

Terttu Merisalo syntyi vuonna 1908 Virolahdella. Hän pääsi ylioppilaaksi Haminan yhteiskoulusta vuonna 1927. Tämän jälkeen Merisalo lähti opiskelemaan, ja suoritti Helsingin yliopistossa filosofian maisterin tutkinnon sekä opetusharjoittelun ja vaaditut opetusnäytteet valmistuen näin päteväksi oppikoulun opettajaksi vuonna 1932. Valmistumisensa jälkeen vuosina 1933-1939 Terttu Merisalo hoiti monia viransijaisuuksia eri kouluissa. Sota-aikana (vuosina 1940-1943) hän toimi linnoitustoimiston kassanhoitajana. Vakinaisena opettajana Terttu Merisalo toimi Haapajärven yhteiskoulussa luonnonhistorian ja maantiedon opettajana vuosina 1943-1946. Koulun johtamisesta Terttu Merisalo hankki kokemusta Lammin yhteiskoulusta, jossa toimi koulun johtajana ennen Korpilahdelle siirtymistään vuosina 1946-1949.⁵⁶

Yhteiskoulun rehtorin vaativan ja aikaa vievän toimen ohella Terttu Merisalo osallistui myös useiden kunnallisten lauta- ja toimikuntien työhön. Hän kuului myös Martta-järjestöön ja Korpilahden Punaisen Ristin osastoon. Huomattavimman panoksen hän antoi kuitenkin sotainvalidien naisjaoston työhön, ollen aktiivisesti mukana paikalliselta tasolta aina järjestön valtakunnalliselle tasolle saakka.⁵⁷

---

⁵⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1971-1972

⁵⁶ Korpilahti-lehti, n:o 4 18.11.1971

⁵⁷ Sama

Antti Suhonen oli Terttu Merisalon seuraaja yhteiskoulun rehtorina. Hänen virkakautensa alkoi vuonna 1971. Tätä ennen Suhonen toimi koulun voimistelun opettajana vuodesta 1957 alkaen, jolloin saapui paikkakunnalle tuntiopettajaksi yhdessä vaimonsa (myös voimistelunopettaja) Leilan kanssa. . Yhteiskoulun vararehtori hän oli vuodesta 1964 lähtien. Vuonna 1974 Korpilahdella siirryttiin peruskoulujärjestelmään, jolloin yhteiskoulun rehtorin virka entisen kaltaisena lopetettiin. Antti Suhonen jatkoi tuoreen yläasteen rehtorina seuraavat 22 vuotta jääden eläkkeelle vuonna 1993.⁵⁸

Vararehtorin merkitys jäi varsinkin yhteiskoulun alkuaikoina verrattain vähäiseksi. Tätä haittasi myös se, että 1950- luvulla vararehtori vaihtui useaan otteeseen. Vararehtori oli kuitenkin rehtorin sijainen, ja toimi hänen paikallaan johtokunnassa jos rehtori oli syystä tai toisesta esteellinen tai estynyt virkaansa hoitamaan. Kahtena ensimmäisenä toimintavuonna ei vararehtorin virkaa ollut ollenkaan. Vuonna 1951 ensimmäiseksi vararehtoriksi johtokunta valitsi FM Irja Ratian (vararehtorina 1951-1952) . Irja Ratian siirryttyä virkavapaalle häntä seurasi vararehtorina FM Tauno Kortelainen lukuvuodeksi 1953-1954. Insinööri Keijo Rönkkö hoiti vararehtorin virkaa aina vuoteen 1958 asti, jolloin FK Arma Mattila valittiin vararehtoriksi. Vuosina 1962- 1964 virassa toimi FK Veli Tiainen. Hänen jälkeensä vararehtoriksi valittiin Antti Suhonen, joka toimi vararehtorina aina rehtoriksi siirtymiseensä asti vuonna 1971. Vuodet 1971-74 yhteiskoulun vararehtorina toimi FK Aili Saarikoski.⁵⁹

2.4. Yhteiskoulun vanhempainneuvosto

Vanhempainneuvoston tehtävänä koulun hallinnossa oli ylläpitää kodin ja koulun välistä yhteyttä. Käytännössä sen merkitys jäi varsin vähäiseksi koulun hallintoelimenä. Vanhempainneuvoston kokouksia pidettiin harvoin, ja silloinkin yhdessä johtokunnan kanssa. Yleensä vanhempainneuvoston kutsui koolle johtokunta käsittelemään vapaaoppilaspaikkojen myöntämistä.

---

⁵⁸ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Korpilahti-lehti 2.6. 1993

⁵⁹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

Vanhempainneuvoston viisi jäsentä nimitti kunnanvaltuusto kannatusyhdistyksen johtokunnan esityksestä.

Ensimmäinen vanhempainneuvoston kokous pidettiin 27.10. 1949.⁶⁰ Vanhempainneuvoston puheenjohtajaksi valittiin kunnan sosiaalisihteri Uno Järvinen. Hän toimi tässä tehtävässä aina vuoteen 1968. Muut neljä jäsentä olivat maanviljelijä Johannes Kouhia, kirvesmies Toivo Laukia, maanviljelijä Vilho Peltola ja rouva Ines Raitala. Vanhempainneuvosto toimi tässä kokoonpanossa aina vuoteen 1956 asti.⁶¹

2.5. Kouluhallitus ja tarkastukset

Koulujen valvonta kuului vuoteen 1866 asti tuomiokapituleille. Tällöin kansakoulujen hallinto erotettiin kirkon alaisuudesta, ja muodostettiin erillinen keskusvirasto kansakoulua varten. Vuonna 1870 aloitti toimintansa koulutoimen ylihallitus, jonka piiriin liitettiin sekä kansa- että oppikoulut. Itsenäisessä Suomessa keskusviraston nimi muuttui kouluhallitukseksi vuonna 1918. Kouluhallitus asetettiin opetusministeriön alaisuuteen. Kouluhallitus jakautui aluksi kolmeen osastoon: oppikoulu-, kansanopetus- ja lastensuojeluosastoon. Oppikouluosaston toimialaan kuuluivat kaikki suomenkieliset oppikoulut, niin valtion koulut, kunnalliset kuin yksityisetkin oppikoulut. Kouluhallituksen organisaatiota muutettiin vuonna 1957 siten, että oppikouluosasto jaettiin vielä kahdeksi osastoksi.⁶²

Kouluhallitus valvoi yksittäisiä kouluja pääasiassa säännöllisten tarkastusten avulla. Korpilahden yhteiskoulun toimintaa tarkastettiin lähes joka toinen vuosi. Ajanjaksolla 1949-1974 Korpilahdella suoritettiin kaikkiaan yhdeksän yleistarkastusta, vuosina 1951, 1952, 1955, 1957, 1959, 1961, 1963, 1968 ja 1973. Yleistarkastuksista laadittiin pöytäkirja, johon tarkastuskertomus liitettiin. Tarkastuskertomus esitettiin yleistarkastuksen virallisessa päättökokouksessa. Tarkastajan määräämä sihteeri laati pöytäkirjan kolmena kappaleena, jonka

⁶⁰ KykA, Johtokunnan kokousten ptk, kokous 27.10.1949

⁶¹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

⁶² Ketonen, Liisa, Suomen tyttöoppikoulut itsenäisyyden aikana peruskoulujärjestelmään siirtymiseen asti. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 85. Helsinki 1980. s. 14

jälkeen ne lähetettiin lääninhallitukselle. Tämän lisäksi päättökokouksissa valittiin kaksi pöytäkirjan tarkistajaa, jotka suorittivat työnsä ennen pöytäkirjan lähettämistä lääninhallitukselle. Yleistarkastusten lisäksi tarkastettiin yksittäisten oppiaineitten opetusta vuosina 1963 (tyttöjen liikunta ja terveysoppi), 1965 (poikien veisto sekä luonnonhistoria ja maantieto), 1970 (kuvaamataito ja uskonto), 1971 (matematiikka), 1972 (kielet), 1974 (historia ja yhteiskuntaoppi sekä taloustieto).⁶³

Kouluhallituksen valvonta oli siis varsin kattavaa ja näkyvää. Tarkastuskertomukset ovat varsin seikkaperäisiä, ja ne käyvät läpi lähes kaiken koulun toimintaan liittyvät asiat. Yleistarkastus todellakin oli nimensä mukainen toimenpide. Tarkastajat tarkastivat koulurakennusten, kaluston ja opetusvälineiden kunnon. Koulun taloudellinen asema ja taloudenhoito arvioitiin, samoin rehtorin, vararehtorin ja luokanvalvojen toiminta. Rehtorin toimet koulun työskentelyn johtajana ja työyhteyden ylläpitäjänä oli erityisesti tarkastuksen kohteena, olihan yhteiskoulun rehtori paljosta vastuussa kuten edellä on tullut ilmi. Opettajien työtä arvioitiin oppitunteja seuraamalla ja heidän antamiensa arvosanojen keskiarvojen kehitystä vertaamalla niitä valtakunnassa keskimäärin annettaviin arvosanoihin. Opettajien mahdollisista pätevyyksistä ja epäpätevyyksistä tehtiin tarkka selko. Oppilaiden rangaistukset, vapaa harrastustoiminta ja oppilashuolto olivat myös tarkastuksen mielenkiinnon kohteina. Tarkastukset päätettiin jo edellä mainitussa päättökokouksessa, johon ottivat osaa tarkastajan lisäksi koulun johtokunta, vanhempainneuvosto, kouluneuvoston oppilasjäsenet (vuoden 1973 yleistarkastuksessa) ja opettajakunta. Muita erikseen kutsuttavia osanottajia saattoivat tarvittaessa olla muun muassa kunnanjohtaja, kunnan kirjastonhoitaja, naapurikoulujen johtajat ja kouluosaston harjoittelijat.⁶⁴

---

⁶³ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-,

⁶⁴ KykA, sama

3. Korpilahden yhteiskoulun rakennushankkeet

3.1. Pappilan renkituvasta omaan koulurakennukseen

Vasta perustetun kannatusyhdistyksen huolena oli saada edes väliaikaiset tilat yhteiskoululle. 20.3.1949 pidetyssä kokouksessa päätettiin pyytää seurakunnalta pappilan piharakennus eli renkitupa lainaksi aloittelevan yhteiskoulun käyttöön seuraavin ehdoin: 1. Piharakennus pyydetään lainaan toistaiseksi. 2. Seurakunta maksaa piharakennuksen kunnostamiseen tarvittavat rakennusaineet kannatusyhdistyksen kustantaessa kunnostustyöt. Seurakunta ei kanna vuokraa kannatusyhdistykseltä. 4. Kannatusyhdistys vastaa piharakennuksen vuosittaisista ylläpitokustannuksista ja luovuttaa piharakennuksen koulun siirryttyä muualle takaisin seurakunnalle.⁶⁵ Seurakunta myöntyi kannatusyhdistyksen asettamiin ennakkoehtoihin, ja antoi piharakennuksen lainaan neljäksi vuodeksi yhteiskoulun käyttöön, sillä ehdolla että seurakunta saa huoneistossa pitää omia kokouksiaan.⁶⁶

Asiaa auttoi se, että kirkkoherra Gunnar Olanterä kuului kannatusyhdistyksen valmistavaan toimikuntaan, ja näin ollen ainakin seurakunnan johdon suhtautuminen yhteiskouluasiaan oli varsin myönteinen. Renkituvan aiemmille vuokralaisille hankittiin kunnalta vuokra-asunnot.⁶⁷

Heinäkuun alussa kunnanlääkäri Edit Veijo kävi henkilökohtaisesti kouluhallituksessa anomassa perustamislupaa Korpilahden yhteiskoululle. Kouluhallituksessa asiaan oli suhtauduttu myönteisesti.⁶⁸ Kannatusyhdistyksen anomus hyväksyttiin valtioneuvoston toimesta 11.8.1949. Perustamislupa oikeutti Korpilahden yhteiskoulun kannatusyhdistys ry nimisen yhdistyksen perustamaan 1. päivästä syyskuuta 1949 alkaen Korpilahden kuntaan suomenkielisen, neliluokkaisen, kansakoulun kuuden vuosiluokan oppimäärälle pohjautuvan, valtion neliluokkaisia keskikouluja vastaavan yhteiskoulun.⁶⁹

⁶⁵ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokous 20.3.1949 § 3

⁶⁶ KykA, sama, kokous 6.10.1949 § 1

⁶⁷ KykA, sama, § 2

⁶⁸ KykA, sama, kokous 14.7.1949 § 1

Pappilan piharakennuksen kunnostamiseksi pidettiin heinäkuun loppupäivinä talkoot, joissa purettiin renkituvan uunit. Talkooväelle tarjottiin kahvia ja muita virvokkeita.⁷⁰ Elokuussa 1949 aloitettiin varsinaiset kunnostustyöt renkituvan saamiseksi asialliseen kuntoon. Urakoitsijana toimi kirvesmies Arvi Ikonen rakennusmestari Erkki A. Merisalon laatimien piirustusten mukaan. Tarkoituksena oli että piharakennukseen saataisiin opettajanhuone ja kaksi luokkahuonetta. Korjaukset olivat verrattain laajat ottaen huomioon piharakennuksen koon: Tuvassa olevaan oviaukkoon tehtiin ikkuna ja rappuaukko lämpiössä pantiin umpeen. Molempiin luokkiin tehtiin tiilipintaiset uunit palomureineen, sekä permannot alustäyhteineen. Seiniin laitettiin tapetit ja laipiot maalattiin valkoiseksi. Kamarin(eli opettajainhuone) ja luokkahuoneen välille tehtiin ovi ja pihan puolella oleva rappukäytävä poistettiin. Urakan hinta oli 53 000 markkaa (vuoden 1998 rahassa 10 335 markkaa)⁷¹

Elokuun 15. päivänä 1949 pidettiin kirkonkylän kansakoululla ensimmäistä kertaa oppilaiden pääsyttutkinto. Alimmalle luokalle pyrki 30 oppilasta, joista lopullisesti hyväksyttiin 22. Syyskuun 1. päivänä pidettiin uusi pääsyttutkinto, jolloin hyväksyttiin 18 oppilasta lisää. Alkavan koulun oppilasmääräksi tuli näin 40 oppilasta. Ainoana vakinaisena ja pätevänä opettajana aloittelevassa yhteiskoulussa toimi Terttu Merisalo, ollen samalla koulun johtaja . Hän opetti luonnonhistoriaa, maantietoa, suomea, historiaa, matematiikkaa, ruotsia, piirustusta ja tyttöjen voimistelua. Tuntiopettajina toimivat kirkkoherra Gunnar Olanterä (uskonto), kansakoulunopettaja Margit Ahonen (musiikki) ja pankinjohtaja Rousi (poikien voimistelu).⁷²

Koulu aloitettiin yhteisellä kokoontumisella 1.9.1949 klo 14 pappilan piharakennuksessa. Varsinainen koulutyö aloitettiin kuitenkin vasta seuraavana päivänä klo 10. Kello yhdeksästä alkaen pidettiin pienimuotoinen juhlatilaisuus uuden yhteiskoulun kunniaksi. Johtokunta oli kutsunut koululle kannatusyhdistyksen hallituksen sekä muutamia koulun ystäviä. Tilaisuus avattiin

---

⁶⁹ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukuunnnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, Perustamislupa 11.8.1949

⁷⁰ KykA, kann.yhd. ptk. 1949-1959, kokous 14.7.1949 § 6

⁷¹ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959, kokous 27.7. 1949 § 2 ja 3.8 1949 § 2

⁷² KykA, Terttu Merisalon laatima kertomus yhteiskoulun alkuvaiheista

kanttori Raitalan säestämällä virrellä. Avauspuheenvuoron käytti kannatusyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Jussi Punamäki. Puheessaan Punamäki kertoi Korpilahden koululaitoksen menneistä vaiheista, ja lausui erityiskiitokset Edit Veijolle toimenpiteistä yhteiskouluasian eteenpäin viemisestä Korpilahdella. Kiitoksista osallisiksi pääsivät myös koulun johtokunta ja johtaja, kannatusyhdistyksen hallitus, kunnanhallitus- ja valtuusto sekä seurakunta. Veisatun virren jälkeen juhlapuheen piti kirkkoherra Gunnar Olanterä. Hän sanoi uskaltavansa kutsua näitä koululaisia valon lapsiksi, jotka voisivat viedä valoa ympäristöönsä, jos vain omaksuisivat opin jota koulussa saavat. Tilaisuuden lopuksi veisattiin virsi. Tämän jälkeen saattoi varsinainen koulutyö alkaa.⁷³

Pappilan piharakennuksen lainaaminen oli luonnollisesti vain väliaikaisratkaisu. Kannatusyhdistys alkoi hankkia välittömästi keväällä 1949 tulevalle yhteiskoulurakennukselle tonttia. Kunta suhtautui tonttiasiaan myönteisesti ja kunnanvaltuusto lupasi kannatusyhdistykselle tontin kunnan maalta. Tonttivaihtoehtoja oli aluksi neljä: 1. Kätilö Kortteen tontin vierestä 2. Varatun tontin kohdalta maantien ja järven väliseltä alueelta 3. Tulevan urheilukentän vierestä Kokkomäen puolelta 4. Kulkutautisairaalan vieressä olevalta pelloilta. Keskusteluista tultiin siihen tulokseen, että urheilukentän vieressä oleva tonttialue olisi sopivin yhteiskoulun käyttötarkoituksiin. Lopullisesti asia saatiin päätökseen kuitenkin vasta kannatusyhdistyksen vuosikokouksessa 24.9. 1950, jolloin kannatusyhdistys päätti ostaa tonttialueen kunnan omistamasta Tuomelan tilasta läheltä urheilukenttää. Tontin hinnaksi sovittiin nimellinen 1000 markkaa (vuoden 1998 rahassa 170 markkaa).⁷⁴

Helmikuussa 1950 kannatusyhdistys alkoi hankkia ensimmäiseen rakennusvaiheeseen piirustuksia. Kunnanlääkäri Edit Veijon tehtäväksi annettiin kysyä rakennushallituksen arkkitehti Tammiselta piirustuksia yhteiskoululle. Tamminen osoittautui kuitenkin liian kalliiksi mieheksi kannatusyhdistykselle. Piirustukset olisivat maksaneet 100 000 markkaa. Seuraavaksi kannatusyhdistys kääntyi rakennustoimisto B. Lindbergin (Jyväskylä) puoleen, josta arveltiin saatavan piirustukset halvemmalla, jopa ilmaiseksi. Asiaa selvittämään pantiin

⁷³ KykA, Terttu Merisalon laatima kertomus yhteiskoulun alkuvaiheista

⁷⁴ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959, kokoukset 19.4.1949 § 1, 2 ja 24.9.1950 § 14

Eero Nurminen. Sieltä saatiinkin piirustukset nopeasti, jo helmikuun loppuun mennessä. Lopullisten piirustusten ja työselvitysten laatiminen annettiin kuitenkin Erkki A. Merisaloon tehtäväksi keväällä 1951. Hän oli ammatiltaan kunnan rakennusmestari ja hyvin yhteiskouluhenkkinen, olihan hän yhteiskoulun ensimmäisen rehtorin, Terttu Merisaloon, aviomies.⁷⁵

Talvella 1950 kannatusyhdistyksen piirissä heräsi myös ajatus ostaa seurakunnalta pappila, kun kirkkovaltuustossa vaikuttavat kannatusyhdistyksen jäsenet (Hakanen ja Matilainen) toivat tietoa seurakunnan aikeista myydä pappilarakennukset kunnalle. Pappilan osto toimisi vaihtoehtona uudisrakennukselle. Edellä mainitut herrasmiehet valtuutettiin vuosikokouksessa 24.9. 1950 ottamaan selvää pappilan myymisestä yhteiskouluksi. Huhtikuussa 1951 kannatusyhdistys päätti tarjota pappilasta seurakunnalle viittä miljoonaa markkaa, mutta seurakunnalle summa ei ollut riittävä. Kannatusyhdistykseltä alkoi myös aika loppua, ja niinpä toukokuussa 1951 yhteiskoulu päätettiin rakentaa omalle tontille. Pappilan ostoajatuksesta luovuttiin.⁷⁶

Oman koulutalon rakentamista ei tarvinnut aloittaa tyhjästä, kuten edellä on tullut ilmi. Tontti ja piirustukset oli hankittu hyvissä ajoin. Rakentamiseen oli varauduttu myös järjestämällä hirsitalkoot koko pitäjän alueella. Talkoista päätettiin pitää jo tammikuussa 1950, ja ne saatettiin loppuun kesällä 1950. Hirsii keräsivät pitäjän eri kulmilta seuraavat henkilöt: V.E. Ahonen keräsi puita Synsiästä, Lauri Teittinen Horkan ja Leustun alueelta, Yrjö Matilainen hankki hirsii Pyypohjasta, Juhani Raitala Moxsin ja Tikkanen kylistä, Mauno Hakanen Hurttiasta, A. Rautiaisen ja Eero Nurmisen vastuualueena oli Saakosken, Oittilan ja Veijon kylät, V. Puolakka hoiti yhteiskoululle puita Puolakan ja Särkijoen suunnalta ja Väinö Niinioja kirkonkylän ja Hyrkkölän alueelta. Yksityishenkilöiden ohella myös kunnalta pyydettiin tukkeja yhteiskoulun tukemiseksi. Puut kerättiin maanteiden varsille, josta ne sitten ajettiin kuorma-autoilla Nurmisen sahalle. Puiden kuljetuskin tapahtui talkootyönä, ainoastaan

⁷⁵ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959. Kokoukset 2.2. 1950 § 3 , 20.2.1950 § 1, 11.3.1951 § 2

⁷⁶ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959. Kokoukset 2.2.1950 § 4, 24.9.1950 § 13, 29.4.1951 § 2, 9.5. 1951 § 1

polttoainekulut tulivat kannatusyhdistyksen maksettavaksi. Metsänomistajien lahjoittaman puutavaran arvo oli noin miljoona markkaa.⁷⁷

Valmius oman koulutalon rakentamiseen oli siis keväällä 1951 jo varsin hyvä. Niinpä kannatusyhdistys pyysi lähiseudun rakennusyrittäjiltä urakkatarjouksia koulutalon rakentamisesta. Kilpailukykyisiä tarjouksia tulikin useita, mutta lopulta urakka päätettiin antaa kannatusyhdistysaktiivi Arvi Ikosen tehtäväksi. Urakkahinta oli 4 100 000 markkaa (vuoden 1998 rahassa 602 700 markkaa).

Rakennusta varten kannatusyhdistys otti Korpilahden säästöpankista lainaa neljä miljoonaa markkaa, johon se hankki viiden miljoonan takauksen kunnalta. Lisäksi kunnalta pyydettiin, että sen rakennusmestari (eli Erkki Merisalo) voisi valvoa yhteiskoulun rakentamista ilman korvausta, ja että kunnan kuorma-autoa saataisiin käyttää rakennustarvikkeiden kuljetukseen. Kannatusyhdistys valitsi myös keskuudestaan rakennustoimikunnan, jonka tehtäväksi annettiin mm. urakkasopimusten teko ja palovakuutuksen hankkiminen yhteiskoulurakennukselle. Toimikuntaan kuuluivat puheenjohtajana kauppias Arvi Rautiainen, muina jäseninä sahanhoitaja Eero Nurminen, maanviljelijä Veikko Puolakka ja urakoitsija Arvi Ikonen.⁷⁸ Talon urakoitsija siis toimi oman työnsä valvojana.

Uuden koulutalon oli tarkoitus olla kokonaan puurakenteinen, mutta kesällä 1951 kannatusyhdistys päätti tehdä siihen massalattiat. Tämä lisäsi kustannuksia 120 000 markalla. Kustannuksia lisäsivät myös talousrakennuksen ja kaivon tekeminen yhteiskoululle. Kaivon katsojaksi kannatusyhdistys päätti kutsua Jämsän Ukon. Ukon tilaajaksi valittiin Mauno Hakanen. Lisäkustannusten vuoksi kannatusyhdistys ottikin elokuussa 1951 miljoonan lisälainan säästöpankista, johon siis oli jo valmis kunnan takaus.⁷⁹ Kannatusyhdistys haki kesällä 1951 myös valtionapua, olihan koulu toiminut nyt säädetyt kaksi vuotta.⁸⁰

⁷⁷ KykA, kann. yhd. ptk 1949-1959. Kokoukset 20.1.1950 § 1,2,4 ja 2.6.1950 § 2

⁷⁸ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959. Kokoukset 29.4.1951 § 1 ja 9.5.1951 § 2,3 ja 6

⁷⁹ KykA, kann.yhd.ptk 1949-1959. Kokoukset 6.6.1951 § 1, 20.7.1951 § 1, 11.8.1951 § 1

⁸⁰ Kiuasmaa 1982, s. 378

Keski-Suomen lehdissä seurattiin tarkasti oppikoulujen perustamisia ja rakennusvaiheita.⁸¹ Korpilahdenkin tapauksessa sanomalehti Keski-suomalainen uutisoi sekä harjannostajaistilaisuuden että yhteiskoulun vihkiäisjuhlan. Korpilahden yhteiskoulun harjannostajaistilaisuus pidettiin 10. 8. 1951. Tilaisuudessa kannatusyhdistyksen puolesta puheen piti opettaja Jussi Punamäki. Puheessaan Punamäki kiitti urakoitsijaa, kunnanhallituksen ja – valtuuston jäseniä sekä rakennustyömiehiä uhrautuvasta ja ripeästä toiminnasta koulun valmiiksi saattamisessa. Kyseessä eivät olleet ylisanat, sillä rakennustyöt olivat todellakin edenneet nopeasti, olihan ne aloitettu vasta kesäkuun alussa. Erityiskiitoksen Punamäki kohdisti kunnan viranomaisille kitkattomasta yhteistoiminnasta joka oli vallinnut heidän ja kannatusyhdistyksen välillä. Puheenvuoron käyttivät myös rakennustyön valvoja Erkki Merisalo, kunnanhallituksen puheenjohtaja Evert Lepola sekä kunnanvaltuuston puheenjohtaja Taito Vallenius. Kunnan edustajat toivottivat koululle menestystä ja toivoivat hyvien suhteiden jatkuvan kannatusyhdistyksen ja kunnan johtomiesten kesken.⁸²

Uusi koulurakennus valmistui sopivasti ja aikataulussa syyslukukauden alkuun mennessä. Pappilan piharakennus siirtyi kannatusyhdistykseltä kirkonkylän kansakoulun käyttöön.⁸³ Koulun vihkiäisjuhlat pidettiin sunnuntaina, lokakuun 7. päivänä 1951. Tilaisuuteen kutsuttiin kunnan ja seurakunnan johtomiehet, kannatusyhdistyksen jäsenet ja lasten vanhemmat, sekä kaikki ne jotka ovat tukeneet yhteiskouluasiaa.⁸⁴ Yhteiskoulun vihkiäistilaisuus aloitettiin veisaamalla yhteisesti virsi, jonka jälkeen rehtori Terttu Merisalo toivotti läsnäolevat tervetulleeksi tilaisuuteen. Tämän jälkeen rakennustoimikunnan puheenjohtaja Arvi Rautiainen piti luovutuspuheen, joka käsitteli rakennusvaiheita ja hankkeen rahoitusta. Koulutalon otti vastaan kannatusyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Jussi Punamäki. Seuranneessa puheessaan Punamäki kiitti jälleen kaikkia kouluhankkeessa mukana olleita, ja erityisesti Arvi Ikosta koulurakennuksen ripeästä urakoinnista. Koulun vihkiäispuheen piti rovasti Gunnar Olanterä. Puheessaan Olanterä pohti oikean kulttuurin luonnetta. Hänen toivomuksenaan oli, että yhteiskoulussa tulotaisiin kasvattamaan todellisia kulttuuri-ihmisiä. Tämän

---

⁸¹ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. Mönkkönen, s. 501

⁸² Keski-suomalainen 11.8. 1951

⁸³ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959. Kokous 31.5. 1951 § 2

⁸⁴ KykA, kann.yhd.ptk 1949-1959. Kokous 23.9.1951 § 4

jälkeen seurasi laulu- ja musiikkiesityksiä, ja kunnan sekä seurakunnan edustajien onnentoivotuksia yhteiskoululle. Viimeisen puheen piti rehtori Merisalo, jossa hän vakavin äänenpainoin puhui kasvatuksesta joka on koululle annettu, ja lupasi että opettajakunta yrittää voimiensa mukaan tämän vastuun kantaa. Tilaisuus päättyi yhteisesti veisattuun virteeseen, jonka jälkeen juhlakansa pääsi nauttimaan kahvitarjoilusta.⁸⁵

Valmistunut koulurakennus oli kuitenkin vasta ensimmäinen vaihe rakennussuunnitelmassa ja sisälsi vain välttämättömät luokkatilat opettajanhuoneineen. Rakennuksessa oli neljä avaraa, valoisaa luokkahuonetta, opettajainhuone sekä rehtorin kanslia. Koulutalon lattiapinta-ala oli 456 neliömetriä ja kokonaistilavuus 1450 neliömetriä. Luokkien koko oli 52.5 neliömetriä. Koulun kalusto oli uutta ja hyväkuntoista. Juhlasalia ei ollut, kuten ei muitakaan erikoisluokkia. Voimistelua opetettiin tämän vuoksi kansakoulun voimistelusalissa. Tila oli liian pieni, lisäksi sali toimi samalla puutyöluokkana. Tarvittavien tilojen puuttuessa kotitalouden ja käsityön opetusta ei ollut voitu ottaa mukaan lukusuunnitelmaan. Yleistarkastuksessa marraskuussa 1951 kannatusyhdistystä kehoitettiin pikaisesti laajentamaan koulurakennusta, jotta opetus voitaisiin toteuttaa täysipainoisesti.⁸⁶

Uusi koulurakennus oli kuitenkin selkeää parannusta entisiin oloihin. Koulun vuosikertomuksessa (1951-1952) rehtori Terttu Merisalo kuvaa uutta tilannetta seuraavasti:

” Nyt valmiina oleva koulurakennus on vain ensimmäinen vaihe rakennussuunnitelmassa ja sisältää sen vuoksi vain tarpeelliset luokkatilat opettajain- ja kokoelmahuoneineen. Mutta työskentely avarissa ja valoisissa luokissa on kuitenkin toisen tuntuista kuin joissakin väliaikaisissa suojissa, ja kun toivottavasti ensi lukuvuonna päästään viemään rakennussuunnitelma loppuun, tulee nyt haittaava tilavan voimistelusalin puutekin poistumaan.”⁸⁷

---

⁸⁵ Keskisuomalainen 8.10.1951

⁸⁶ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 14.11.1951

⁸⁷ KykA, vuosikertomus 1951-1952

3.2. Yhteiskoulun toinen rakennusvaihe

Toinen rakennusvaihe merkitsi huomattavaa taloudellista panostusta kannatusyhdistykselle. Keväällä ja kesällä 1952 kannatusyhdistys alkoi toden teolla työskennellä yhteiskoulun laajennuksen hyväksi. Paikallisista rahalaitoksista hankittiin kymmenen miljoonan markan laina rakennustöitä varten. Lainan takaajaksi pyydettiin jälleen Korpilahden kuntaa, joka suostuikin takaajaksi. Jäsenten hankintaa tehostettiin ja erilaisia talkoita ja tempauksia järjestettiin. Koulun ulkorakennus maalautettiin maalari Musakalla.⁸⁸ Syksyllä 1952 päätettiin aloittaa yhteiskoulun toisen rakennusvaiheen pohjatyöt ennen pakkasten tuloa. Syksyllä päätettiin myös toteuttaa jälleen laajat puunkeräystalkoot koko pitäjän alueella helmikuussa 1953.⁸⁹

Tammikuussa 1953 kannatusyhdistys päätti anoa valtioneuvostolta lupaa muuttaa yhteiskoulun toimintamuoto 4- luokkaisesta 5- luokkaiseksi. Tähän uskottiin nyt olevan mahdollisuuksia, kun lisärakennuksen rakennussuunnitelmatkin olivat jo valmiina. Neljävuotiseen yhteiskouluun oppilas pääsi käytyään kansakoulua kuusi luokkaa. 5- luokkaista yhteiskoulua edelsi vain neljän kansakouluvuoden suorittaminen.⁹⁰

Valtioneuvosto ei nähnyt muutokseen estettä, ja lupa myönnettiin 23.4.1953. Korpilahden yhteiskoulu sai luvan syyslukukauden 1953 alusta alkaen asteittain muuttaa toimintamuotonsa viisiluokkaiseksi, kansakoulun neljän alimman luokan oppimäärään pohjautuvaksi valtion keskikouluja vastaavaksi oppikouluksi.⁹¹

Keväällä 1953 tuli ilmi, että lisärahoitus olisi tarpeen koulua rakennettaessa. Kannatusyhdistys päätti anoa valtiolta lainaa seitsemän miljoonaa markkaa ja avustusta 500 000 markkaa.⁹² Valtiolta ei kuitenkaan herunut apua. Korpilahden yhteiskoulun kannatusyhdistys ei joutunut nielemään pettymystään yksin, sillä tilanne oli tasapuolisen vaikea kaikille uusille yksityisoppikouluille. Valtion

⁸⁸ KykA, Kann.yhd. ptk 1949-1959, Kokoukset 16.4. 1952 § 3 , 14.7. 1952 § ,13, 14 , 18.7.1952 § 5

⁸⁹ KykA, kann.yhd.ptk 1949-1959, Kokoukset 24.10 1952 § 2 ja 20.11.1952 § 5

⁹⁰ KykA, kann. yhd. Ptk 1949-1959. Kokous 27.1.1953 § 3

⁹¹ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974

rakennusavustukset ja –lainat sekä koulukalustojen ja opetusvälineiden hankintaan tarkoitetut valtionavut jäivät vuoden 1950 lain mukaan riippuvaksi siitä, varattiinko valtion budjettiin varoja näihin tarkoituksiin. Rakennusavustuksiin varattiin vain parina vuonna pieni rahaerä, ja rakennuslainoja varten varattiin vasta 1950-luvun lopulla tuntuvia määrärahoja. Tämän vuoksi yksityisoppikoulujen velkataakka kasvoi suureksi, sillä uusia tiloja oli rakennettava nopeassa aikataulussa.⁹³

Valtionavun varaan ei siis ollut laskeminen. Kannatusyhdistys ottikin lainaa Korpilahden säästöpankista, osuuspankista ja Kansallis-osake pankista, kustakin rahalaitoksesta kolme miljoonaa. Takaus saatiin jälleen kunnalta. Jo valmiina olevaan koulurakennukseen hankittiin 15 miljoonan markan kiinnitykset. Rahoituksen ollessa nyt kunnossa kannatusyhdistys saattoi jatkaa syksyllä aloitettuja koulurakennuksen perustustöitä heti keväällä. Kesällä 1953 alkoivat sitten varsinaiset rakennustyöt, kuitenkin siten, että maalaus -ja sähkötyöt jätettiin myöhempään ajankohtaan ja parempaan taloudelliseen tilanteeseen. Koulun rakentamiseen liittyvät juoksevat asiat tulivat jälleen kannatusyhdistyksen keskuudestaan valitseman rakennustoimikunnan harteille.

Toimikuntaan kuuluivat samat henkilöt kuin ensimmäisen rakennusvaiheen yhteydessä, sekä Lauri Teittinen, Einari Ahonen ja Reino Kyllästinen. Toisen rakennusvaiheen suunnittelusta vastasi K.S Salomaa ja rakennuksen urakoinnista vastasi aluksi toiminimi Niemi & Kumppanit Multialta. He joutuivat kuitenkin jättämään urakan kesken rahavaikeuksien vuoksi. Koulun rakennustyöt urakoinnin suoritti loppuun jälleen Arvi Ikonen.⁹⁴

Rakennustyöt edistyivät aluksi ripeästi, ja syyslukukauden puolivälissä voitiin ottaa jo ensimmäinen uusi luokkatila yhteiskoulun käyttöön. Helmikuun alussa vuonna 1954 valmistuivat juhlasali ja luonnonopin luokka.⁹⁵ Tällöin uuden lisäsiiven katsottiin olevan jo siinä määrin valmis, että uusi rakennus voitaisiin

---

⁹² KykA, kann.yhd.ptk 1949-1959, Kokous 8.2.1953 § 1 ja 3

⁹³ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.162

⁹⁴ Kyka, Kann.yhd. ptk 1949-1959, Kokoukset 16.3.1953, 20.4.1953, 15.6.1953

⁹⁵ KykA, Vuosikertomus 1953-1954

vihkiä käyttöön. Toisen rakennusvaiheen vihkiäistilaisuus pidettiin sunnuntaina 7.2. 1954.⁹⁶

Urakoitsijan vaihtuminen oli aiheuttanut viivästymistä rakennustöihin. Maalaus- ja sähkötyöt olivat lisäksi vielä tekemättä. Rahat olivat myös jälleen lopussa, kunnan takaamaa lisälainaa tarvittiin kaksi miljoonaa markkaa.⁹⁷ Kesän aikana sisustustyöt valmistuivat, ja koulun käyttöön saatiin erikoisluokka (piirustus ja tyttöjen käsityö), vahtimestarin asunto ja sauna.⁹⁸ Kesällä 1954 toteutettiin myös yhteiskoulun ulkorakennuksen sähköistäminen ja päätettiin järjestää elokuun lopussa (ennen koulun alkamista) hiekanajotalkoot koulun pihan saamiseksi asianmukaiseen kuntoon. Tarvittiin kuitenkin vielä toiset talkoot lokakuun alussa, ennen kuin piha oli tyydyttävässä kunnossa.⁹⁹

Lokakuussa 1955 pidetyssä yleistarkastuksessa Korpilahden yhteiskoulun ulkoiset olosuhteet todettiin varsin hyviksi. Uudessa ja siistissä koulutalossa oli tilaa viittä luokkaa varten riittämiin. Koulun kalusto oli uutta, hyvässä kunnossa ja sitä oli tarpeellinen määrä.¹⁰⁰

Suurimpana puutteena tarkastuksessa mainitaan oppilasruokalan keskeneräisyys. Tilalla oli myös väärä käyttötarkoitus. Ruokalaa käytettiin poikien veiston opetukseen, veistoluokan ollessa vielä keskeneräinen.¹⁰¹ Ruokasalin kalusto oli jäänyt lukuvuonna 1954-55 hankkimatta tiukan rahatilanteen vuoksi, samoin kuin kuvaamataidon luokan. Tarkoituksena oli hankkia kalusto lukuvuodeksi 1955-56, ja saada näin kauempaa tulevat oppilaat lopultakin lämpimän aterian piiriin, mutta luonnonvoimat puuttuivat peliin. Vesivahinko turmeli lisäosan alakerran lattiat vuonna 1956, ja oppilasruokalaan tarkoitetut rahat hupenivat lattioiden uusimiseen.¹⁰²

---

⁹⁶ KykA, kann.yhd.ptk 1949-1959, Kokous 4.2. 1954 § 1

⁹⁷ KykA, kann. yhd. Ptk 1949-1959, kokous 31.5.1954 § 5

⁹⁸ KykA, Vuosikertomus 1953-1954

⁹⁹ KykA, kann.yhd. ptk 1949-1959, kokous 25.8.1954 § 1,2 ja 27.9. 1954 § 2

¹⁰⁰ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 25.10.1955

¹⁰¹ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 25.10.1951

¹⁰² KykA, Vuosikertomukset 1954-55 ja 1955-56

Toinen vakava puute oli se, että uuden lisärakennuksen alakertaan ei ollut suunnitelmista huolimatta saatu oppilaille suihku- ja pukuhuoneita. Kunnolliset peseytymismahdollisuudet urheilutuntien jälkeen puuttuivat.¹⁰³

Lokakuussa 1957 pidetyssä yleistarkastuksessa tarkastaja totesi, että oppilasruokala oli lopulta saatu kuntoon, mutta suihku- ja pukuhuoneet olivat vieläkin suunnitteluasteella. Syynä oli jälleen tarvittavien varojen puute.¹⁰⁴

3.3. Yhteiskoulun kolmas rakennusvaihe ja lukio

Puurakenteinen koulutalo oli valmistuttuaan toimiva ja tilavakin, mutta pian se jouduttiin toteamaan liian pieneksi oppilasmäärän lisääntyttyä nopeasti. Tilanahtaus oli luonnollista, olihan koulurakennus tarkoitettu alun perin tyydyttämään vain neljaluokkaisen yhteiskoulun tarpeet. Lukuvuonna 1958-1959 jouduttiin erikoisluokkiakin käyttämään rinnakkaisluokkien sijoittamiseen. Vuoden 1959 syyslukukauden alussa olivat jo kaikki erikoisluokat käytössä.¹⁰⁵ Tilanahtaus todettiin myös koululla suoritetussa tarkastuksessa syyskuun lopussa. Tarkastaja Hietakari toteaaakin lisätilojen tarpeen olevan muuten asiallisesti toimivan koulun suurimman puutteen.¹⁰⁶

Kannatusyhdistys oli jälleen tutun tilanteen edessä: lisää tilaa oli saatava jostakin, ja vielä nopeasti. Kun lisätilojen saaminen olemassa olevia rakennuksia laajentamalla oli todettu liian riittämättömäksi ratkaisuksi tilanahtauteen, oli uudisrakennuksen tarve selviö. Joulukuun lopussa 1959 kannatusyhdistys antoi arkkitehti Erkki Kantoselle toimeksiannon suunnitella yhteiskoulun kolmas rakennuskompleksi. Arkkitehtia pyydettiin ottamaan huomioon piirustuksia laatiessaan mahdollinen lukion saaminen paikkakunnalle, ja suunnittelemaan tilat myös lukioluokkia varten.¹⁰⁷

¹⁰³ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 25.10. 1955

¹⁰⁴ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 23.10. 1957

¹⁰⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, Vuosikertomukset 1958-1959 ja 1959-1960

¹⁰⁶ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, Tarkastuskertomus 24. 9. 1959

¹⁰⁷ KykA, Kann.yhd.ptk 1949-1959, kokoukset 27.9.1959 § 3, 4 ja 29.12. 1959 § 3

Kannatusyhdistyksen omistama tontti oli ahdas ajatellen laajaa lisärakennusta.

Lisärakennuksen tonttiongelman ratkesi, kun kunta suostui siihen, että tuleva lisäsiipi saatiin rakentaa yhteiskoulun ja kunnan maan rajaan saakka. Tonttia myös laajennettiin ostamalla kunnalta 2000 neliometriä lisämaata. Lisärakennuksen rakentamista koordinoimaan valittiin kannatusyhdistyksen piiristä rakennustoimikunta, johon kuuluivat rakennusmestari Erkki Merisalo (puheenjohtaja), diplomi-insinööri Yrjö Ratia, johtaja Onni Kotila, sahanhoitaja Eero Nurminen ja urakoitsija Arvi Ikonen. Tammikuussa myös päätettiin järjestää jo kolmannen kerran puunkeräystalkoot yhteiskoulun hyväksi.¹⁰⁸

Rakennustöiden rahoitus toteutettiin lainojen avulla, jotka päätettiin pyytää paikallisilta rahalaitoksilta. Laina-asia pantiin vireille tammikuussa 1960. Toukokuussa 1960 kannatusyhdistyksen laina-anomukset hyväksyttiin. Osuuspankista kannatusyhdistykselle myönnettiin 25 miljoonan markan laina, ja säästöpankissa yhteiskouluasiaa ymmärrettiin kymmenen miljoonan markan lainalla. Korpilahden kunta tuki jälleen yhteiskoulua takaamalla edellä mainitut lainat. Tämän lisäksi kannatusyhdistys kiinnitti omistamansa Koulurinne-nimisen tilan 30 miljoonasta markasta ylimääräisessä yleiskokouksessa maaliskuussa 1960.¹⁰⁹

Erkki Kantonen sai rakennuspiirustukset valmiiksi helmikuussa 1960, ja ne hyväksyttiin kannatusyhdistyksen kokouksessa yksimielisesti, ja lähetettiin kouluhallitukseen tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Kouluhallitus hyväksyi koulun piirustukset 11.5.1960.¹¹⁰

Kolmannen rakennusvaiheen pääurakoitsijaksi valittiin toukokuussa 1960 rakennusliike Säteri & Kumppanit Jyväskylästä. Urakkahinta oli 33 237 000 markkaa. Heidän urakkatarjouksensa oli niukasti edullisempi (noin 100 000 mk) kuin jämsäläisen rakennusliike Koskinen & Koskisen. Sähkötöiden urakointi annettiin halvimman tarjouksen tehneelle jyväskyläläiselle Kerttusen

¹⁰⁸ KykA, Kann.yhd. ptk 1959-1971, kokoukset 29.12.1959 § 6 ja 9.1.1960 § 10

¹⁰⁹ KykA, kann.yhd. ptk 1959-1971, kokoukset 17.1.1960 § 2, 17.3.1960 § 5, 23.5.1960 § 5

¹¹⁰ KykA, kann.yhd. ptk 1959-1971, kokoukset 26.2.1960 § 2 ja 11.5.1960 § 5

sähköliikkeelle. Sähkötöiden urakkahinnaksi tuli 2 137 000 markkaa. Lämpö- ja vesijohtotyöt urakoi vesijohtoliike Oy Huber Ab urakkahintaan 3 984 000 markkaa(myös Jyväskylästä).¹¹¹

Kannatusyhdistys asetti rakennustyön urakoijille seuraavat ehdot : Rakennuksen tulisi olla siinä määrin valmis syyslukukauden alussa, että kolme luokkahuonetta voitaisiin jo ottaa yhteiskoulun käyttöön, ja että koko rakennus olisi lopullisesti valmis 15.7 1961. Näin pyrittiin estämään ongelmat ja viivästymiset joita edellisessä rakennusvaiheessa oli ilmennyt. Rakennustyön valvonta annettiin jälleen rakennusmestari Erkki Merisalon tehtäväksi. Kunnan rakennusmestarina työskentelevä Merisalo sai sivutoimestaan palkkiota 25 000 markkaa kuukaudessa.¹¹²

Kolmannen rakennusvaiheen harjannostajaiset pidettiin 24.9.1960. Samoihin aikoihin ajatus lukion saamisesta paikkakunnalle oli edennyt jo niin pitkälle kannatusyhdistyksen piirissä, että asiaa ajamaan kouluhallitukseen päin valittiin toimikunta. Toimikuntaan kuuluivat Yrjö Ratia, Terttu Merisalo ja KoP:n johtaja Pekka Lehtinen.¹¹³ Tarkoitus oli, että kuudes luokka voisi aloittaa koulunkäynnin omalla paikkakunnalla jo syksyllä 1961. Ajatus lukiosta oli itänyt jo pitkään kannatusyhdistyksen piirissä, sillä jo vuonna 1951 pidetyssä vuosikokouksessa oli keskusteltu lukioluokkien perustamisesta yhteiskoulun yhteyteen. Keskustelun herättäjänä toimi tuolloin Edit Veijo.¹¹⁴ Vajaan kymmenen vuoden kuluttua tuosta vuosikokouksesta unelma omasta lukiosta muuttui sanoista teoiksi . Lukioanomus jätettiin kouluhallitukseen tammikuussa 1961.¹¹⁵

Kouluhallitus suhtautui asiaan periaatteessa myönteisesti, mutta edellytti että opettajien asuntotilanne hoidettaisiin pitäjässä kuntoon. Kannatusyhdistys toimikin nopeasti, ja varasi Korpilahden keskustaan rakennettavasta kerrostalosta

¹¹¹ KykA, kann.yhd.ptk 1959-1971, kokous 23.5.1960 § 2, 3 ja 4

¹¹² KykA, kann.yhd.ptk 1959-1971, kokous 23.5 1960 § 6 ja 8

¹¹³ KykA,kann.yhd.ptk 1959-1971, kokous 16.9.1960 § 3 ja 8

¹¹⁴ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokous 23.9.1951 § 13

¹¹⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1960-1961

kolme osaketta opettajien asunnoiksi. Asunnot olivat verrattain tilavia, lattiapinta-alaltaan noin 60 neliömetrin suuruisia.¹¹⁶

Rakennustyöt edistyivät suunnitellussa aikataulussa. Syksyllä uudisrakennukseen pystyttiin sijoittamaan kolme luokkaa. Tämä olikin tarpeen, sillä koulun kaikille luokille jouduttiin perustamaan rinnakkaisluokat oppilasmäärän jatkaessa kasvuaan.¹¹⁷

Kannatusyhdistys joutui ottamaan lisää lainaa rahoittaakseen rakennustöitä. Laina saatiin osuuspankista ja se oli suuruudeltaan kahdeksan miljoonaa markkaa. Lainapäätöksen yhteydessä kannatusyhdistys päätti myös hakea valtiolta 20 miljoonan halpakorkoista lainaa oppikouluille varatuista rakennuslainavaroista. Valtio antoi lainaa, mutta vain puolet anotusta summasta, eli 10 miljoonaa markkaa.¹¹⁸

Valtioneuvosto hyväksyi kannatusyhdistyksen lukioanomuksen, ja myönsi sille 3.5.1961 luvan lukion perustamiseen Korpilahdelle. Yrjö Ratia kertoi, että kannatusyhdistyksen piirissä lukioluvasta oltiin erittäin tyytyväisiä. Tyytyväisiä oltiin etenkin sen vuoksi, että monet vastaavat koulut olivat joutuneet odottamaan lukiolupaa kauan, ja anomaan sitä useaan otteeseen kouluhallitukselta.¹¹⁹ Rehtori Terttu Merisalo kuvaa lukion saamista vuosikertomuksessa vuodelta 1962 seuraavasti:¹²⁰

” ... syksyllä aloitti koulussamme nyt ensimmäinen 6. luokka. Viidennen luokan oppilaiden kannalta tämä oli tietysti erinomaista, koska suurena huolena on ollut, pääseekö jatkamaan ympäristön ylikansoitettuihin lukioihin. Eivätkä monet halukkaat ja lukioon kypsät päässeetkään. Koska kauempana koulussa käyminen kävi myös kalliiksi, jäivät monet tästäkin syystä edes yrittämättä.”¹²¹

¹¹⁶ KykA, kann.yhd.ptk 1959-1971, kokous 25.11.1960 § 3 ja 4

¹¹⁷ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1960-1961

¹¹⁸ KykA, Kannatusyhdistyksen ptk 1959-1971, kokoukset 9.1. 1961 § 4 ja 24.4.1961 § 2

¹¹⁹ Yrjö Ratian haastattelu 6.7. 2001

¹²⁰ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1961-1962

¹²¹ KykA, vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1961-1962

Korpilahden yhteiskoulun kolmas rakennusvaihe valmistui kuukautta ennen määräaikaa 15.6.1961.¹²² Uusi lisärakennus ratkaisi koulun tilaongelmat pysyvästi. Rakennus sisälsi kahdeksan luokkahuonetta, liikuntasalin kalustotiloineen, suihku- ja pukuhuoneet, luonnontieteen luokan, veistotilat ja uuden opettajanhuoneen. Lisäosan kokonaistilavuudeksi tuli 6300 kuutiometriä. Uusi koulurakennus oli edellisistä rakennusvaiheista poiketen kivrakenteinen ja kaksikerroksinen. Luokkahuoneet olivat tilavampia kuin koulun vanhassa osassa (uusissa luokissa lattiapinta-ala 63 neliometriä , vanhoissa 54 neliometriä) ja suurempien ikkunoiden vuoksi valoisempia.¹²³

Uuteen lisärakennukseen ja sen irtaimistoon otettiin palovakuutus halvimmalla tarjouksella tehneestä vakuutusyhtiöstä Aurasta. Irtaimistoinen uuden osan palovakuutusarvon arvioitiin olevan 43.5 miljoonaa markkaa (vuoden 1998 rahassa noin 4 300 000 markkaa)¹²⁴

Uuden rakennuksen lämmitys tapahtui keskuslämmityksen avulla. Vanhassa osassa luokkia lämmitettiin vielä vuoden ajan puu-uuneilla. Yhteiskoulun vanha osa liitettiin uuden osan lämpökeskukseen kesällä 1962.¹²⁵ Yhteiskoulun ulkoiset puitteet olivat nyt viimein kunnossa.

Kuvatun kaltainen rakennustoiminta oli varsin yleistä myös muissa Suomen kunnissa, voidaan puhua jopa suoranaisestä yksityisoppikoulujen ”rakennusbuumista”. Vuosien 1944-1977 aikana yksityisoppikouluja varten rakennettiin yli 500 uutta koulutaloa tai lisärakennusta. Tämä kertoo siitä, että kouluja rakentamassa oltiin Korpilahden tapaan useammin kuin kerran. Lisärakennusten rakentaminen oli helpompaa ja mikä tärkeintä, halvempaa kuin kokonaan uuden koulutalon rakentaminen. Yksityiskoulujen taustayhteisöjen oli nimittäin rakennustöissään tultava toimeen käytännössä ilman valtion tukea. Kuntien tuki rajoittui yleensä suhteessa pieniin rahallisiin avustuksiin ja lainojen takaamisiin. Valtio ja kunnat keskittyivät kansakoulurakennusten rakentamiseen suurten ikäluokkien paineessa. Rahoitusongelmat ja muut esteet eivät kuitenkaan

---

¹²² KykA, Kann.yhd.ptk 1959-1971, kokous 7.6.1961 § 7

¹²³ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 22.11.1961

¹²⁴ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1959-1971, kokous 7.6.1961 § 3 ja 6

¹²⁵ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 7.10.1963

vaikuttaneet yleiseen intoon rakentaa yksityiskouluja. Yksityisoppikoulujen rajua rakentamistahtia kuvaa, että koulujen yhteenlaskettu velkamäärä yli nelinkertaistui kymmenessä vuodessa. Yksityisoppikouluilla oli velkaa vuonna 1955 3 400 Mmk (vuoden 1998 rahassa 499 Mmk) velan ollessa vuonna 1965 248 Mmk (vuoden 1998 rahassa 1947 Mmk).¹²⁶

4 . Korpilahden yhteiskoulun talous

4.1. Yhteiskoulun tulot

Kannatusyhdistyksellä ei ollut vuonna 1949 mitään alkupääomia, vain kova tahto saada paikkakunnalle oma yhteiskoulu. Oli siis alusta asti selvää, että raha ja tiukka taloudenpito tulisivat näyttelemään tärkeää osaa koulun vaiheissa, ja että ilman kyläyhteisön tukea ei selvittäisi taloudellisesti. Kun vielä koulun toiminnan 12 ensimmäistä vuotta olivat oikeastaan jatkuvaa rakentamisen, kaluston hankkimisen ja oppilasmäärän kasvun aikaa, oli taloudellisilla asioilla ja varainhankinnalla pääpaino kannatusyhdistyksen toiminnassa.¹²⁷

Vaikka Korpilahden yhteiskoulu oli yksityinen oppikoulu, muodosti sen taloudellisen kivijalan kuitenkin vuotuinen valtionapu. Seuraavaksi tärkein tulonlähde kannatusyhdistykselle olivat oppilaiden lukukausimaksut. Kunnan vuotuinen avustus tuli myös tarpeeseen, samoin kuin koulun monimuotoinen vapaaehtoinen tukeminen.

---

¹²⁶Salminen- Pietiäinen-Teperi 1995, s. 223-225

¹²⁷KykA, mm. Vuosikertomukset 1949-1961

Seuraava taulukko havainnollistaa asiaa:

Taulukko 1. Korpilahden yhteiskoulun tulot 1949- 1971¹²⁸

lukuvuosi	valtionavut	oppilaiden maksut	kunnan avustukset
1949-1950	-	270 000 mk (40.6 %)	200 000 mk (30.1 %)
1951-1952	1 828 500 mk (47.0 %)	732 300 mk (18.9 %)	275 000 mk (7.1 %)
1953-1954	3 631 700 mk (61.0%)	1 716 250 mk (28.8%)	150 000 mk (2.5%)
1957-1958	6 657 580 mk (60.0%)	2 855 690 mk (25.7%)	1 075 000 mk (9.7%)
1961-1962	18 7835 600 mk (71.9 %)	4 635 662 mk (17.7%)	1 400 000 mk (5.4%)
1964-1965	358 125 mk (78.1 %)	57 102 mk (12.5 %)	15 000 mk (3.3%)
1969-1970	572 816 mk (81.9 %)	72 292 mk (10.3 %)	12 000 mk (1.7%)
1970-1971	543 155 mk (81.9%)	73 114 mk (11.1 %)	24 000 mk (3.6%)
	muut tulot	tulot yhteensä	tulojen arvo v.1998 mk
1949-1950	1 95227 mk (29.3 %)	665 227 mk (100 %)	113754 mk
1951-1952	1 047413 mk (27.0 %)	3 883 213 mk (100 %)	547533 mk
1953-1954	458280 mk (7.7 %)	5 956 230 mk (100 %)	845785 mk
1957-1958	503876 mk (4.6%)	11 112 146 mk (100 %)	1 177887 mk
1961-1962	1 308528 mk (5.0%)	26 127 750 mk (100%)	2 482136 mk
1964-1965	28 101 mk (6.1%)	458 329 mk (100 %)	3 597883 mk
1969-1970	42 896 mk (6.1%)	700 004 mk (100%)	4 396025 mk
1970-1971	22 861 mk (3.4%)	663 160 mk (100%)	3 912644 mk

Etenkin koulun olemassaolon alkuaikoina vapaaehtoisen avustamisen osuus koulun tuloista kohosi merkittäväksi. 1950- luvun puolivälistä alkaen vapaaehtoisen tuen määrä koulun tuloista vakiintui noin viiden prosentin tasolle. Sama kehityskulku toteutui kunnan antaman rahallisen tuen osalta. Oppilaiden lukukausimaksut olivat sitä vastoin merkittävä tulonlähde aina 1960- luvun puoliväliin asti. Tällöin valtionavun prosentuaalinen osuus koulun tuloista kasvoi, ja lukukausimaksuja voitiin laskea. Kaksi ensimmäistä toimintavuotta oli tultava toimeen ilman valtionapua. Tällöin oli luonnollisesti yhteiskoulun vapaaehtoisella tukemisella, kunnan avustuksilla ja oppilaiden lukukausimaksuilla ratkaiseva merkitys koulun taloudelle. Yhteiskoulun saatua valtionavun vuodesta 1951

¹²⁸ KykA ,Perustamisluvat, ohjesäännöt , lukusuunnitelmat, oppikouluilastot 1949-1974

lähtien oli sen osuus koulun tuloista ylivoimaisesti suurin, niin että 1970-luvulle tultaessa sen osuus oli kasvanut jo yli 80 prosenttiin.¹²⁹

Helmikuussa 1951 hallitus antoi lakiesityksen yksityisoppikoulujen valtionavusta. Lakiesitys perustui kouluneuvos Renholmin johtaman komitean mietinnölle. Komitea korosti yksityisoppikoulun kuuluvan elimellisenä osana valtion koulujärjestelmään, joten sitä oli sekä pedagogisista että sosiaalisista syistä tuettava riittävästi. Lakiesityksen perusteluissa hallitus yhtyi komitean näkemykseen, ja korosti yksityisten oppikoulujen tasavertaista kohtelua suhteessa valtion kouluihin.¹³⁰ Uusi laki perustui markkamääräisille, luokkakohtaisille valtionavuille. Tavoitteena oli, että lakimääräinen valtionapu kattaisi opettajien palkkamenot ja kokonaismenoistakin vähintään 75 prosenttia. Laki toi vakinaisille, päteville opettajille eläke-edut, joiden kustannuksista valtionavun osuus oli 75 prosenttia. Valtionapua ryhdyttiin maksamaan myös vanhempia lehtoreita vastaavien lukioasteen opettajien palkkaamiseksi yksityisoppikouluihin. Tämän lisäksi kouluille ryhdyttiin maksamaan prosentuaalista valtionapua (40-60 %) rakennus- ja tonttivelkojen koroista, vuokramenoista, lämpö- ja valaistuskustannuksista ym. sekä koulun henkilökunnan (siivoojat, vahtimestarit jne) palkoista.¹³¹

Vuoden 1950 valtionapulaki oli sisältänyt melko kunnianhimoisia tavoitteita yksityisoppikoulujen aseman vahvistamiseksi. Käytännössä valtiontalouden tiukkuus kuitenkin hankaloitti pahasti tavoitteiden toteuttamista ja lain tehoa . Ongelmia aiheutti myös koulujen ja oppikoululaisten määrän nopea kasvu. Koulujen velkataakka kasvoi, ja tämä johti jatkuviin lukukausimaksujen korotuksiin. Jopa kouluhallitus arvosteli vuonna 1953 valtionapujärjestelmää hitaaksi, mutkikkaaksi ja työlääksi. Valtionapukysymys oli herättänyt tyytymättömyyttä niin laajalti, että Tuomiojan hallitus asetti vuonna 1954 komitean suunnittelemaan lainsäädännön uusimista. Lopullisessa mietinnössään tämä kouluneuvos Aattosen johtama komitea ehdotti valtionapuihin noin 280 miljoonan markan lisäystä per vuosi. Näin saataisiin keskimääräistä 65 prosentin

---

¹²⁹ Sama

¹³⁰ Autio, Veli-Matti, Jälleenrakennuksen ja kasvun kulttuuripolitiikkaa 1945-1965.

Opetusministeriön historia V. Helsinki 1990 . s. 196-197

¹³¹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 158-159

avustustasoa nostetuksi 73-75 prosentin tasolle. Tämäkin oli vielä alle vuoden 1950 valtionapulain tavoitteiden (75-85%). Vuosi 1957 oli vielä valtiontaloudellisesti ja poliittisesti hankala (ns. yöpakkaset), mutta jo seuraavana vuonna talouden elpyminen antoi mahdollisuuksia lisätä rahaa yksityisoppikoulujen tukemiseen ja rakentamiseen. Vuonna 1958 valtio sisälsi budjettiinsa vuosittaisen 400 miljoonan markan rakennuslainamäärärahan. Suotuisa taloudellisen tilanteen kehitys kevensi lainsäädännön uudistamisaineita.¹³²

Taulukko 2. Yksityisoppikoulujen luokka- ja opettajakohtaiset valtionavut 1950-1970.¹³³

Vuosi	luokakohtainen tuki mk/vuosi	rinnakkaisluokka mk/vuosi	opettajakoht. mk/vuosi
1950	480 000 – 525 000 (82 080 - 89 775) ¹³⁴	320 000 – 365 000 (54 720- 62 415)	20 000- 58 000 (3 400 – 9860)
1955	655 000 – 700 000 (96 285 – 102 900)	445 000 – 490 000 (65 415- 72 030)	29 000- 80 000 (4 263- 11 760)
1957	943 000 - 1006 000 (109 388- 116 696)	655 000 - 718 000 (75 980- 83 288)	43 000- 117 000 (4 988- 13 572)
1960	1032 550- 1099 960 (104 288- 111 096)	sama kuin luokkak.	44 000- 120 000 (4 444- 121 20)
1965	16 300- 17 380 (127 955- 136 433)	(- ” -)	675- 2020 (5 299- 15 857)
1970	24 200- 25 820 (151 976- 162 150)	(- ” -)	995- 2955 (6 249- 18 557)

Valtionavun määriä tarkastettiin vuosittain, joskus jopa useampaankin kertaan. Yksityisoppikouluille annettavan valtionavun kokonaismäärä kasvoi huimaa vauhtia sotien jälkeen. Tähän vaikutti luonnollisesti koulujen määrän nopea kasvu ja kansantalouden raju inflaatio. Valtion budjettiin varattiin yksityisoppikouluille

¹³² Sama, s. 198-200

¹³³ Suomen asetuskokoelma 1950-1970

¹³⁴ Suluissa tukien arvo vuoden 1998 markkoina

vuonna 1944 82,4 Mmk (vuoden 1998 rahassa 64 Mmk), 1950 824,1 Mmk (141 Mmk), 1955 2052 Mmk (307 Mmk) ja 1960 jo 5076 Mmk (513 Mmk).¹³⁵

1960- luku toi mukanaan paremmat taloudelliset suhdanteet ja tästä hyötyivät myös yksityiset oppikoulut. Rinnakkaisluokkien valtionapua korotettiin vuonna 1960 samalle tasolle luokkakohtaisen tuen kanssa. Erityisesti eduskunta oli aloitteellinen yksityisoppikoulujen tukemisessa. Lakialoite olikin kokoomuksen kansanedustajan (ja yksityisoppikoulun rehtorin) Jussi Saukkosen tekemä, ei maan hallituksen. Laki tunnettiin oppikouluväen piirissä ” Lex Saukkosena”. Valtapuolue maalaisliiton piirissä suhtautuminen yksityisoppikoulujen tukemiseen oli ristiriitaista. Maalaisliitossa pelättiin suurten oppikoulujen luovan eriarvoisuutta asutuskeskusten ja maaseudun välille. Yleinen mielipide ja eduskunnan aloitteellisuus painostivat kuitenkin hallitusta tukemaan yksityisoppikouluja. Saukkosen esimerkin innoittamana Arvo Ahonen (sd) ja John Österholm (rkp) tekivät erilliset lakialoitteet yksityisoppikoulujen valtionapulain muuttamiseksi. Eduskunta hyväksyi lainmuutokset pitkän valmistelutyön jälkeen helmikuussa 1962. Lailla pyrittiin takaamaan kouluille entistä tasaisempi ja korkeampi valtionapu. Kouluilta edellytettiin lukukausimaksujen alentamista. Lain mukaan yksityisoppikoulut saisivat aiempaa

(50-75prosenttia) korkeampaa tukea menoihin, jotka aiheutuivat välttämättömien toimihenkilöiden palkkauksesta (kanslistit, taloudenhoitajat ym.), eräistä työnantajamaksuista, lämmitys-, valaistus-, vedenhankinta-, ja käyttövoimakustannuksista, työvälineiden, kaluston, opetusvälineiden ja kirjaston hankinta-, kunnossapito-, ja korjauskustannuksista, oppilaiden terveydenhoitomenoista sekä siivousmenoista. Aiemmin avustusten kattavuus oli ollut pienempi ja valtionapua oli maksettu vain 40-60 prosenttia. Lisäksi koulu saattoi saada valtionapua linjajaon ja oppilaiden ryhmittämisen aiheuttamiin lisäkustannuksiin nyt myös keskikoulun osalta. Laki nimettiin yksityisoppikouluväen piirissä nyt ” Lex Honkalaksi ”. Niilo Honkala oli pitkäaikainen kokoomuksen kansanedustaja ja innokas yksityisoppikoulujen puolestapuhuja. Hän oli nykytermein erinomainen lobbari

---

¹³⁵ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 159

yksityisoppikouluasialle eduskunnassa. Yksityisoppikoululiiton puheenjohtajan hän toimi vuosina 1962-1973.¹³⁶

Korpilahden yhteiskoululle maksettavat valtionavut olivat vähintäänkin hyvää valtakunnallista tasoa, vaihteluväli oli 1950-luvun noin 60 prosentista 1960-luvun lopun runsaan 80 prosentin avustustasoon, kuten edellä esitetystä taulukosta ilmenee. Valtionavun maksatuksessa ja oikea-aikaisuudessa oli kuitenkin jatkuvia ongelmia läpi 1960-luvun ja vielä 1970-luvulla. Valtionavut eivät ehtineet opettajien palkanmaksuaikoihin perille, tai niissä oli muita myöhästymisiä ja epäselvyyksiä. Yksityisoppikoulujen talous oli hyvin haavoittuvainen silloin kun valtionavut viivästyivät tai koulut eivät saaneet valtionapuennakkojaan. Haavoittuvaisuus on ymmärrettävää, sillä valtionapujen osuus kattoi yksityiskoulujen menoista vuoden 1963 valtionapu-uudistuksen jälkeen 70-80 prosenttia. Menot oli kuitenkin maksettava ajallaan, ja kun valtionapu lopulta tuli, oli inflaatio jo vienyt siitä osan. Väliaikoina koulut joutuivat turvautumaan kalliisiin vekseliluottoihin, sillä lukukausimaksuista ja talkotoiminnalla saatavat rahat eivät luonnollisesti kauaa riittäneet.¹³⁷ Tämän vuoksi Korpilahdellakin kannatusyhdistys joutui turvautumaan säännönmukaisesti lyhytaikaisiin vekseliluottoihin saadakseen palkkoja ja muita kuluja maksetuksi. Räikein esimerkki edellä mainituista ongelmasta löytyy tilivuoden 1970-1971 toimintakertomuksesta. Siinä rehtori Merisalo toteaa, ettei koulu ollut vielä saanut edellisen lukuvuoden prosentuaalista valtionapua, määrältään yli 70 000 markkaa!¹³⁸ Tällainen sinänsä varsin kattavan valtionavun maksun säännöllinen kangertelu loi kannatusyhdistyksen piiriin tunnelman kireästä rahatilanteesta, mikä heijastui ehkä liiankin tiukkana taloudenpitona kautta vuosien.¹³⁹ Vekseleiden hankkiminen ja koulun välitön taloudenhoito (johtokunnan avustuksella) kuului Korpilahdella rehtori Merisalon jo ennestäänkin mittaviin työtehtäviin. Suurimmissa kouluissa toimi jo 1950-luvulta lähtien sivutoimisia taloudenhoitajia, joiden tehtävänä oli huolehtia velkojen maksusta, tileistä,

¹³⁶ Autio 1990, s. 189, 200 ja Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 163, 231

¹³⁷ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 219-220

¹³⁸ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1959-1971, rehtorin toimintakertomukset vuosikokoukselle

¹³⁹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1970-1971

palkoista, valtionavusta ja laina-asioista.¹⁴⁰ Korpilahden yhteiskoulun toiseksi suurimman tulonlähteen eli oppilaiden lukukausimaksujen kehitys käy ilmi seuraavassa taulukossa:

Taulukko 3. Korpilahden yhteiskoulun lukukausimaksut 1949-1974¹⁴¹

1949-1950	3500 mk (683) ¹⁴²	1957-1958	7500 mk (870)	1965-1966	100 mk (785)
1950-1951	4500 mk (770)	1958-1959	8500 mk (901)	1966-1967	100 mk (756)
1951-1952	4500 mk (662)	1959-1960	9000 mk (945)	1967-1968	110 mk (787)
1952-1953	5000 mk (705)	1960-1961	9000 mk (909)	1968-1969	110 mk (726)
1953-1954	6000 mk (834)	1961-1962	8000 mk (800)	1969-1970	110 mk (710)
1954-1955	6000 mk (852)	1962-1963	8000 mk (760)	1970-1971	110 mk (691)
1955-1956	6000 mk (882)	1963-1964	80 mk (726)	1971-1972	110 mk (649)
1956-1957	6500 mk (852)	1964-1965	90 mk (741)	1972-1973	110 mk (606)
				1973-1974	110 mk (542)

Lukukausimaksut kerättiin sekä syys- että kevätlukukaudelta. Lukukausimaksuihin sai alennusta jos kouluaan kävi Korpilahden yhteiskoulussa useampikin lapsi perheestä. Sisaralennus oli vuosina 1949-63 25 prosenttia lukukausimaksusta, kolmannesta lapsesta alkaen alennus oli 50 prosenttia. Vuodesta 1963 lähtien alennusprosentit olivat ensimmäisestä sisaruksesta 30, toisesta 50, kolmannesta 60 ja neljännessä 65.¹⁴³ Tämä oli seurausta yksityisoppikouluasetuksen muutoksesta, joka tehtiin edellä mainittuna vuonna. Sisaralennukset alettiin laskea yksityisoppikouluissa valtion koulujen malliin.¹⁴⁴ Lukukausimaksut olivat etenkin koulun alkuvuosina vähävaraisille ja monilapsisille perheille todellinen taloudellinen uhraus. Esimerkiksi koulun vahtimestari sai palkkaa lukuvuonna 1950-1951 5000 markkaa kuukaudessa, eli häneltä olisi kulunut lapsensa kouluttamiseen Korpilahden yhteiskoulussa lähes kahden kuukauden palkka kyseisenä lukuvuonna.¹⁴⁵ Myös Taito Valleniuksen (pienviljelijä, pitkäaikainen kunnallismies ja monivuotinen vanhempainneuvoston jäsen) mukaan etenkin pitäjän laitamilta käsin koulunkäynti oli kallista ja hankalaa. Jo yksistään koulumatkat maksoivat 24 kilometrin päästä kylältä , puhumattakaan lukukausimaksuista. Pienviljelijän rahapussissa lasten

¹⁴⁰ Pietiäinen 1995, s. 219

¹⁴¹ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949- 1974 ja Vuosikertomukset 1949-1974

¹⁴² Suluissa arvo vuoden 1998 markkoina

¹⁴³ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

¹⁴⁴ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.164

lukukausimaksut tuntuivat, varsinkin kun juuri käteisvaroista oli muutenkin puutetta.¹⁴⁶ Lukukausimaksujen osuus yksityisoppikoulujen tuloista oli valtakunnallisesti noin 30 prosenttia Korpilahden yhteiskoulun aloittaessa toimintansa. Valtiontalouden kannalta järjestelmä oli varsin edullinen, maksoivathan vanhemmat näin suuren osan koulukustannuksista. Lukukausimaksujen suhteellinen osuus yksityisoppikoulujen tuloista laski vuoden 1950 valtionavun positiivisena seurauksena alle 25 prosentin. Lain vaikutus oli kuitenkin lyhytaikainen, sillä lukuvuonna 1957-1958 lukukausimaksujen suhteellinen osuus koulujen tuloista oli kohonnut jo 27.2 prosenttiin. Korpilahdella oppilaiden maksuista saatujen tulojen suhteellinen osuus oli samana lukuvuonna 25.7 prosenttia, eli hivenen valtakunnan tasoa alempana(katso taulukko 2.). Vuoden 1963 valtionapu-uudistus katkaisi lukukausimaksujen nousun, mutta silti lukukausimaksujen suhteellinen osuus koulujen tuloista säilyi 10-20 prosentissa 1960- ja 1970- luvuilla. Korpilahden yhteiskoulun lukukausimaksut pysyttelivät mainituilla kymmenluvuilla noin 10 prosentin osuudessa kokonaistuloista, lukukausimaksujen ollessa siis kohtuullisia verrattuna yleiseen tasoon Suomessa. Esimerkiksi lukuvuonna 1960-1961 yksityisoppikoulujen lukukausimaksut olivat keskimäärin 10 065 markkaa, kun lukukausimaksu Korpilahdella oli 9 000 markkaa. Tämäkin oli kuitenkin lähes puolta enemmän kuin valtion kouluissa, joissa lukukausimaksu oli vuodesta 1956 lähtien seuraavat 20 vuotta 5000 markkaa. Yksityisoppikoulujen lukukausimaksut olivatkin julkisuudessa silmätikkuna, koska ne olivat selvästi korkeammat kuin valtion koulujen.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ KykA, Johtokunnan kokousten ptk 1949-1971, kokous 5.9.1950 § 1

¹⁴⁶ Taito Valleniuksen haastattelu 15.3. 2001

¹⁴⁷ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 221-223

Taulukko 4 .Yksityisten oppikoulujen oppilasmaksut maalaiskunnissa ja kaikissa kouluissa verrattuna Korpilahden yhteiskoulun maksuihin vuosina 1958-1969.¹⁴⁸

Vuosi	maalaiskunnat	kaikki koulut	Korpilahden yhteiskoulu
1958	9 259 mk	9 693 mk	8 500 mk
1959	9 695 mk	10 294 mk	9 000 mk
1960	9 858 mk	10 471 mk	9 000 mk
1961	9 462 mk	10 065 mk	8 000 mk
1962	9 833 mk	10 272 mk	8 000 mk
1963	95 mk	101 mk	80 mk
1964	102 mk	106 mk	90 mk
1965	104 mk	112 mk	100 mk
1966	108 mk	117 mk	100 mk
1967	113 mk	127 mk	110 mk
1968	113 mk	129 mk	110 mk
1969	116 mk	132 mk	110 mk

Korpilahdella lukukausimaksut pysyivät siis koko tarkastelujakson ajan alle maalaiskuntien kouluissa keskimäärin perittävien oppilasmaksujen. Erityisesti näin tapahtui vuosina 1961-1964. Erotus on vielä suurempi, jos Korpilahden oppilasmaksuja verrataan Suomen kaikkien yksityisoppikoulujen perimiin maksuihin. Maan kaikkien yksityisoppikoulujen oppilasmaksujen keskiarvoja nostivat erityisesti Helsingin koulujen lukukausimaksut. Esimerkiksi vuonna 1967 Helsingin kouluissa oppilasmaksujen keskiarvo oli 201 markkaa, kun se koko maassa oli 127 markkaa. Korpilahden yhteiskoulussa opiskelu oli siis suhteessa melko edullista, jos mittariksi otetaan yksityisoppikoulujen oppilasmaksut.

Yksityisoppikoulut olivat oppilasmaksuineen vaikeassa asemassa, kun eduskunta ja julkinen sana kehotti yksityiskouluja lukukausimaksujen alentamisiin valtionapujärjestelmän parantuessa 1960-luvulla. Tilanne ei kuitenkaan ollut niin ruusuinen miltä ulospäin ehkä näytti. Valtionapulakiin ja yksityisoppikouluasetukseen tehdyt muutokset (uusi sisaralennusjärjestelmä ja vapaaoppilaspaikkojen uusi laskutapa) vähensivät koulujen tuloja ennakoitua enemmän. Myös valtionapujen viipyminen, kustannusten nousu, harkinnanvaraisten määrärahojen väheneminen ja rakennusvelkojen kasvu aiheuttivat paineita mieluummin nostaa lukukausimaksuja kuin laskea.

Yksityisoppikoulut pitivät kuitenkin lukukausimaksunsa kurissa, eivätkä yleensä niitä nostaneet.¹⁴⁹

Taulukko 5 . Vapaaoppilaspaikkojen määrä Korpilahdella ja valtakunnallisesti yksityisoppikouluissa vuosina 1949-1972.¹⁵⁰

Lukuvuosi	vapaaoppilaspaikat		osittain vapautetut		yhteensä oppilaita	vapaaopp. Suomessa(%)
	lkm	(%)	lkm	(%)		
1949-1950	-	-	4	(10)	40	16.5
1952-1953	5	(4.1)	14	(11.5)	122	15.8
1955-1956	4	(2.4)	36	(21.2)	170	15.6
1958-1959	4	(1.5)	41	(15.8)	259	14.8
1961-1962	9	(2.5)	71	(19.8)	359	23.1
1964-1965	15	(3.6)	59	(14.2)	415	25.9
1968-1969	10	(2.3)	70	(15.9)	439	31.8
1971-1972	31	(6.8)	46	(10.2)	453	-
1972-1973	58	(13.7)	-	-	422	-

Vanhin oppikouluun kuulunut taloudellisen avustuksen muoto on ollut vapautus kaikista koulun perimistä maksuista. Vapaaoppipaikan edellytyksinä olivat kiitettävä käytös ja luokalta pääseminen. Koulujen saama valtionapu sidottiin vuoden 1919 asetuksessa (ja myös myöhemmissä säädöksissä) vapaaoppilaspaikkoihin siten, että niiden määrän tuli olla noin kymmenen prosenttia kaikkien oppilaiden lukukausimaksujen summasta.¹⁵¹

Vapaaoppilaspaikkoja jaettiin kouluissa taloudellisesta tilanteesta riippuen. Korpilahden yhteiskoulussa myönnettiin täysiä vapaaoppilaspaikkoja todella vähän. Vuosittain vain muutama prosentti oppilaista sai täyden vapautuksen lukukausimaksuista. Tilanne parani jonkin verran koulun siirryttyä kunnan

¹⁴⁸ SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970 ja Vuosikertomukset 1958-1969

¹⁴⁹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 221-223

¹⁵⁰ KykA, perustamisluvat, ohjesäännöt, luku suunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974 ja SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

¹⁵¹ Kiuasmaa 1982, s. 388-389

omistukseen vuonna 1971. Puolikkaita vapaaoppilaspaikkoja jaettiin sitä vastoin useita kymmeniä vuosittain. Kahtena lukuvuonna (1955-1956 ja 1961-1962) puolikkaita vapaaoppilaspaikkoja myönnettiin noin viidesosalle oppilaista, mutta keskimäärin niitä jaettiin noin 15 prosentille oppilaista. Vuonna 1963 otettiin käyttöön uusi vapaaoppilaspaikkojen laskutapa, mutta se ei juurikaan lisännyt niiden määrää Korpilahden yhteiskoulussa . Kuten taulukosta käy ilmi, Korpilahdella jaettiin selkeästi vähemmän vapaaoppilaspaikkoja kuin yksityisissä kouluissa keskimäärin Suomessa. Isot rakennusvelat ja tarkka taloudenpito lienevät pääsyyt moiseen kitsauteen vapaaoppilaspaikkoja Korpilahdella jaettaessa. Ehkä näin myös kompensoitiin muihin maalaiskouluihin nähden alhaisten lukukausimaksujen jättämää vajetta koulun talouteen.

Kuten edellä on mainittu, vapaaoppilaspaikkojen myöntämisestä päätti vanhempainneuvosto. Sen puheenjohtajana toimi vuosina 1949 –1968 kunnan sosiaalisihteri Uuno Järvinen (1907-1973) , joka työnsä puolesta oli perillä oppilaiden vanhempien varallisuudesta tai sen puutteesta. Uuno Järvinen oli syntyperäinen korpilahtelainen. Ennen kunnan palvelukseen tuloaan hän toimi kirvesmiehenä ja sivutoimisesti kansaneläkelaitoksen piiriasiamiehenä. Sosiaalisihteriksi Uuno Järvinen valittiin vuonna 1948, ja tätä tehtävää hän hoiti aina eläkkeelle siirtymiseensä asti vuonna 1970. Päätoimensa lisäksi hänellä oli lukuisia luottamustehtäviä järjestö- ja kunnalliselämässä.¹⁵²

4.2. Yhteiskoulun vapaaehtoinen tukeminen

Korpilahden yhteiskoulun tukemiseksi järjestettiin kannatusyhdistyksen toimesta monenlaisia talkoita, arpajaisia, tempauksia, myyjäisiä ja lahjoituksia. Tämän lisäksi yhteiskoulua tukivat säännöllisesti Korpilahden kunta, sekä naapurikunnat Muurame ja Säynätsalo (Korpilahden yhteiskoulussa opiskeli paljon oppilaita kyseisistä kunnista kautta vuosien) sekä paikalliset yritykset.¹⁵³ Avustukset yksityisoppikouluille vaihtelivat kunnittain varsin paljon . Kaikkien yksityisoppikoulujen tuloista kuntien avustukset kattoivat keskimäärin 4-7 prosenttia. Korpilahden kunnan avustukset sijoittuvat näin ollen

---

¹⁵² KykA, Johtokunnan kokousten ptk 1949-1971, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Korpilahti-lehti 18.1. 1973

valtakunnallisessa vertailussa tuohon haarukkaan (katso taulukko 2.). Yleistä oli, että kunnat tukivat ainakin jollain summalla alueellaan sijaitsevaa yksityiskoulua 1950- ja 1960- luvuilla. Kunnat myös takasivat yksityiskoulujen kannatusyhdistysten ottamia velkoja, ja jopa myönsivät edullisia lainoja rakentamista ja muuta koulutoimintaa varten . 1960- luvun lopulla enää vain parisenkymmentä kuntaa eivät millään tavoin osallistuneet yksityisoppikoulunsa tukemiseen.¹⁵⁴

Kuten edellä on käynyt ilmi, taloudellisesti merkittävintä yhteiskoululle vapaaehtoinen tukeminen oli sen alkuvuosina. Vielä taloudellista puolta suuriarvoisempaa oli kuitenkin vapaaehtoisen tukemisen ja talkotoiminnan henkinen merkitys. Oma yhteiskoulu oli kyläyhteisöä yhdistävä projekti, ja siitä oltiin ylpeitä. Koulun tukemisesta muodostui eräänlainen kunnia-asia kyläläisille.¹⁵⁵

Rehtori Terttu Merisalo kertoo koulun vuosikertomuksessa 1970-1971 kyläläisten talkoohengestä seuraavaa:

” ... hirsitalkoilla se aloitettiin ja pitäjäläisten käsi oli karttuissa, olihan kysymyksessä oman koulun saaminen kuntaan...varojen keräämiseksi pidettiin oikein vanhan ajan kesäjuhla ja kruunuhäät, joita tanssimassa käytiin useilla paikkakunnilla aina Kuopiota myöten. Sankoin joukoin kokoontuivat korpilahtelaiset juhlimaan ja avustamaan. Tuskinpa koskaan ovat korpilahtelaiset olleet niin yksimielisiä kuin oman koulun rakennusvaiheita auttaessaan. Toisetkin puutalkoot pidettiin, ja kun saatiin toinen rakennusvaihe päätökseen, ruvettiin juhlasalissa pitämään ” Tempauksia”, joissa kannatusyhdistyksen toimihenkilöiden ja opettajien toimesta oli niin ratkiriemukasta ohjelmaa, että yleisöä kerääntyi aina niin runsaasti, että seinät olivat pullistella, ei siinä riittäneet enää juhlasalin tilat vaan piti levittäytyä muuallekin. Rahaa saatiin näin rakentamiseen ja opetusvälineisiin... epätsekkäästi on kannatusyhdistys, varsinkin sen toimihenkilöt, voimiaan ja varojaan uhranneet...”¹⁵⁶

---

¹⁵³ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

¹⁵⁴ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.220-221

¹⁵⁵ KykA, mm. Vuosikertomukset

¹⁵⁶ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1970-1971

Terttu Merisaloon mainitsemia kruunuhäitä kannatusyhdistys järjesti kesällä 1949 kolmet, Korpilahdella, Padasjoella ja Kuopiossa. Kaksipäiväiset vanhat häät kaksine morsiuspareineen ja kaikkine asiaankuuluvine henkilöineen kokosivat väkeä tuhatmäärin, ja koulu sai alkutaipaleeltaan avittamaan sievoiset tulot.¹⁵⁷

Hirsitalkoot organisoidiin kannatusyhdistyksen toimesta jokaista yhteiskoulun rakennusvaihetta varten, eli vuosina 1950, 1953 ja 1960. Keräyspäällikkönä toimi metsäteknikko Lauri Teittinen. Keräykset olivat verrattain tuottoisia, esimerkiksi vuoden 1960 hirsitalkoilla saatiin puutavaraa kokoon noin 600 000 markan arvosta. Nurmisen Saha Oy hoiti puutavaran jatkokäsittelyn ja osallistui kuorma-autoineen puiden kuljetuksiin sahalle kannatusyhdistykselle edullisesti, olihan sahanhoitaja Eero Nurminen aktiivisesti mukana kannatusyhdistyksen toiminnassa. Eero Nurminen (1903-1998) oli alusta asti tukemassa yhteiskouluhanketta, olemalla mm. valmistavan toimikunnan ja rakennustoimikuntien jäsenenä kannatusyhdistyksessä.¹⁵⁸

Myös muut paikalliset yritykset tukivat yhteiskoulua kautta vuosien. Korpilahden apteekki lahjoitti aina 1960-luvun puoliväliin asti joka vuosi koululle sen opetuskäyttöön tarvitsemat kemikaalit. Tyyne Alroth-Helanderin vuonna 1943 Korpilahdelle perustama kirjakauppa Helander tuki kautta vuosien yhteiskoulua paitsi rahallisesti myös kirjalahjoituksin. Yhteiskoulu ja yleensäkin sivistys oli Tyyne Helanderin sydäntä lähellä. Tyyne Helander toimi koulun johtokunnan jäsenenä vuosina 1963-1971. Paikkakunnan pankit tukivat koulun toimintaa rahalahjoituksin ja stipendein, sekä antamalla kannatusyhdistykselle sen kipeästi tarvitsemaa lainaa. Pankinjohtajista KOP:n Pekka Lehtinen (1922-1983) oli aktiivisesti mukana kannatusyhdistyksen toiminnassa. Koulun johtokunnan puheenjohtajana hän toimi vuosina 1960-1967. Myös paikalliset järjestöt, etupäässä Korpilahden Martat ja Lions club, tukivat yhteiskoulun toimintaa rahallisesti.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1950-1951

¹⁵⁸ KykA, Kannatusyhdistyksen ptk 1949-1971, kokoukset 6.3.1949 § 1, 17.1.1960 § 6 ja Korpilahti-lehti 25.3.1998

¹⁵⁹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Korpilahti-lehti 15.12.1993

Säännöllistä vuokratuloa kannatusyhdistys sai vuokrattuaan syksyllä 1952 metsäteknikko Lauri Teittiselle kunnan sille ilmaiseksi käyttöön antaman tontin. Vuokrasopimus tehtiin viideksi vuodeksi. Tontille Teittinen perusti kioski-kahvilan, jossa toimi myös matkahuolto. Vuokraa Teittinen maksoi kannatusyhdistykselle 500 00 markkaa vuodessa. Syksyllä 1957 vuokrasummaa tarkistettiin ylöspäin, jolloin vuokraksi tuli 85 000 markkaa. Kannatusyhdistyksen käyttöoikeus tonttiin raukesi vuonna 1960.¹⁶⁰ Lauri Teittinen syntyi 2.10. 1911 Korpilahdella. Metsäteknikoksi Teittinen valmistui Evon metsäopistosta vuonna 1937. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli Schauman Osakeyhtiön metsätyönjohtajana Rautalammilla ja Konginkankaalla vuosina 1937-1945. Vuodesta 1945 lähtien Lauri Teittinen työskenteli Heinolan Faneritehtaan piiriesimiehenä Korpilahdella. Eläkkeelle tästä virasta hän jäi vuonna 1975. Teittinen otti myös aktiivisesti osaa Korpilahden kunnalliselämään, kuuluen mm. tutkijalautakuntaan, verolautakuntaan, rakennuslautakuntaan ja rakennuskaavatoimikuntaan. Lauri Teittinen kuului myös alusta asti siihen kannatusyhdistyksen ydinjoukkoon, joka ajoi yhteiskoulun saamista ja myöhempää lisärakentamista Korpilahdella. Hän kuului kannatusyhdistyksen hallitukseen vuosina 1949-1964 toimien sen monivuotisena sihteerinä. Tämän lisäksi Teittinen toimi kannatusyhdistyksen jäsenhankintapäällikkönä, tukkienkeruupäällikkönä sekä kuului koulun rakennustoimikuntaan. Lauri Teittinen kuoli 29.3.1993.¹⁶¹

Rahan lisäksi kerättiin talkoilla tai saatiin lahjoituksina useaan otteeseen myös monenlaista koulun tarvitsemaa kalustoa ja tavaraa, johon ei ollut tiukan rahatilanteen vuoksi varaa. Esimerkiksi vuonna 1954 kannatusyhdistys organisoii tuolikeräyksen tarkoituksena saada juhlasaliin tarvittavat tuolit. Vuonna 1961 vastaavalla tavalla keräämällä saatiin uusi opettajanhuone kalustettua. Tavaralahjoituksina koulu sai mm. ikkunaverhot (1951 ja 1961), esiripun juhlasaliin (1953), puhelimen (1952) ja Suomen lipun (1956). Yhteiskoulun tukemisessa rahallisesti verrattain pienetkin lahjoitukset saattoivat näin olla suureksi iloksi ja hyödyksi.¹⁶²

---

¹⁶⁰ KykA, kannatusyhdistyksen ptk 1949-1974, kokoukset 11.5.1952 § 1, 18.7.1952 § 1-4, 28.5.1957 § 8, 11.9.1957 § 4,5

¹⁶¹ Korpilahti-lehti 7.4. 1993

¹⁶² KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

Kannatusyhdistyksen hauskimpana, näkyvimpänä ja säännöllisimpänä rahankeräysmuotona toimi jokavuotinen ”Tempaus”. Rahatilanteen ollessa kireimmillään Tempauksia järjestettiin useampiakin vuodessa, kuten esimerkiksi lukuvuonna 1953-1954.

Komediapainotteisten Tempausten päätähtenä toimi alusta alkaen ”Iso-Erkki” eli Erkki Merisalo, avustajinaan koulun opettajakunnan jäsenet. 1960-luvun alusta lähtien Erkki Merisalo vastasi myös jokavuotisesta Korpilahden Joulujulkaisun toimittamisesta yhdessä Jussi Punamäen ja taiteilija Helmer Selinin kanssa. Kirjoittajina olivat edellisten lisäksi monet eri aloja edustavat korpilahtelaiset. Julkaisun tuotto meni lyhentämättömänä kannatusyhdistykselle. Oppilaat osallistuivat koulun tukemiseen jokavuotisella paperinkeräyksellä.¹⁶³

Erkki ja Terttu Merisalo olivat todellinen voimakaksikko yhteiskoulun takana. Terttu Merisalo oli merkittävä hahmo jo virkansakin puolesta, Erkki Merisalo taas oli koulun rakennusvaiheissa ja sen vapaaehtoisessa tukemisessa jatkuvasti keskeisessä roolissa, kuten on edellä käynyt ilmi.

Erkki Merisalo syntyi 25.3.1906 Tuusulassa. Hän toimi aluksi kanta-aliupseerina eri joukko-osastoissa. Suoritettuaan reserviupseerikoulun ja Tampereen teknillisen koulun vuonna 1937 hän siirtyi puolustusministeriön linnoitustoimiston palvelukseen toimien siellä rakennusmestarina. Erkki Merisalo otti osaa sotiin pioneeriupseerina, taistellen mm. Karjalan Kannaksella ja Vienan Karjalassa haavoittuen kolmeen eri otteeseen. Sotilasarvoltaan hän oli kapteeni. Sotien jälkeen Merisalo toimi rakennusmestarina Haapajärvellä ja Padasjoella. Vuonna 1949 hän tuli Korpilahden kunnan rakennusmestariksi ja rakennustarkastajaksi hoitaen näitä tehtäviä vuoteen 1956 asti. Tästä virasta hän siirtyi tie- ja vesirakennuspiirin palvelukseen, josta pääsi eläkkeelle vuonna 1969.¹⁶⁴

Erkki Merisalo oli mukana lukuisissa erilaisissa kunnallisissa luottamustoimissa, yhdistyksissä ja järjestöissä. Hän toimi Korpilahden sotainvalidien paikallisosaston puheenjohtajana vuodesta 1954 lähtien aina kuolemaansa asti (

---

¹⁶³ Sama

¹⁶⁴ Korpilahti-lehti n:ot 6-7 16.12.1971

6.12. 1971). Merisalo oli kantavana voimana rakennettaessa sotainvalidien toimesta Nelospirttiä ravintolaksi ja tanssipaikaksi 1960- luvun puolivälissä Korpilahdelle. Hän oli myös sotainvalidien Keski-Suomen piirin aktiivinen jäsen. Erkki Merisalo oli perustajajäsenenä mukana perustamassa Korpilahden ja Luhangan Lions Clubeja, toimien myös aktiivisesti reserviupseerikerhossa. Korpilahti- lehden muistokirjoituksessa (jota Merisalo oli myöskin ollut perustamassa. Lehti aloitti toimintansa syksyllä 1971.) häntä luonnehdittiin särmikkääksi ja aikaansaavaksi vaikuttajajäseniksi, jolla oli valtava toimintatarmo.¹⁶⁵

4.3. Yhteiskoulun menot

Taulukko 5. Korpilahden yhteiskoulun menot ajanjaksolla 1949-1972¹⁶⁶

Lukuvuosi	opettajien palkat	korkomenot	muut kulut
1949-1950	447 403 mk (68.3%) ¹⁶⁷	-	207 871 mk (31.7%)
1951-1952	1 708 570 mk (39.0%)	-	2 677 283 mk(61.0%)
1955-1956	4 772 610 mk (73.0%)	1 321 299 mk (20.2%)	441 190 mk(6.8%)
1958- 1959	8 179 349 mk (58.5%)	1 169 652 mk (8.4%)	4 624 218 mk(33.1%)
1960-1961	12 043 833 mk (67.5%)	2 632 983 mk (14.8%)	3 168 485 mk(17.7%)
1964-1965	289 469 mk (67.6%)	45 567 mk (10.6%)	93 445 mk(21.8%)
1966-1967	370 751 mk (70.3%)	42 115 mk (8.0%)	114 758 mk(21.7%)
1971-1972	597 925 mk (71.6%)	23 290 mk (2.8%)	213 347 mk(25.6%)

lukuvuosi	menot yhteensä	menot vuoden 1998 markkoina
1949 –1950	655 274 mk	112 051 mk
1951-1952	4 385 853 mk	618 405 mk
1955-1956	6 535 099 mk	856 098 mk
1958-1959	13 973 219 mk	1 467 188 mk
1960-1961	17 845 301 mk	1 784 530 mk
1964-1965	428 481 mk	3 363 568 mk
1966-1967	527 624 mk	3 772 512 mk
1971-1972	834 562 mk	4 598 437 mk

¹⁶⁵ Sama

¹⁶⁶ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, ja oppikoulutilastot 1949-1974

¹⁶⁷ Suluissa prosentiosuudet kokonaismenoista

Suurin menoerä oli kautta vuosien opettajien palkat. Ensimmäisenä lukuvuonna vakinaisen opettajan palkkaa nautti ainoastaan Terttu Merisalo. Opetustyön apuna käytettiin enemmän tai vähemmän epäpäteviä tuntiopettajia, mm. kirkkoherra Gunnar Olanterä huolehti uskonnon opetuksesta ja pankinjohtaja Arvo Rousi poikien voimistelusta. Lukuvuonna 1950-1951 kouluun saatiin toinen vakinainen opettaja, FM Irja Ratia. Hän oli kannatusyhdistysaktiivi Yrjö Ratian vaimo.¹⁶⁸ Koulun alkutaipaleella pyrittiin näin epäpäteviä tuntiopettajia käyttämällä ja vakinaisia opettajia kuormittamalla saamaan aikaan säästöjä palkkamenoihin. Tämä oli tarpeen etenkin kahtena ensimmäisenä toimintavuonna, jolloin piti tulla toimeen ilman valtionapua. 1950-luvun puolivälissä tilanne oli tasapainottunut niin, että kouluun oli palkattu lisää täyden pätevyyden omaavia opettajia(kaikkiaan viisi), samoin kuin lisää epäpäteviä tuntiopettajia .Tästä asiantilasta yhteiskoulu sai myös tarkastajalta kiitosta.¹⁶⁹ Samalla opettajien palkkojen osuus yhteiskoulun menoista nousi pysyvästi 60-70 prosentin tasolle, ja muodosti näin ylivoimaisesti suurimman menoerän vuosittain. Opettajista aiheutui muitakin kuin palkkakuluja. 1960- luvun alussa kannatusyhdistys joutui ostamaan kolme asunto-osaketta Jokirinne- nimisestä kerrostalosta parantaakseen opettajien vaikeaa asuntotilannetta paikkakunnalla. Opettajien asuntotilanne oli saatava kuntoon, ennen kuin lukiolupaa voitaisiin anoa kouluhallitukselta. ¹⁷⁰Korpilahden yhteiskoulun rakentaminen jouduttiin rahoittamaan verrattain korkeakorkoisilla pankkilainoilla. Lainoja otettiin pääasiassa kolmeen eri otteeseen, eli ennen jokaista koulun kolmea rakennusvaihetta vuosina 1951-1954 ja 1960-1961. Ensimmäistä rakennusvaihetta varten otettiin lainaa Korpilahden säästöpankista kaikkiaan viisi miljoonaa markkaa.¹⁷¹ Vuoden 1998 rahassa tämä rahasumma olisi 735 000 markkaa. Lainan takasi Korpilahden kunta, kuten myös seuraavien rakennusvaiheiden lainat. Toinen rakennusvaihe vaati jo enemmän lainarahoitusta. Niinpä lainaa anottiin jo useammasta rahalaitoksesta, tässäkin tapauksessa kuitenkin edelleen pääosin paikallisiin pankkeihin tukeutuen. Korpilahden osuuspankki sekä Kansallis-Osake-Pankki myönsivät molemmat kolmen miljoonan markan lainat. Säästöpankki myönsi lisälainaa 1.5 miljoonaa markkaa. Näiden lainojen lisäksi kannatusyhdistys otti viiden miljoonan

¹⁶⁸ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1949-1950 ja 1950-1951

¹⁶⁹ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, Tarkastuskertomus 25.10.1955

¹⁷⁰ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1959-1971, kokous 25.11.1960 § 3 ja 4

¹⁷¹ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1959, kokoukset 9.5.1951 § 2 ja 11.8. 1951 § 1

indeksiehtoisen lainan henkivakuutusyhtiö Salamalta.¹⁷² Toisen rakennusvaiheen valmistuttua keväällä 1954 velkojen määrä oli kaiken kaikkiaan 16 200 000 markkaa (2 300 400 vuoden 1998 markkoina). Kun vielä osa lainarahasta oli lyhytaikaista lainaa, niin ei ihme, että korkomenojen osuus koulun tuloista oli 1950-luvulla jatkuvasti varsin suuri. Lainoista oli myös muita kuluja, sillä velkoja lyhennettiin vuosittain.

Vuoteen 1960 mennessä velkaa oli saatu lyhennettyä kahdella miljoonalla, eli sitä oli vielä 14 200 000 markkaa. Uutta velkaa tarvittiin kuitenkin yhteiskoulun kolmatta rakennusvaihetta varten vielä paljon enemmän. Lainat saatiin paikallisista osuus- ja säästöpankeista. Osuuspankista otettiin 25 miljoonan markan laina 6.75 prosentin korolla ja 20 vuoden takaisinmaksuajalla. Säästöpankista kannatusyhdistys lainasi ensin kymmenen miljoonaa 7 prosentin korolla , ja myöhemmin tarvittuaan lisärahoitusta kahdeksan miljoonaa (sama korko). Takaisinmaksuaika oli 12 vuotta.

Keväällä 1961 kannatusyhdistys anoi myös valtiolta verrattain halpakorkoista rakennuslainaa nimenomaan tätä tarkoitusta varten osoitetuista rakennusmäärärahoista. Yhdistys anoi kahtakymmentä miljoonaa, mutta sai kymmenen. Valtion myöntämällä lainalla maksettiin sitten pois kalliimpikorkoisia pankkilainoja. Yhteiskoulun velkataakka kasvoi kolmannen rakennusvaiheen seurauksena noin 56 miljoonaan markkaan(5.6 miljoonaa vuoden 1998 markkoina)¹⁷³

Velkoja pyrittiin lyhentämään, mutta kannatusyhdistyksen lopettaessa toimintansa ja koulun siirtyessä Korpilahden kunnan omistukseen 1.7. 1971 rakennusvelkoja oli vielä jäljellä runsaasti. Kauppasopimuksen mukaisesti kunta otti vastatakseen kannatusyhdistyksen velat sekä velvoitteet , ja sai vastineeksi koulun irtaimistoinen sekä kaiken muunkin kannatusyhdistykselle kertyneen omaisuuden (mm. kerrostalo-osakkeet). Velkojen ja velvoitteiden määrä oli sopimusta allekirjoitettaessa seuraava: Valtion myöntämästä rakennuslainasta oli

¹⁷² KykA, Sama, kokoukset 15.6.1953 § 1 ja 27.6.1953 § 4

¹⁷³ KykA, Kannatusyhdistyksen ptk 1959-1971, kokoukset 17.1.1960 § 2, 23.5.1960 § 5, 9.1.1961 § 4,5, 24.4.1961 § 2

jäljellä 77 946 markkaa, Osuuspankin lainaa 300 500 markkaa, Säästöpankista 40 000 markkaa ja Kansallis-Osake-Pankista 38 250 markkaa, eli yhteensä 456 696 markkaa (vuoden 1998 rahassa 2 694 506 markkaa).¹⁷⁴

Kymmenessä vuodessa oli velkoja lyhennetty siis noin kolmen miljoonan markan edestä, eli voidaan sanoa lyhennystahdin olleen ripeää.

Yhteiskoulun toiminnasta aiheutui jatkuvasti myös muitakin kuluja kuin edellä mainitut lainojen korot, lyhennykset ja opettajien palkat. Suuri menoerä koostui vuosittain koulurakennuksen ja sen kaluston hoitokuluista. Rahaa tarvittiin mm. koulun lämmitykseen ja vakuutusmaksuihin, sähköön ja vesilaskuun, siivoukseen sekä koulurakennusten vuosikorjauksiin. Vuosittaiset opetustarvikkeet ja oppilaiden terveydenhoito kasvattivat myös menopuolta, vaikka edellä mainittujen osuus koulun menoista olikin melko vähäinen.¹⁷⁵

Yhteiskoulun taloudenpito oli siis varsin vaativaa ja aikaavievää, kun vielä otetaan huomioon, että tämä kaikki tapahtui pääosin vapaaehtoisvoimin. Ainoa joka sai palkkaa toiminnastaan koulun hyväksi kannatusyhdistyksessä oli koulun rehtori Terttu Merisalo, tuskin kuitenkaan liikaa työmäärään ja vastuuseen nähden. Kannatusyhdistyksen viimeisessä vuosikokouksessa (ja samalla kokouksessa) 28.7.1971 todettiin, että molempien Merisalojen sekä johtokunnan jäsenten yli kahdenkymmenen vuoden vapaaehtoinen työpanos koulun hyväksi on ollut valtava.¹⁷⁶ Tähän mielipiteeseen on helppo yhtyä.

5. Oppilaat

5.1 Oppilasmäärien kehitys ja ylioppilaat

Oppikoulujen oppilasmäärien kehitys vahvistaa käsitystä siitä, että Suomi muuttui jo 1950-luvulta lähtien koulutusyhteiskunnaksi. Oppilasmääriä kasvattivat ikäluokkien kasvu ja jatkuva koulutushalukkuuden lisääntyminen. Lisääntyvän

¹⁷⁴ KykA, Sama, vuosikokous 28.7. 1971, jonka liitteenä koulun kauppakirja

¹⁷⁵ KykA, Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1971, Vuosikokousten yhteydessä esitetyt talousarviot 1949-1971

¹⁷⁶ KykA, Sama, vuosikokous 28.7.1971 § 10

oppikoulun käynnin mahdollisti koko ajan laajeneva koulujen verkko. Myös kilpailu työpaikoista ja esimerkiksi uudet kielitaitoa edellyttävät ammatit vaativat oppikoulun suorittamista. Samalla kun oppikoulun käyminen yleistyi ja tavanomaistui, karisi oppikoululaisen ja ylioppilaan sosiaalinen erityisarvostus. Oppikoulun käymisestä kansakoulun jälkeen tuli lähes arkipäiväinen asia. Oppikouluun meni 1950-luvun alussa lapsista noin 25 prosenttia, 1960-luvun alussa vajaat 40 prosenttia ja 1970-luvun alkaessa jo noin 60 prosenttia. Lopullisesti kaikki oppivelvolliset saatettiin oppikoulusivistyksen piiriin peruskoulujärjestelmän astuessa voimaan, ja peruskoulun antaessa heille näin periaatteessa vanhaa keskikoulua vastaavan oppimäärän tiedot.¹⁷⁷

Taulukko 6. Oppikoulun oppilasmäärien kehitys Suomessa aikavälillä 1951 - 1970¹⁷⁸

Lukuvuosi	oppikoululaisia yhteensä	oppikoulun oppilaat % kansakoululaisista
1951-1952	99 899	20.2
1955-1956	134 075	22.7
1957-1958	161 881	26.0
1960-1961	214 601	34.3
1962-1963	239 608	40.2
1965-1966	268 014	49.3
1967-1968	291 615	57.6
1969 -1970	315 710	66.6

Kuten taulukosta käy ilmi, kouluissa alkoi sotien jälkeen voimakas oppilasmäärien kasvun aika. Oppikouluihin pyrki myös jatkuvasti yhä suurempi osa ikäluokkansa lapsista. Lukuvuonna 1951-1952 vain viidesosa oppilaista jatkoi opintojaan kansakoulun jälkeen oppikoulussa. Noin 20 vuotta myöhemmin (lukuvuonna 1969-1970) oppikouluun menijöiden osuus oli jo liki 70 prosenttia. Tilastot puhuvat siis selvää kieltä. Vuosina 1945-1950 oppikoululaisten määrä kohosi 22 prosenttia, ja viisivuotiskaudella 1950-1955 nousua oli jo 41 prosenttia.

¹⁷⁷ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s.184

¹⁷⁸ SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

Oppilasmäärien kasvun huippu saavutettiin vuosina 1955-1960 sen ollessa noin 60 prosentin tasoa, jonka jälkeen kasvuluvut vakiintuivat noin 20 prosentin tasolle. 1950-luvun loppupuoliskon oppilasmäärien huippulukemat selittyvät ns. suurten ikäluokkien oppikouluikään tulolla. Toisen maailmansodan jälkeen miehet palasivat rintamilta, ja Suomen syntyvyysluvut kohosivat ennätysellisen korkeiksi vuosiksi 1945-1950. Suuret ikäluokat aiheuttivat näin kosolti harmaita hiuksia kouluviranomaisille. Ajalle oli tunnusomaista luokkien paisuminen ja koulurakennusten ylikuormitus. Vaikka oppilasmäärien kasvu tasoittui 1960-luvulle tultaessa, niin paluuta sotia edeltäneisiin verrattain pieniin kasvulukuihin ei enää ollut. Oppikoulusta oli tullut lähes välttämätön pohjakoulu elämässä eteenpäin pyrkivälle nuorelle ¹⁷⁹Korpilahdella alku oli vaatimaton, aloittihan neliluokkainen yhteiskoulu väliaikaisissa tiloissa pappilan renkituvassa. Ensimmäisenä lukuvuonna 1949-1950 koulunkäynnin aloitti Korpilahden yhteiskoulussa 40 oppilasta. Poikia oppilaista oli 13, tyttöjä 27. Neliluokkaisen yhteiskoulun aikana oppilasmäärät lisääntyivät noin 30 oppilaan vuosivauhdilla, kuten seuraavasta taulukosta käy ilmi: ¹⁸⁰

Taulukko 7. Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärä vuosina 1950- 1953.

Lukuvuosi	oppilaita yht.	pojat (%)	tytöt (%)	tyttöjen osuus(%) Suomessa
1950-1951	64	24 (37.5)	40(62.5)	57.4
1951-1952	90	36(40.0)	54(60.0)	57.3
1952-1953	122	51(41.8)	71(58.2)	57.5

Korpilahden yhteiskoulun toimintamuoto muuttui 23.4.1953 kannatusyhdistyksen anomuksen tultua hyväksytyksi valtioneuvostossa. Yhteiskoulu muuntui neliluokkaisesta kuuteen kansakoululuokkaan perustuvasta koulusta viisiluokkaiseksi neljään kansakoululuokkaan pohjautuvaksi. Toimintamuodon muutos toteutettiin asteittain alkaen lukuvuodesta 1953-1954. Tämä lisäsi luonnollisesti luokkien määrää, ja sitä kautta myös oppilaiden lukumäärää. Oppilasmäärän nousu oli kuitenkin tasaista ja hallittavissa aina lukuvuoteen 1957-

¹⁷⁹ Kiuasmaa 1982, s. 398-399 ja Kallio, Niilo, Oppikoulumme keskeisiä kysymyksiä.

Kasvatusopillinen aikakauskirja 1957. s. 1.

¹⁸⁰ KykA, Oppikoulutilastot ja vuosikertomukset kyseisiltä vuosilta ja SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

1958, jolloin suurten ikäluokkien paine alkoi toden teolla vaikuttaa Korpilahdella. Edellä mainitun lukuvuoden jälkeen oppilasmäärän kasvu oli rajua.

Viisiluokkaisen oppikoulun aikana vuosina 1953-1961 Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärä yli kaksinkertaistui, kuten seuraavasta taulukosta käy selville:¹⁸¹

Taulukko 8. Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärä vuosina 1953-1961.

Lukuvuosi	Oppilaita yht.	pojat (%)	tytöt (%)	tyttöjen % osuus Suomessa
1953-1954	161	67(41.6)	94(58.4)	57.4
1954-1955	170	71(41.8)	99(58.2)	57.2
1955-1956	170	68(40.0)	102(60.0)	57.1
1956-1957	180	81(45.0)	99(55.0)	56.8
1957-1958	223	105(47.1)	118(52.9)	56.2
1958-1959	260	132(50.8)	128(49.2)	56.0
1959-1960	312	152(48.7)	160(51.3)	56.0
1960-1961	336	163(48.5)	173(51.5)	56.1

Kannatusyhdistys sai luvan lukion perustamiseen Korpilahdelle valtioneuvostolta 3.5.1961, eli syyslukukaudella 1961 aloitti ensimmäinen lukioluokka opiskelun omassa lukiossa. Lukion aloittaneita oli kaikkiaan 37, joista poikia 17 ja tyttöjä 20. Lukio oli pitkäaikaisten toiveiden täyttymys, ja nyt monet lukioon kypsät mutta vähävaraiset oppilaat pääsivät opiskelemaan verrattain huokeasti. Koulun kolmas rakennusvaihe saatiin käyttökelpoiseen kuntoon kesällä 1961, joten tiloja lukion toimintaa varten oli riittävästi.¹⁸² Lukioluokat lisäsivät entisestään Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärää. Oppilaiden määrä ei kuitenkaan enää kohonnut niin rajusti, kuin 1950-luvun loppuvuosina ja 1960-luvun alussa. Oppilasmäärien kasvu tasaantui 1960-luvun alussa ja suorastaan pysähtyi 1960-luvun puoliväliin tultaessa. Vuosikymmenen alun kasvu selittyy lähes kokonaan uusien lukioluokkien mukaan tulolla tilastoihin lukuvuodesta 1961-1962 lähtien. Vuodesta 1966 vuoteen 1973 oppilasmäärät vaihtelivat välillä 420-460 oppilasta.

¹⁸¹ Sama

¹⁸² KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1961-1962

Huippu Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärissä saavutettiin lukuvuonna 1969-1970, jolloin koulussa opiskeli 467 oppilasta. Seuraava taulukko havainnollistaa asiaa.¹⁸³

Taulukko 9. Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärät vuosina 1961-1974

Lukuvuosi	oppilaita yhteensä	pojat (%)	tytöt (%)	lukiolaiset osuus (%)	tyttöjen (%) -osuus Suomessa
1961-1962	357	181 (50.7)	176 (49.3)	37 (10.4)	56.2
1962-1963	386	175 (45.3)	211 (54.7)	60 (15.5)	56.4
1963-1964	398	165 (41.5)	233 (58.5)	81 (20.4)	56.4
1964-1965	414	176 (42.5)	238 (57.5)	92 (22.2)	56.5
1965-1966	408	176 (43.1)	232 (56.9)	95 (23.3)	56.5
1966-1967	425	177 (41.7)	248 (58.3)	94 (22.1)	56.0
1967-1968	425	173 (40.7)	252 (59.3)	90 (21.2)	55.9
1968-1969	433	191 (44.1)	242 (55.9)	87 (20.1)	55.6
1969-1970	467	213 (45.6)	254 (54.4)	110 (23.6)	55.4
1970-1971	462	208 (45.0)	254 (55.0)	109 (23.6)	-
1971-1972	453	196 (43.3)	257 (56.7)	114 (25.2)	-
1972-1973	422	179 (42.4)	243 (57.6)	126 (29.9)	-
1973-1974	410	176 (43.0)	234 (57.0)	116 (28.3)	-

Lukiolaisten osuus Korpilahden yhteiskoulun oppilasmäärästä vakiintui noin 20 prosentin tasolle, heti kun ensimmäinen lukuvuosi (eli lukuvuosi 1963-1964) täysimuotoisena 8-luokkaisena yhteiskouluna saatiin suoritetuksi. Tuolla tasolla pysyi lukiolaisten osuus koulun oppilaista aina 1960-luvun lopulle asti. 1970-luvun vaihteesta alkaen lukiolaisten osuus koulun oppilaista kohosi, lähennellen peruskouluun siirryttäessä (Korpilahdella tämä tapahtui vuonna 1974) jo liki kolmasosaa oppilasmäärästä. Kasvava koulutusinflaatio alkoi näkyä siis myös Korpilahdella. Yhä useammat keskikoulun käyneet jatkoivat opintojaan lukiossa .

Enemmistö Korpilahden yhteiskoulun oppilaista oli tyttöjä kautta vuosien, vain kahtena lukuvuonna (1958-1959 ja 1961-1962) poikaoppilaiden osuus kohosi niukasti tyttöjen määrää suuremmaksi. Kuten taulukoista käy selville, tämä

¹⁸³ KykA, Oppikoulutilastot ja vuosikertomukset kyseisiltä vuosilta ja SVT IX Oppikoulut 65-87

kehityskulku toteutui myös valtakunnan tasolla ja oli leimallista oppikouluille. Korpilahdella poikien osuus oppilaista oli kuitenkin suurempi kuin Suomen oppikouluissa keskimäärin. Tyttöjen osuus yksityisoppikoulujen oppilaista oli ollut jo ennen sotia jatkuvasti poikien määrää suurempi. Erityisesti 1920- ja 1940-luvuilla tyttöjen osuus yksityiskoulujen oppilaista oli noin 60 prosentin luokkaa. Vuosina 1950-1970 poikien osuus oppilasmääristä nousi, mutta edelleenkin tyttöjä lähetettiin enemmän oppikouluun kuin poikia. Myös lukiolaisten ja ylioppilaiden määrässä tytöt olivat enemmistönä jo 1940-luvun jälkipuoliskolta lähtien. Syitä tähän tyttöjen ekspansioon on monia. Naisten ammattikouluja oli suhteellisesti paljon vähemmän kuin miesten, ja toisaalta ylioppilas asetettiin aina ei-ylioppilaan edelle työelämässä. Sotien aikana naiset olivat päässeet työelämän makuun, ja pyrkivät enenevässä määrin valmistumaan johonkin omaan ammattiin.¹⁸⁴

Väestömäärään verrattuna kaupungeissa ja kauppaloissa (5.2 prosenttia) oli lukuvuonna 1950-1951 huomattavasti enemmän oppikoululaisia kuin maalaiskunnissa(0.9 prosenttia). Lääneistä kärjessä oli Uusimaa (3.5 prosenttia) Lapin (1.7 prosenttia) ja Ahvenanmaan (1.5 prosenttia) pitäessä perää tilastoissa. Koulutuksellisen eriarvoisuuden lieveneminen oli kuitenkin nopeaa, koska uusia kouluja (lähinnä yksityisoppikouluja) syntyi nopeasti eri puolille maata. 1960-luvun puolivälissä erot maan eri osien välillä olivatkin jo tasoittuneet lähes olemattomiin.¹⁸⁵

Ylioppilastutkinto oli ollut 1800-luvulla akateeminen alkeiskuulustelu yliopistoon kirjoittautumista varten. Vuonna 1921 säädöksiä muutettiin, ja ylioppilastutkinto muuntui oppikoulujen lukioasteen päättötutkinnoksi.¹⁸⁶ Keski-Suomen maaseutuyhteiskoulut eivät aluksi pystyneet tarjoamaan kuin keskiasteen oppimäärän ja keskikoulutodistuksen. Lahjakkaiden oppilaiden oli lukioon halutessaan vaihdettava koulua ja paikkakuntaa. Korpilahtea lähinnä olevia lukioita löytyi noin 30 kilometrin päästä Jyväskylästä ja Jämsästä. Sotien jälkeen lukioita alettiin kuitenkin perustaa myös maaseutupaikkakunnille. Ensimmäiset

---

1938-1970

¹⁸⁴ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 108 ja 185-188

¹⁸⁵ Sama, s. 188-189

¹⁸⁶ Kiuasmaa 1982, s. 225

ylioppilaat saivat valkolakin Viitasaaren lukiosta vuonna 1946, Saarijärvellä 1948, Suolahdella 1952, Vaajakoskella 1956 ja Jämsänkoscilla 1960. 1960-luvun alussa suhteellisesti eniten ylioppilaita väestöstä oli Uudenmaan läänissä (7.1 %). Keski-Suomen läänin edelle tässä tilastossa ylsivät vielä Hämeen, Turun ja Porin sekä Kymen läänit. Keski-Suomessa ylioppilaita oli väestöstä 1.9 prosenttia.¹⁸⁷ Korpilahti sai oman lukion vuonna 1961. Korpilahden yhteiskoulun 15. toimintavuonna keväällä 1964 saivat valkolakin koulun ensimmäiset ylioppilaat.

Taulukko 10 . Ylioppilastutkinto Korpilahden yhteiskoulussa vuosina 1964-1974¹⁸⁸

Vuosi	tutkintoon osallistui	pojat(%)	tytöt (%)	hylättyjä (%)		ylioppilaita yhteensä
				p	t yht.	
1964	17	7 (41.2)	10(58.8)	0	3 = 3 (17.6)	14
1965	29	14(48.3)	15(51.7)	5	5 = 10 (34.5)	19
1966	23	11(47.8)	12(52.2)	5	5 = 10 (43.5)	13
1967	29	9 (31.0)	20(69.0)	2	3 = 5 (17.2)	24
1968	31	11(35.5)	20(64.5)	2	5 = 7 (22.6)	24
1969	21	9(42.9)	12(57.1)	0	6 = 6 (28.6)	15
1970	24	8(33.3)	16(66.7)	0	0 = 0 (0)	24
1971	26	12(46.2)	14(53.8)	3	0 = 3 (11.5)	23
1972	35	14 (40.0)	21(60.0)	1	2 = 3 (8.6)	32
1973	38	22 (57.9)	16(42.1)	ei tietoja		-
1974	30	2 (6.7)	28 (92.3)	0	4 = 4 (13.3)	26

Ylioppilastutkinnon suoritti Korpilahdella keskimäärin 22-23 nuorta vuosittain. Vähiten ylioppilaita valmistui vuonna 1964 (14), ja eniten vuonna 1972 (32). Tosin vuonna 1973 ylioppilaskirjoituksiin osallistui eniten oppilaita (38), mutta heidän tuloksensa on ilmeisesti oppilaiden vaatimuksesta salattu. Tyttöjen osuus ylioppilaskokelaista oli koko tarkastelujakson ajan suurempi kuin poikien, ja joinakin vuosina (esimerkiksi 1967, 1970 ja 1974) valtaosa Korpilahden yhteiskoulun uusista ylioppilaista oli tyttöjä. Ainoan poikkeuksen tekee tähän asiaan vuosi 1973, jolloin abiturienteista enemmistö oli poikia. Erityisesti vuonna

¹⁸⁷Keski- Suomen historia, osa 3, Mönkkönen 1993, s. 503-505

¹⁸⁸ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1964-1974

1974 tilanne oli suorastaan koominen, kun valkolakin painoi päähänsä vain kaksi poikaa 26 uuden ylioppilaan ryhmästä. Tyttöjen suurempi osuus lukiosta valmistuneista ei ollut tavatonta muuallakaan, sillä valtakunnallisestikin ylioppilaiden kokonaismäärissä tytöt olivat olleet enemmistönä jo 1940-luvun jälkipuoliskolta lähtien.¹⁸⁹ Kuten taulukosta käy selville, reuttaminen kirjoituksissa oli varsin yleistä, etenkin 1960-luvulla. Erityisesti vuosien 1965-1966 ylioppilaskirjoitukset tuottivat improbatuureita (hylätty) yleisarvosanoiksi Korpilahden yhteiskoulun abiturienteille.

Taulukko 11. Hyväksytyt ylioppilaskokelaat yleisarvosanan mukaan Korpilahdella ja Suomessa vuosina 1964-1969 (%)¹⁹⁰

Vuosi	laudatur (%)	cum laude (%)	approbatur (%)
	Klahti/ Suomi	Klahti/Suomi	Klahti/ Suomi
1964	50.0 / 24.2	50.0/ 53.5	0.0/ 22.3
1965	10.5/ 24.4	52.6/ 53.5	36.9/ 22.1
1966	7.7/ 22.4	53.8/ 55.1	38.5/ 22.5
1967	12.5/ 23.5	58.3/ 53.6	29.2/ 22.9
1968	20.8/ 22.5	50.0/ 54.4	29.2/ 23.1
1969	6.7/ 24.3	73.3/ 53.7	20.0/ 22.0

Korpilahden yhteiskoulun ensimmäiset ylioppilaat antoivat arvoa kannatusyhdistyksen ponnistuksille lukion saamiseksi paikkakunnalle, ja kirjoittivat ylioppilaaksi valtakunnalliseen tasoon nähden erinomaisesti. Seuraavien vuosien ylioppilaat eivät kollektiivisesti sitten enää suorituksillaan häikäisseet. Hyvää keskitasoa osoittava arvosanan (cum laude) sai prosentuaalisesti Korpilahdella suurin piirtein sama määrä oppilaita kuin muissakin maan lukioissa. Laudatur- yleisarvosanoja Korpilahdella saatiin valtakunnan tasoon nähden vähän, kun taas approbatuureita keskimääräistä enemmän. Vuosina 1970-1972 sama alavireinen trendi jatkui. Tuona aikana Korpilahden yhteiskoulussa suoritettujen ylioppilastutkintojen keskipistemäärät

¹⁸⁹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 188

¹⁹⁰ Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset ao. vuosilta ja SVT IX Oppikoulut 78-87 1960-1970

olivat 3.7, 3.6 ja 3.1, kun ne koko maassa olivat samana ajanjaksona 4.0, 4.0 ja 3.9.¹⁹¹

Korpilahden yhteiskoulun abiturientit eivät olleet ongelmiseen yksin. Ylioppilaskirjoituksia koskevia säädöksiä muutettiin kokelasmyönteisempään suuntaan 1960-luvun lopulla ja myöhemmin 1970-luvulla. 24. 10. 1969 annetussa asetuksessa arvosana-asteikkoa laajennettiin ottamalla käyttöön magna cum laude- ja lubenter approbatur- arvosanat entisten laudatur, cum laude approbatur ja approbatur- arvosanojen lisäksi. Tällöin entinen moitteetonta keskitason suoritusta kuvaava cum laude tavallaan siis laajennettiin kolmeen osaan. Lisäksi ylioppilastutkintolautakunnalle annettiin mahdollisuus harkintansa perusteella julistaa kokelas hyväksytyksi, vaikka hänet olisi yhdessä aineessa hylätty, jos kokelas tätä hyväksymistä erikseen lautakunnalta pyysi. Ylioppilastutkintoa uudistettiin pakollisen äidinkielen kokeen osalta. Koetilaisuuksia järjestettiin jatkossa kaksi, ja kokelas sai itse valita kumpi aineista lähetettiin ylioppilastutkintolautakunnalle. 22.10.1971 annettu asetus toi vielä lisähelpotuksia ylioppilaskokelaan asemaan: nyt minkä tahansa hyväksytyyn kokeen sai uusia kerran ja hylätyn kokeen kaksi kertaa. Näin aiempi suorastaan tyly ” kerrasta poikki ”- mallinen ylioppilaskirjoitus jäi lopullisesti historiaan.¹⁹²

Suomessa tapahtui ylioppilaiden määrässä valtava kasvu vuosina 1945 – 1970 . Lukiosta ja siihen kuuluvasta ylioppilastutkinnosta laajeni sotien jälkeen nopeasti keskeinen koulutusväylä. Suhteellisesti nopeinta kasvu oli erityisesti aikavälillä 1960-1965, jolloin suuret ikäluokat olivat lukioikäisiä työllistäen ylioppilastutkintolautakuntaa.

Taulukko 12. Ylioppilaiden määrät Suomessa aikavälillä 1945 - 1970 ¹⁹³

Vuosi	ylioppilaita
1945	2 487
1950	4 073
1955	4 687
1960	7 666
1965	13 444
1970	18 280

¹⁹¹ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 16.4. 1973

¹⁹² Ketonen 1980, s. 130

¹⁹³ Isosaari, Jussi, Suomen koululaitoksen rakenne ja kehitys. Keuruu 1973. s. 102

Korpilahden yhteiskoulu toimi yksityisenä oppikouluna 25 vuotta, 22 vuotta kannatusyhdistyksen omistamana ja kolme viimeistä vuotta kunnan ylläpitämänä. Tuona aikana yli 1000 oppilasta sai keskikoulun päästötodistuksen ja ylioppilaitakin valmistui lukiosta lähes 250 . Määrät ovat suuria, sillä vuonna 1960 Korpilahdella oli vain 211 keskikoulun oppimäärän ja 85 ylioppilastutkinnon suorittanutta asukasta.¹⁹⁴ Korpilahden yhteiskoulun panos pienehkön maaseutupaikkakunnan nuorison kouluttamiseksi oli siis kautta vuosien merkittävä.¹⁹⁵

5.2. Oppilasalue

Taulukko 13 . Oppilaiden kotipaikka vuosina 1949-1961¹⁹⁶

Lukuvuosi	kotipaikkana		toisessa kunnassa enint.		kotipaikka yli		oppilaita yhteensä
	koulupaikkakunta		20 km päässä koulusta		20 km päässä		
	lkm	(%)	lkm	(%)	lkm	(%)	lkm
1949-1950	35	(87.5)	4	(10)	1	(2.5)	40
1951-1952	78	(85.7)	7	(7.7)	6	(6.6)	91
1953-1954	128	(78.5)	11	(6.7)	24	(14.7)	163
1955-1956	127	(74.7)	14	(8.2)	29	(17.1)	170
1957-1958	149	(67.4)	25	(11.3)	47	(21.3)	221
1959-1960	175	(56.1)	44	(14.1)	93	(29.8)	312
1960-1961	201	(59.8)	38	(11.3)	97	(28.9)	336

Korpilahden yhteiskouluun tuli oppilaita, joiden koti oli hyvinkin kaukana Korpilahdelta . Näin tapahtui etenkin aikavälillä 1949- 1956. Tänä aikana Korpilahden yhteiskoulussa kävi kouluaan oppilaita kaikkiaan 18:ta eri paikkakunnalta (Korpilahti mukaan lukien). Muualta kuin Korpilahdelta tulleet oppilaat olivat pääosin kotoisin naapurikunnista Muuramesta, Säynätsalosta, Jyväskylältä, Jämsästä ja Luhangasta, mutta keskikoulua kävi oppilaita, jotka olivat kotoisin niinkin eksoottisista paikoista kuin Tampereelta, Lahdesta,

¹⁹⁴ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. Mönkkönen , s. 504

¹⁹⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomus 1973-1974

¹⁹⁶ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot, Oppikoulutilastot vuosilta 1949-1961

Kuopiosta ja Kurusta. Pääosin oppilaat olivat kuitenkin Keski-Suomen alueelta. Etenkin muuramelaisten lasten osuus ulkopaikkakuntalaisista oppilaista oli kautta vuosien suuri. Muuramelaiset ja säynätsalolaiset oppilaat muodostivat lähes yksinomaan ryhmän, joka merkittiin rehtorin toimesta vuosittain tilastolliselle päätoimistolle lähetettävään lomakkeeseen kohtaan ” Enintään 20 kilometriä koululta ja toisessa kunnassa”. Esimerkiksi vuonna 1959 Muuramesta kotoisin olevia oppilaita oli 42, eli 13.2 prosenttia koko oppilasmäärästä.¹⁹⁷ Samana vuonna niiden oppilaiden enemmistön, jotka asuivat yli 20 kilometrin päässä koulusta, muodostivat oppilaat, joiden kotipaikkana oli Jyväskylä tai Säynätsalo (18.2 %). Loput kauimpana koulusta asuvien ryhmästä muodostivat korpilahtelaiset, jotka asuivat esimerkiksi Saakoskella tai Moksissa (kyliä kaukana kirkonkylältä) . Kunta oli laaja, ja etäisyydet pitkiä.¹⁹⁸

Koulumatkat olivat vielä vuonna 1959 niin pitkiä, että 56.7 prosenttia Korpilahden yhteiskoulun oppilaista saapui aamuisin kouluun yli kymmenen kilometrin päästä. Tämän vuoksi autokyytiin joutui turvautumaan peräti 63.1 prosenttia oppilaista päästäkseen kouluun. Linja-auto yhteydet olivat kuitenkin verrattain hyvät, sijaitsihan Korpilahti nelostien varrella. Niinpä vain 6.4 prosenttia oppilaista joutui asumaan Korpilahdella koulunkäynnin vuoksi vuonna 1959.¹⁹⁹

Mahdolliset pitkien etäisyyksien aiheuttamat vaikeudet eivät kuitenkaan hillinneet kaukaa tulevien oppilaiden tulvaa Korpilahden yhteiskouluun, kuten tilastosta näkyy. Esimerkiksi lukuvuonna 1959-1960 lähes 30 prosenttia koulun oppilaista oli kotoisin yli 20 kilometrin päästä. Oppikouluverkkoa oltiin vasta luomassa Suomeen ja kouluihin pääseminen oli tiukkaa. Keskikoulusivistystä arvostettiin niin, että oltiin valmiita tulemaan pitkienkin matkojen päästä sitä hakemaan.

---

¹⁹⁷ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 26.9. 1959

¹⁹⁸ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1949-1961 ja Tarkastuskertomus 26.9. 1959

¹⁹⁹ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 26.9. 1959

Taulukko 14 . Oppilaiden kotipaikka vuosina 1961- 1973.²⁰⁰

Lukuvuosi	kotipaikkana koulupaikkakunta		toisessa kunnassa enint. 20 km päässä koulusta		Kotipaikka yli 20 km päässä		oppilaita yhteensä lkm
	lkm	(%)	lkm	(%)	lkm	(%)	
1961-1962	234	(65.2)	44	(12.3)	81	(22.5)	359
1963-1964	260	(64.8)	38	(9.5)	103	(25.7)	401
1965-1966	292	(71.2)	26	(6.3)	92	(22.4)	410
1967-1968	300	(70.4)	34	(8.0)	92	(21.6)	426
1969-1970	328	(69.8)	26	(5.5)	116	(24.7)	470
1971-1972	312	(68.9)	22	(4.9)	119	(26.2)	453
1972-1973	263	(62.3)	35	(8.3)	124	(29.4)	422

Lukion saaminen paikkakunnalle ei sanottavammin vaikuttanut oppilaiden kotipaikkojen sijaintiin, vaan prosenttiosuudet pysyvät suunnilleen samanlaisina myös 8-luokkaisen yhteiskoulun aikana. Korpilahden yhteiskoulun oppilaiden etäisyydet kotoa pysyivät huomattavan pitkinä, etenkin, kun vertaa edellisten taulukoiden lukuja maan keskimääräisiin lukuihin:

Taulukko 15 . Oppilaat kotipaikan ja koulumatkan pituuden mukaan Suomessa aikavälillä 1950-1970 (prosenttiosuudet).²⁰¹

Lukuvuosi	samassa kunnassa kuin koulu	toisessa kunnassa enint. 20 km päässä	yli 20 km päässä koulusta
1950-1951	70.8 %	14.3 %	14.9 %
1953-1954	72.3 %	14.1 %	13.6 %
1957-1958	74.0 %	13.7 %	12.3 %
1961-1962	74.8 %	13.7 %	11.5 %
1965-1966	77.0 %	12.5 %	10.5 %
1969-1970	79.4 %	10.4 %	10.2 %

²⁰⁰ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot, Oppikoulutilastot vuosilta 1961-1973

²⁰¹ SVT IX Oppikoulut 65-87 1938- 1970

Verrattuna koko maan oppikouluihin Korpilahden yhteiskoulun erityispiirteet ovat taulukoista selkeästi nähtävissä. Ulkopaikkakuntalaisten osuus koulun oppilaista on tarkastelujakson aikana koko maan keskiarvoihin nähden suurempi kuin keskimäärin. Vielä selkeämmin Korpilahden yhteiskoulu erottuu maan muista oppikouluista oppilaidensa pitkien koulumatkojen vuoksi. Pitkiä koulumatkoja tosin lievittivät hyvät liikenneyhteydet.

5.3. Oppilaiden sosiaalisesta taustasta

Suomalainen yhteiskunta ja sen sosiaalinen rakenne muuttui merkittävästi tutkimuksen kohteena olevana ajanjaksona, eli vuosina 1949-1974. Tämä tosiasia tulee myös esiin tarkasteltaessa oppikoululaisten sosiaalista taustaa.

Taulukko 16 . Yksityisten ja kunnallisten oppikoulujen oppilaiden sosiaalinen tausta Suomessa vuosina 1950-1973 .²⁰²

<u>Vanhempien ammatti</u>	<u>1950-51</u>	<u>1953-54</u>	<u>1957-58</u>	<u>1961-62</u>	<u>1964-65</u>	<u>1967-68</u>	<u>1972-73</u>
	%	%	%	%	%	%	%
Maa- ja metsätalous sivuelinkeinoineen	33.2	32.6	30.8	30.3	29.8	29.1	24.6
teollisuus, käsityö ja rakennustoiminta	27.3	27.1	28.3	29.6	30.2	30.4	32.2
kauppa (myös apteekit pankit, vakuutuslaitokset)	11.3	12.4	12.7	12.5	12.3	12.4	12.6
liikenne	8.4	7.9	7.8	8.9	9.3	9.6	9.5
palvelut yhteiskunnalle ja elinkeinoelämälle (julkinen toiminta ja va- paat ammatit)	15.8	16.1	16.4	15.0	14.6	14.2	15.5
henkilökohtaiset palve- lut (kotitaloustyö, ho- tellit, ravintolat, pesulat, parturit ym.)	1.9	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.2

²⁰² Sama ja SVT IX 1972-1973 s. 24

Taulukon antamien tietojen pohjalta voidaan tehdä monenlaisia päätelmiä. Yksityisoppikoululaisten vanhempien joukossa kaupan, palvelujen ja liikenteen palveluksessa olevien määrä oli 1950-luvun alussa elinkeinorakenteeseen verrattuna yliedustettu (37.4 %). Vuonna 1950 palvelusektori työllisti Keski-Suomessa 19.0 prosenttia työvoimasta, ja koko maassa 24.9 prosenttia.²⁰³

Tämä vahvistaa oppikoulun kuvaa nimenomaan keskiluokan suosimana kouluna. Jatkossa suhdeluvut tasoittuivat, mutta yksityisoppikoulu pysyi palveluelinkeinojen piirissä toimivien vanhempien lapsille varteenotettavimpana koulutusväylänä. Sivistyneistölle, virkamiehistöille ja ylemmälle keskiluokalle oppikoulu oli ainoa oikea lasten koulumuoto. Erityisesti yksityisoppikoulujen merkitys näiden sosiaaliryhmien lasten kouluttajana kasvoi, valtion koulujen kustannuksella. Valtion koulujen opetuksen tasoa pidettiin yleensä parempana, niissä oli alhaisemmat lukukausimaksut ja niihin valikoitui hyvän koulumenestyksen omaavia oppilaita. Valtion kouluihin oli kuitenkin vaikea päästä, ja monessa tapauksessa yksityisoppikoulu oli oppilasta lähempänä kuin valtion korkean statuksen omaava koulu. Kun vielä opetuksen tasokin oli tyydyttävää, ei ollut ihme, että moni valitsi lapsensa kouluksi juuri yksityisen oppikoulun.²⁰⁴

Maataloudesta toimeentulonsa saavien yksityisoppikoulujen oppilaiden vanhempien osuus oli aina 1960-luvun alkuun asti tilastollisesti (katso taulukko) suurin ammattiryhmä. Valtion oppikouluja oli maaseudulla vähän, ja sinne oli sotien jälkeen perustettu nimenomaan yksityisiä oppikouluja. Talonpoikainen nuoriso pyrki opintielle voimakkaasti juuri niillä alueilla, joilla aiemmin heidän osallistumisensa oli ollut vähäisintä. Tähän vaikuttivat koulunkäyntimahdollisuuksien paraneminen ja se, että maatalous oli supistuva elinkeino. Maatalousväestö pyrki kouluttamaan lapsiaan oppikouluissa, koska vanhempien elinkeinon jatkaminen lapsirikkaalla maaseudulla ei ollut kuitenkaan mahdollista kaikille. Tilat olivat jo niin pieniä, ettei niistä riittänyt jakamista perheen kaikille lapsille. Uudet koneet vähensivät maa- ja metsätaloudesta työvoiman tarvetta. Oppikoulun käyminen avasi mahdollisuuksia maaseudun

---

²⁰³ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. s. 702

²⁰⁴ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 190

nuorisolle. Maatalousväestön lasten osuus yksityisten oppikoulujen oppilaista pysyi liki 30 prosentissa aina 1970- luvulle saakka. Tämä siitä huolimatta, että maatalousväestön osuus kokonaisväestöstä oli alkanut laskea nopeasti jo 1960-luvulla.²⁰⁵

Teollisuus- käsityö- ja rakennusammateista toimeentulonsa saavien vanhempien lapset nousivat yksityisoppikouluissa suurimmaksi yksittäiseksi ryhmäksi viimeistään 1960-luvun puolivälissä, kuten taulukosta käy selville. Kaikki oppikoulut huomioon ottaen tämä pääosin työväestöä edustava ryhmä oli enemmistönä jo 1950- luvulta lähtien. Poliittinen vasemmisto suhtautui hyvinkin penseästi yksityisoppikouluihin, mutta se ei estänyt potentiaalista kannattajakuntaa laittamasta lapsiaan niihin opintielle. Yksityisoppikoulu oli oppikoulu toisten joukossa, eikä koulun käyntiin liittynyt vanhempien näkökulmasta yleensä mitään poliittista painolastia.²⁰⁶

Suurten ikäluokkien tulo oppikouluihin merkitsi sitä, että oppikouluun tuli sekä määrällisesti että suhteellisesti enemmän kuin koskaan sellaisten sosiaaliluokkien lapsia, joiden vanhemmilta puuttui oppikoulusivistys. Oppikoulu muodostui yhä suuremmassa määrin keskeiseksi sosiaalisen nousun väyläksi.²⁰⁷

Taulukko 17 . Korpilahden yhteiskoulun oppilaiden sosiaalinen tausta vuosina 1949-1973.²⁰⁸

<u>Vanhempien ammatti</u>	<u>1950-51</u>	<u>1953-54</u>	<u>1957-58</u>	<u>1961-62</u>	<u>1964-65</u>	<u>1967-68</u>	<u>1972-73</u>
	%	%	%	%	%	%	%
maa- ja metsätalous sivuelinkeinoineen	64.0	62.6	55.2	54.6	57.8	59.4	49.1
teollisuus, käsityö ja rakennustoiminta	20.3	21.5	19.5	18.9	15.2	13.4	15.4
kauppa (myös apteekit pankit,vakuutuslaitokset)	4.7	5.5	8.6	6.1	6.3	8.2	11.6

²⁰⁵ Sama

²⁰⁶ SVT IX Oppikoulut 65-77 1938-1960, Oppikoulu 1951-1952 s.5 ja Pietiäinen 1995, s. 190-191

²⁰⁷ Kiuasmaa 1982, s. 401-402

liikenne	-	3.1	6.3	6.7	7.2	6.8	9.0
palvelut yhteiskunnalle ja elinkeinoelämälle (jul- kinen toiminta ja vapaat ammatit)	7.8	6.1	9.5	11.4	11.3	12.2	10.9
henkilökohtaiset palvelut (kotitaloustyö, hotellit, ravintolat, pesulat, par- turit ym.)	3.1	1.2	0.9	1.4	1.2	0.9	0.9

Korpilahti oli elinkeinorakenteeltaan vuonna 1950 tyypillinen maa- ja metsätalousspitäjä, saihan tuolloin toimeentulonsa maa- ja metsätaloudesta peräti 76.1 prosenttia kunnan asukkaista. Teollisuus työllisti 11.8 ja palveluammatit 11.4 prosenttia korpilahtelaisista. Tämä selittää osaltaan maataloudesta elantonsa saavien vanhempien suurta osuutta edellä esitettyssä taulukossa. Naapurikunta Muuramen ammatissa toimivan väestön vastaavat prosenttiosuudet olivat samana vuonna 48.0, 28.4 ja 22.8. Muuramelaisten oppilaiden osuus Korpilahden yhteiskoulun oppilaiden määrästä oli kautta vuosien 10-15 prosentin luokkaa, joten on selvää, että heidän vanhempansa olivat jo tilastollisen todennäköisyyden perusteella muitakin kuin maanviljelystä elantonsa saavia. Tämä pätee myös Jyväskylältä ja Säynätsalosta kotoisin oleviin oppilaisiin, sillä kyseisissä kunnissa maa- ja metsätaloudesta sai toimeentulonsa vuonna 1950 vain noin prosenttiyksikön verran ammatissa toimivasta väestöstä. Muuramelaissä , Säynätsalolaisissa ja Jyväskyläläisissä oppilaissa oli siis todennäköisesti suhteellisesti enemmän muiden ammattiryhmien jälkeläisiä, kuin korpilahtelaisissa lapsissa. Tämä suuntaus vain vahvistui ajan kuluessa, sillä vuonna 1970 Muuramessa maa- ja metsätaloudesta sai toimeentulonsa enää vain 18.8 kunnan asukkaista. Teollisuusammateissa toimi 44.5 ja palveluammateissa 35.6 prosenttia ammatin omaavista muuramelaissä. Korpilahdella sen sijaan maa- ja metsätalous oli selvästi suurin työllistäjä vielä vuonna 1970 (56.0 % ammatissa toimivasta väestöstä) . Palvelusektori työllisti jo kuitenkin 27.4

---

²⁰⁸ KykA, perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat, oppikoulutilastot 1949-1974, oppikoulutilastot ko. vuosilta

prosenttia kunnan ammatissa toimivasta väestöstä. Teollisuuden osuus oli 15.7 prosenttia.²⁰⁹

Elinkeinorakenne siis osaltaan selittää, miksi Korpilahden yhteiskoulun oppilaiden sosiaalinen tausta erosi tilastollisesti niinkin paljon maan keskimääräisistä luvuista. Maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavien oppilaiden vanhempien osuus oli aikavälillä 1950-1973 noin puolta suurempi kuin kunnallisissa ja yksityisissä oppikouluissa keskimäärin. Teollisuudessa työskentelevien, erilaisia käsityöammatteja harjoittavien tai rakennustoiminnassa mukanaolevien oppilaiden vanhempien osuus taas oli alkuvuosia lukuun ottamatta lähes puolta pienempi kuin keskimäärin Suomessa. Sen sijaan tilastoissa esiintyvien muiden elinkeinojen tai ammattien harjoittajien osuus oppilaiden vanhemmista oli edellä mainittuja lähempänä valtakunnallista keskitasoa. Kuitenkin sekä kaupan, liikenteen että palvelujen ammattiryhmien osuus kyseessä olevien vuosien aikana oli Korpilahden yhteiskoulussa keskimääräistä alhaisempi.

5.4 Oppilaiden koulumenestys ja arvostelu

Kouluhallitus kontrolloi kouluja pääasiassa säännöllisten tarkastusten avulla. Tarkastuksissa käytiin läpi lähes kaikki koulun toiminnot. Erityisen tarkastelun kohteena oli tietysti se miten koulu hoitaa päätyönsä, eli miten oppilaat ovat edistyneet ja onko arvostelu ollut kohdallaan. Näitä asioita tarkasteltiin pääasiassa seuraamalla vuosittaista numeroiden keskiarvoja, ehtojen saamista ja luokalleen jäämistä, jotka opettajien ja viime kädessä rehtorin toimesta tilastoitiin joka vuosi.²¹⁰

---

²⁰⁹ Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. s. 702-703

²¹⁰ KykA, Tarkastuskertomukset 1951-

Taulukko 18 . Ehtojen saanti ja luokalle jäänti Korpilahden yhteiskoulussa sekä kunnallisissa ja yksityisoppikouluissa Suomessa vuosina 1950-1973.²¹¹

Vuosi Suomessa%	luokalta siirrettyjä %	suoraan luokalle jääneitä %	ehtoja saaneet %	luokalle jää- neet yhteensä %	luokalle jää- neitä
1950	75.0	12.5	12.5	-	15.9
1951	82.8	6.3	10.9	-	15.7
1952	76.4	5.6	18.0	-	15.6
1953	66.4	9.8	23.8	-	14.4
1954	74.5	5.6	19.9	-	13.6
1955	64.2	12.9	22.9	-	13.3
1956	62.9	14.7	22.4	-	13.3
1957	67.2	8.9	23.9	-	10.7
1958	78.5	5.4	16.1	-	11.1
1959	77.7	4.6	17.7	6.3	12.1
1960	75.3	6.1	18.6	9.0	12.4
1961	77.9	9.3	12.8	9.9	12.6
1962	75.6	5.6	18.8	10.9	13.3
1963	57.5	18.4	24.1	19.2	13.2
1964	75.9	6.8	17.3	10.8	12.8
1965	71.7	6.3	22.0	11.1	13.0
1966	71.6	8.8	19.6	14.2	12.8
1967	68.5	11.5	20.0	12.6	12.5
1968	72.7	9.2	18.1	-	11.5
1969	73.9	6.7	19.4	-	10.8
1970	73.9	11.8	14.3	-	9.8
1971	76.4	6.5	17.1	-	-
1972	78.3	9.1	12.6	12.4	-
1973	84.1	2.6	13.3	-	-

Taulukko osoittaa, että Korpilahdella arvostelu pääsääntöisesti seuraili kautta vuosien valtakunnan keskiarvoja luokalle jääneiden osalta. Tarkastajilla ei yleensä löytynyt aiheesta huomautettavaa. Poikkeuksiakin kuitenkin oli, ja niihin puututtiin myös tarkastajien toimesta. Ensimmäisessä yleistarkastuksessa syksyllä 1951 tarkastaja kouluneuvos M.A. Jakobson puuttui koulun arvosteluun, ja totesi tarkastuskertomuksessa kevään arvostelun olleen ” lievälaista” verraten Korpilahden tilannetta valtakunnan yleiseen tasoon nimenomaan ehtojen ja luokalle jääntien valossa. Tarkastaja piti tätä kuitenkin ymmärrettävänä ja tyypillisenä piirteenä aloittelevalle koululle, ja että Korpilahden yhteiskoulu kyllä vastasi aloittelevalle koululle asetettuja vaatimuksia mitä tulee oppilaiden tietotasoon. Moite arvostelun lievyydestä oli ilmeisen aiheellinen, ja kohteliaasta

²¹¹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1973 , tarkastuskertomukset 1951- ja SVT IX Oppikoulut 65-

sanamuodosta huolimatta tarkastaja edellytti jatkossa arvostelun korjaamista tiukemmaksi.²¹² Arvostelua tiukennettiin niin, että esimerkiksi vasta vuonna 1973 ylemmälle luokalle siirrettiin suoraan enemmän oppilaita kuin vuonna 1951.

Vuosien 1952, 1954, 1957, 1959 ja 1961 yleistarkastuksissa Korpilahden yhteiskoulun arvostelukäytännöt todettiin normaaleiksi ja säädösten mukaisiksi. Poikkeuksen tästä käytännöstä tekee ainoastaan tarkastaja Ossi Lahti, joka puuttui tarkastuskertomuksessaan (23.10.1957) niin sanottujen vaikeiden aineiden arvosteluun. Näitä olivat kielet (myös suomi) ja matematiikka. Arvosanojen hajonta oli kyllä ollut muuten melko tasaista, mutta kiitettäviä arvosanoja oli käytetty erittäin vähän. Numero kymmenen oli täysin tuntematon, ja esimerkiksi englannissa oli koko koulussa yhteensä vain 13 kiitettävää.²¹³

Seuraavan kerran tarkastajat joutuivat puuttumaan Korpilahden yhteiskoulun arvostelukäytäntöihin vuoden 1963 yleistarkastuksen yhteydessä. Kuten taulukko osoittaa, vuodesta 1959 lähtien luokalle jääminen oli prosentuaalisesti koko ajan kasvanut aina vuoteen 1963, jolloin se saavutti huippunsa. Tähän asiantilaan myös tarkastaja Martti Saraste kiinnitti huomiota. Luokalle jättäminen kohdistui yhteiskoulun ylimpiin luokkiin. Esimerkiksi lukuvuoden 1962-1963 seitsemännen luokan 32 oppilaasta oli lukuvuodelle 1963-1964 siirryttäessä kahdeksannella luokalla enää 17 oppilasta. Kyseessä oli luokka, joka tulisi osallistumaan Korpilahden yhteiskoulun historian ensimmäisiin ylioppilaskirjoituksiin. Arvostelun tiukkuutta osoitti myös kevään 1963 nelostilasto. Vaikeimmat aineet olivat olleet ruotsi (nelosia 33: lla prosentilla oppilaista) ja englanti (29 %). Nelosprosentit ovat vieläkin huimempia, jos ottaa huomioon vain lukion ehtojenannon: ruotsi 48 %, pitkä englanti 40 %, algebra 22 % ja saksa 17 %. Tarkastaja Saraste toteaaakin monimielisesti : ” Kun nelosprosentti kohoaa jossakin aineessa yli 20:n, on aihetta ruveta etsimään syytä asiantilaan. Jos se on 40: ssa , on jotakin vikaa koko arvosteluperiaatteissa, vaatimuksissa tai jossakin muussa ”.²¹⁴

---

87 1938-1970

²¹² KykA, Tarkastuskertomukset 1951-, tarkastuskertomus 14.11. 1951 s. 3-4

²¹³ KykA, tarkastuskertomus 23.10.1957

²¹⁴ KykA, tarkastuskertomus 7.10. 1963

Syynä tähän suoranaiseen ehtojen anto vimmaan kyseisenä vuonna oli mitä ilmeisemmin koulun ensimmäisten ylioppilaskirjoitusten lähestyminen. Korpilahden yhteiskoulu oli saanut lukion vuonna 1961, ja ensimmäiset ylioppilaat kirjoittaisivat keväällä 1964. Tulostavoitteet – ja paineet olivat ilmeisen kovat, kun 32 oppilaan luokalta lähes puolet jätettiin luokalleen. Tämä selittää myös ensimmäisten ylioppilaskirjoitusten erinomaiset tulokset (yleisarvosanoina seitsemän laudaturia ja seitsemän cum laudea) Korpilahden yhteiskoulun osalta tuona keväänä, olihan ns. huonompi aines karsittu kovalla kädellä pois. Marja- Liisa Juurinen oli yksi Korpilahden yhteiskoulun ensimmäisistä ylioppilaista. Kun kysyin luokalle jättämisistä, hän vahvisti asian ja kertoi, että kovan karsimisen huomasivat myös oppilaat. Karsinnan syyksi hän arveli koulun maineen kirkastamisen, jotta lähiseuduilta olisi tullut edelleenkin oppilaita nyt kahdeksanluokkaisena toimivaan yhteiskouluun. Maineen kirkastamiseen käytettyjä keinoja hän piti vähintäänkin arveluttavina.²¹⁵

Ensimmäisten ylioppilaskirjoitusten jälkeen arvostelu lieveni normaaliksi, ja luokalleen jäänti noudatteli suurin piirtein suomalaisten kunnallisten ja yksityisten oppikoulujen keskimääräisiä prosenttilukuja. Myöskään tarkastajat eivät enää myöhemmissä yleistarkastuksissa arvosteluun puuttuneet, vaan totesivat sen olevan kunnossa ja säädösten mukaista.²¹⁶

6. Oppilashuolto

6.1. Oppilasruokailu

Kouluruokailun kehittäminen myös oppikouluissa (oppivelvollisuuskoulun tavoin) oli nähty tärkeäksi kouluhallinnolliseksi ja –sosiaaliseksi tavoitteeksi jo 1920-luvulta lähtien. Uusiin oppikoulurakennuksiin alettiin suunnitella jo erityiset aamiaisruokalat, ja missä niitä ei ollut, ryhdyttiin ruokailua järjestämään erityisten keskuskeittiöiden avulla. Ruokailu suoritettiin yhä useammassa koulussa lyhyellä

²¹⁵ Marja –Liisa Juurisen haastattelu 8.5.2001

²¹⁶ KykA, tarkastuskertomukset 16.2.1968 ja 16.4.1973

aamiaistauolla luokissa tai koulujen aulatiloiissa. Alkuun lähtenyt kouluruokailu laajeni sotavuosina, kun koulujen oli ryhdyttävä järjestämään evakko- ja siirto-oppilaiden majoitusta ja heidän kaikenpuolista huoltoaan. Sotatilan pakolla laajentama ruokailu ei kuitenkaan vähentynyt rauhan palattua, vaan säännöllinen oppilasruokailu oli tullut jäädäkseen Suomen oppikouluihin ja osaksi niiden oppilashuoltoa. Kehitys ei ollut kuitenkaan salamannopeaa. Vuonna 1959 oli 260 oppikoulua , eli 57.8 prosenttia kaikista oppikouluista, järjestänyt säännöllisen ruokailumahdollisuuden oppilailleen. 1960- luvulla kehitys tässä asiassa oli nopeaa. Kouluhallitus suoritti vuonna 1966 tiedustelun kouluruokailusta , ja tällöin jo 422 koulua (eli 86 prosenttia kaikista oppikouluista) tarjosi oppilailleen säännöllistä ateriaa. On huomioitavaa , että mitään säädöksiä mitkä olisivat pakottaneet oppikouluja järjestämään säännöllistä oppilasruokailua, ei ollut olemassa. Ruokailu yksinkertaisesti nähtiin osaksi kehittyvää oppilashuoltoa.²¹⁷

Läheskään kaikki oppilaat eivät kuitenkaan osallistuneet kouluruokailuun. Vuoden 1966 selvityksen mukaan vain noin puolet oppilaista, joilla oli mahdollisuus osallistua järjestettyyn kouluruokailuun omassa koulussaan, käytti tilaisuutta hyväkseen. Tähän oli monia syitä. Esimerkiksi 27 prosenttia ruokailun järjestäneistä kouluista oli vailla riittävää ruokailuvälineistöä, ja varsin moni koulu käytti teollisesti valmistettuja einestuotteita ja pakasteita. Monissa kouluissa ruokailtiin vielä 1960- luvun lopulla luokissa ja jopa eteisissä sekä käytävillä. Ruokailuolot eivät siis olleet vielä kaikissa kouluissa tyydyttävällä tolalla. Ruokailumahdollisuutensa käyttämättä jättäneet oppilaat olivat yleensä lukiolaisia. He turvautuivat joko eväisiin tai paikallisten ravitsemusliikkeiden palveluksiin. Keskikoululaisten kansoittamat kouluruokalot eivät houkuttelleet. Osin tämä kehityskulku näyttää liittyneen teini-ikäisten elämäntavan muutokseen. Yleinen vaurastuminen oli tuonut viikko – ja ruokarahaa käytettäväksi valmisruokiin ja ns. roskaruokiin nimenomaan lukioikäisille. Peruskoulujärjestelmä toi sitten mukanaan säännöllisen kouluruokailun kaikille yläasteen oppilaille. Peruskoulun imussa myös lukioiden erillinen, maksullinen

---

²¹⁷ Kiuasmaa 1982, s. 383-384 ja Hultin, Holger, Suomen oppikoululaitoksen terveydenhoito vuosina 1962-1966. Helsinki 1966. s. 44

ruokailu alkoi vähitellen muuntaa osaksi kunnan organisoimaa keskitettyä ruokahuoltoa.²¹⁸

Korpilahden yhteiskoulussa säännöllinen kouluruokailu aloitettiin syksystä 1956 lähtien. Tätä ennen, eli vuosina 1949-1956, oppilaiden oli hoidettava mahdollinen ruokailunsa itse. Rakennusmestari Veikko Rantala (koulun oppilaana 1949-1953) kertoo, että ne oppilaat, joiden koti sijaitsi lähellä koulua, saivat käydä kotonaan syömässä. Kauempaa kouluun tulleet oppilaat joutuivat turvautumaan eväisiin. Hän myös totesi, että tilat olivat aloittelevassa yhteiskoulussa niin ahtaat, ettei asiallista ruokailua olisi senkään vuoksi voitu järjestää.²¹⁹

Korpilahden yhteiskoulun toisen rakennusvaiheen vihkiäistilaisuus pidettiin 7.2. 1954. Lisäsiiven alakertaan oli suunniteltu ruokasali, mutta koulun tiukan rahatilanteen vuoksi ruokasalin kalustoa ei voitu hankkia vielä lukuvuoden 1954-1955 aikana. Oppilasruokala oli tarkoitus saada toimintaan lukuvuoden 1955-1956 alusta lähtien. Noin sata oppilasta ilmoittautuikin jo etukäteen osallistumaan ruokailuun. Kesällä 1955 sattunut vesivahinko turmeli kuitenkin lisärakennuksen lattioita, ja vahinkojen korjaaminen nieli oppilasruokalaan tarkoitettuja varoja. Alakerroksen(jossa ruokala sijaitsi) sisustamisesta ei näin ollen tullut mitään, ja kun vielä poikien käsityönopetus jouduttiin tilan puutteen vuoksi sijoittamaan ruokasaliksi tarkoitettuun huoneeseen, oli ruokailusuunnitelmasta luovuttava. Lukuvuoden 1955-1956 aikana hankittiin kuitenkin ruokasaliin tarvittavat pöydät ja penkit, ja jo alkukesästä 1956 suoritettiin tarvittavat sisustustyöt, jotta oppilasruokala saattoi aloittaa toimintansa syyslukukauden 1956 alkaessa. Korpilahden yhteiskoulun ensimmäiseksi keittäjäksi valittiin Aini Loberg. Hän toimi tässä tehtävässä aina vuoteen 1961 asti.²²⁰

---

²¹⁸ Kiuasmaa 1982, s. 384-385 ja Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 214

²¹⁹ Veikko Rantalan haastattelu 2.5. 2001

²²⁰ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1954-57

Taulukko19 . Oppilasruokailuun osallistuneet (%) ja aterian hinta aikavälillä 1956-1973.²²¹

Lukuvuosi	ruokailuun osallistui (%)	aterian hinta
1956-1957	75	-
1957-1958	54	-
1959-1960	64	25 mk (2.52 mk) ²²²
1961-1962	50	25 mk (2.38 mk)
1963-1964	50	30 mk (2.85 mk)
1967-1968	60	0.50 mk (3.30 mk)
1969-1970	50	0.60 mk (3.77 mk)
1972-1973	47	1 mk (5.51 mk)

Korpilahdella ruokailuun osallistuminen oli siis samaa suuruusluokkaa kuin maan muissakin oppikouluissa, eli noin puolet oppilaista käytti ruokailumahdollisuutta hyväkseen. Ruuan hinta oli verrattain kohtuullinen.

Ruokamaksut maksettiin luokanvalvojalle, joka tilitti ne sitten opettajalle, joka vastasi ruokarahosta. Opettaja vei rahat säästöpankkiin erilliselle taloustilille. Tätä tiliä keittäjät sitten käyttivät ostaessaan ruuan valmistuksessa tarvitsemiaan elintarvikkeita ja muita hyödykkeitä. Maksukäytäntöä muutettiin 1960- luvun alussa siten, että oppilaat maksoivat ruokamaksut kuukautta etukäteen. Tämä siksi, että joskus vanhempien ruokaan tarkoittamat rahat käytettiin makeisiin tai muuhun mukavaan, ja tultiin sitten syömään omin luvun ilmaiseksi. Oppilasmäärät olivat kasvaneet, ja ahtaassa oppilaita täynnä olevassa ruokasalissa opettajien oli lähes mahdotonta kontrolloida sitä, kuka oli maksanut ja kuka ei.²²³

Aili Niemi seurasi Aino Lobergia yhteiskoulun oppilasruokalan keittäjänä. Hän tuli viransijaiseksi huhti- toukokuun 1961 ajaksi, ja syyslukukauden 1961 alkaessa virka vakinaistettiin. Hän toimi yhteiskoulun ja myöhemmin yläasteen ja lukion oppilasruokalan vastaavana keittäjänä aina vuoteen 1991, jolloin jäi eläkkeelle. Hänen tullessaan keittäjäksi ei koulun ruokalassa ollut jääkaappia, pakastinta saati tiskikonetta. Kylmälaitteiden puuttuessa ruoan säilytystä varten oli keittolan

²²¹ KykA, Tarkastuskertomukset ao. vuosilta ja vuosikertomus 1956-1957

²²² Suluissa kouluaterian hinta vuoden 1998 rahassa

ulkopuolelle kyhätty lautakoppero. Rakennelman ulkonäköä Aili Niemi kuvasi osuvasti: ” kuin paise koulun seinässä”. Hän totesi myös olevansa kiitollinen, ettei kukaan oppilaista saanut ruokamyrkytystä asianmukaisten kylmälaitteiden puuttuessa kouluruokalasta. Ruoka valmistettiin kahdessa 50 litran vetoisessa kattilassa. Ruoka valmistettiin ja lämmitettiin puilla, joita haettiin läheisestä koulun liiteristä. Suuri parannus ruuanlaittoon tuli vuodenvaihteessa 1961-62, jolloin koulun ruokalaan saatiin isompi 200 litran kattila. Tiskit tiskattiin luonnollisesti käsin. Ruuat olivat jo edellä mainituistakin syistä johtuen pääasiassa keittoja ja puuroja. Puuropäivinä ateriaan kuului maito, muulloin ei. Seuraava parannus oppilasruokalan toimintaan saatiin lukuvuonna 1969-1970, jolloin keittolaan hankittiin iso kiertoilmauuni. Uunilla voitiin nyt kuumentaa valmiita laatikkoruokia, joita koululle hankittiinkin. 1970- luvun alussa saatiin Valiolta hankituksi myös käytetty pakastin, joka komisti sitten aina 1980-luvun lopulle asti koulun ruokalaa. Ruokailuvälineitä oli aluksi niukasti, mutta suoranaista puutetta niistä ei Korpilahdella ollut.²²⁴

Aili Niemi vastasi ruokalan toiminnasta vuosina 1961-1971 ainoana päätoimisena keittäjänä. Osa-aikaiset apulaiset auttoivat neljä tuntia päivässä lukuvuodesta 1963-1964 lähtien. Apulaisina toimivat Mirjam Liikola, Aino Einonen, Aino Loberg ja Sanni Vintturi. Syyslukukauden 1971 alusta lähtien Sanni Vintturi siirtyi päätoimiseksi keittäjäksi oppilasruokalaan.²²⁵

6.2. Stipendit ja matkakorvaukset

Tärkein oppilaiden koulunkäynnin tukemisen muoto olivat vapaaoppilaspaikat. Niiden määriä ja jakamista on käsitelty edellä. Toinen oppilaiden tukemisen muoto olivat koulukohtaiset stipendirahastot. Stipendirahastojen taloudellista merkitystä oppilaille voidaan pitää pelkästään muodollisena. Lähinnä stipendit

---

²²³ Aili Niemen haastattelu 2.5. 2001

²²⁴ Sama

²²⁵ Aili Niemen haastattelu 2.5. 2001 ja vuosikertomukset 1961-1974

olivat kouluyhteisön tunnustus ahkerasta ja menestyksekkäästä koulunkäynnistä sekä hyvästä käytöksestä.²²⁶

Kahtena ensimmäisenä toimintavuotena Korpilahden yhteiskoulussa ei jaettu stipendejä, olihan talous tiukoilla kun elettiin ilman valtionapuja. Ensimmäiset stipendit saatettiin kuitenkin jakaa vuodesta 1951 lähtien, Korpilahden kunnan tukiessa ” varattomia ja lahjakkaita ” oppilaita aikavälillä 1951-1956 antamalla tuona aikana 500 00 markkaa vuosittain jaettavaksi stipendeinä.²²⁷

Korpilahden yhteiskoulussa varsinaiset stipendirahastot pantiin alulle vasta lukuvuonna 1956-1957. Opintorahastoyhdistysten Tuki ry esitti syyslukukaudella kahteen otteeseen Sakari Kulhian värifilmiä ” Matkakuvia Amerikasta” yhteiskoululla. Koululaiset myivät pääsylippuja, joista saadut tulot kerättiin koulun stipendirahastoon. Valitettavasti vain pieni osa koulun kannattajista huomioi tilaisuudet. Alku stipendirahastolle kuitenkin saatiin, ja rahaa kerätyksi 26 000 markkaa. Stipendirahastoa kartutettiin vielä seuraavana lukuvuonna, ennen kuin ensimmäiset stipendit jaettiin rahastosta. Stipendejä sai viisi oppilasta, suuruudeltaan 5000-3000 markkaa. Rahaa saatiin myymällä pääsylippuja Opintorahastoyhdistysten Tuki ry:n värifilmiin ” Helmiä Espanjasta” (24 470 mk), Tempauksen yhteydessä järjestetyssä kakkujen huutokaupalla (9 500 mk) ja Säästöpankin myöntäessä 5000 markkaa stipendirahastoon. Opintorahastoyhdistysten Tuki ry:n elokuvia esitettiin yhteiskoululla vuosittain, ja saadut pääsylipputulot käytettiin oppilaiden stipendeihin. Viimeisen kerran pääsylipputulaja (204 mk) saatiin elokuvasta ” Papua ja Uusi- Guinea ” lukuvuonna 1971-1972.²²⁸

Lukuvuonna 1958-1959 perustettiin matematiikan stipendirahasto. Nimensä mukaisesti tästä rahastosta jaettiin stipendejä matematiikassa menestyneille oppilaille. Tähän rahastoon varat hankittiin oppilaiden toimeenpanemalla vuosittaisella paperinkeräyksellä. Ensimmäinen keräys tuotti 11 841 markkaa, seuraavan vuoden keräys jo 20 400 markkaa. Viimeinen yhteiskoulun oppilaiden

---

²²⁶ Kiuasmaa 1982, s. 391

²²⁷ KykA, vuosikertomukset 1949-1956

²²⁸ KykA, vuosikertomukset 1956-1974

paperinkeräys suoritettiin syyslukukaudella 1968. Tällöin rahoja ei enää käytetty matematiikan stipendirahaston hyväksi, vaan nousevan nuorisokulttuurin kunniaksi levysoittimeen.²²⁹

Keväästä 1964 lähtien merkittäväksi stipendirahaston kartuttajaksi nousi Lions clubin Korpilahden osasto. Lions club muun muassa lahjoitti useana vuonna arvauskisan (Kirkkolahden jäiden lähdön päivämäärä) tuoton sekä verokalenterin myynnistä tulleet rahat jaettavaksi stipendeinä hyvin menestyneille oppilaille. Lions club myös järjesti yhdessä oppilaiden kanssa tempauksia oppilasrahaston kartuttamiseksi, ja teki huomattavia rahalahjoituksia stipendejä varten.²³⁰

Vuosi 1968 oli hyvä vuosi koulun stipendirahastoille, sillä tuona vuonna Ida Salje testamenttasi yhteiskoululle 5 756 markkaa jaettavaksi stipendeinä. Tuona vuonna perustettiin myös Edit Veijon rahasto samaan tarkoitukseen . Muista stipendirahaston tukijoista mainittakoon Korpilahden osuuspankin (vuodesta 1964 lähtien) 100 markan vuosittain jaettava stipendi reaaliaineissa parhaiten menestyneelle oppilaalle.²³¹

Korpilahden kunta aktivoitui oppilaiden tukemiseen lukuvuonna 1969-1970, liki 15 vuoden hiljaiselon jälkeen. Tuki yhteiskoululle toki oli ollut säännöllistä vuosittain, mutta suoraa oppilaille ” korvamerkittyä” tukea ei ollut myönnetty sitten vuoden 1956. Kunnan antama avustus koski pitkämatkalaisia oppilaita. Nämä matkakorvaukset olivat vielä vaatimattomia edellä mainittuna lukuvuonna, 800 markkaa. Jatkossa matka- avustukset kuitenkin kasvoivat: lukuvuonna 1970-71 kunta maksoi matkakorvauksia jo 8000 markkaa, 1971-72 5500 markkaa, 1972-73 8550 markkaa ja yhteiskoulun viimeisenä toimintavuotena 100 00 markkaa.²³²

---

²²⁹ Sama

²³⁰ KykA, Vuosikertomukset 1956-1974

²³¹ Sama

²³² Sama

6.3. Terveydenhoito

Oppikoululaisten terveydenhoito kulki kansakoulujen terveydenhuoltotyön perässä. Kansakoulujen terveystarkastuksista määrättiin lailla vuonna 1944, lääkärintarkastuksesta 1952 ja hammaslääkärintarkastuksesta vuonna 1956. Myös kunnallisten oppikoulujen terveydenhoito järjestettiin lakisääteiseksi 1940- ja 1950-luvuilla. Valtion oppikoulutkin olivat saaneet säännölliset määrärahat jo vuonna 1928 ensimmäisten ja viimeisten luokkien oppilaiden terveystarkastuksia varten. Yksityiset oppikoulut eivät kuitenkaan saaneet minkäänlaista avustusta terveystarkastusten pitoa varten ennen vuotta 1963. Tämä aiheutti sen, että monissa yksityisoppikouluissa tehtiin vain pakolliset tarkastukset väliaikaisissa tiloissa.²³³ Ylin terveydenhuollon valvonta kuului kouluissa rehtorille ja luokanvalvojille luokissaan. Terveystarkastuksista valistaminen kuului voimistelunopettajille, muuten vielä 1950-luvun lopulle asti terveydenhoito oli pääasiassa kotien ja vapaaehtoisten järjestöjen tuen varassa.²³⁴

Vuonna 1962 tehostettiin valtion oppikoulujen terveydenhoitotyötä, ja vuonna 1965 hyväksyttiin valtion kouluissa terveystarkastus toiminta valtionavun piiriin. Koululääkärien vastaanotot alkoivat vuonna 1962. Lopulta myös yksityisten oppikoulujen terveydenhuoltotyö ja terveystarkastus toiminta tulivat valtionavun piiriin vuonna 1963.²³⁵ Kansanterveyslaki säädettiin vuonna 1972. Kansanterveyslain tultua voimaan kunnallistettiin kouluterveydenhuolto 1.1. 1973 alkaen, mikä merkitsi myös yksityisten oppikoulujen terveydenhoidon tuloa kunnallisen terveyskeskustoiminnan piiriin.²³⁶

Korpilahden yhteiskoulussa oppilaiden vuosittaiset terveystarkastukset alkoivat vuonna 1951. Tuolloin kunnanlääkäri Edit Veijo suoritti lääkärintarkastuksen kaikille kolmelle luokalle. Hän toimi koulun lääkärinä aina vuoteen 1962, ja piti tarvittaessa vastaanottoa oppilaille. Jatkossa lääkärintarkastukset suoritettiin ensimmäisille ja viimeisille luokille sekä uusille oppilaille. Tarkastusten

---

²³³ Hultin, Holger, Suomen oppikoululaisten terveydenhoito vuosina 1962-1966. Helsinki 1966 s. 1-2.

²³⁴ Nurmi, Veli, Koulunuudistuksen taustatekijöitä. Yleissivistävä koulutus 1959-1970. Helsinki 1979. s. 18

²³⁵ Hultin 1966, s. 6 ja 11

yhteydessä annettiin myös tarvittavat rokotukset. Koululääkärin tehtäviin kuului myös antaa todistuksia, joiden perusteella oppilas voitiin vapauttaa liikunnasta sekä valvoa että luokkahuoneet ja opetusvälineet vastaavat terveydellisiä vaatimuksia. Tarttuvien kulkutautien riehussa koulussa tai paikkakunnalla oli koululääkärin velvollisuus ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden torjumiseksi. Edit Veijo oli kannatusyhdistyksen kantavia voimia, ja osoitti tämän myös teoillaan tekemällä vuosien 1953 ja 1961 lääkärintarkastukset veloittamatta. 1950-luvulla oppilaiden terveydentila oli pääsääntöisesti hyvä. Poikkeuksen muodostavat lukuvuodet 1954-1955 ja 1957-1958, jolloin tuli- ja tuhkarokkoepidemioiden riehuminen pakotti jopa väliaikaisesti sulkemaan koulun. Edit Veijon jäätyä eläkkeelle koululääkärin virka siirtyi kunnanlääkäri J. Inkovaaralle vuosiksi 1962-1964. Vuosina 1964-1966 pestiä hoiti M. Kaukola, 1966-1969 Hellin Torkki, 1969-1970 S. Utriainen, 1970-1972 Pekka Ojajärvi ja jälleen Hellin Torkki vuosina 1972-1974. 1960-luvulla tarkastukset suoritettiin ensimmäiselle, neljännelle ja seitsemännelle luokalle. Säännöllisillä oppilaiden röntgenkuvauksilla seulottiin mahdolliset tuberkuloositapaukset, joskaan näitä ei ilmennyt. Ensimmäinen vakainainen kouluterveydenhoitaja, Eira Saulio, alkoi toimia lukuvuodesta 1972-1973, kun kansanterveyslaki alkoi vaikuttaa täysipainoisesti.²³⁷

Tämä oli seurausta kouluhallituksen yleiskirjeestä, joka oli lähetetty yksityisoppikoulujen johtokunnille 26.4. 1972. Siinä edellytettiin, että oppilaille oli oltava mahdollisuus kouluterveydenhoitajan vastaanotolla käyntiin myös oppituntien aikana. Käytännössä tämä esti kunnan terveydenhoitajia hoitamasta sivutoimisesti kouluterveydenhoitajan virkaa, ja niinpä Korpilahdellakin virka vakinaistettiin.²³⁸

Kansanterveyslaki paransi myös kerralla oppikoululaisten hammashuoltoa. Maksuttoman hammashuollon piiriin oli tarkoitus saattaa viiden vuoden siirtymäaikana kaikki alle 17-vuotiaat kuntalaiset. Vuoden 1972 aikana otettiin hoitoon kaikki vuonna 1967 syntyneet, ja ne 1960-1966 syntyneet, jotka eivät

---

²³⁶ Ketonen 1980, s. 115-116

²³⁷ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Ohjesäännöt 22.7.1953 § 20 ja 16.6.1961 § 21

²³⁸ KykA, Yleiskirjeet Ea1 1969-1972, kouluhallituksen yleiskirje 26. 4. 1972

olleet aikaisemmin saaneet järjestelmällistä hammashoitoa. Aikaisemmin kunnat olivat velvolliset huolehtimaan vain kansakoululaitoksen piiriin kuuluvien oppilaiden maksuttomasta hammashuollosta. Kansanterveystieteen tavoitteena oli painopisteen siirtäminen ennalta ehkäiseviin ja avohoidollisiin palveluihin. Tämä tavoite oli tarkoitus ottaa huomioon myös kehitettäessä kouluikäisten hammashuoltoa. Osavastuu ehkäisevästä hammashoidosta säilytettiin opettajien harteille. Tarkoituksena oli, että hammashuoltohenkilöstö toimittaisi opettajille tietoja ja aineistoa ehkäisevän hammashoidon toteuttamiseksi. Tämän lisäksi annettiin kouluille myös tarkempia ohjeita oppilaiden hampaiden terveyden edistämiseksi: Kouluateriat tuli suunnitella hampaiston kannalta terveellisiksi ja kouluruokailun jälkeen oppilaille tulisi olla mahdollisuus puhdistaa hampaansa, jokaiselle luokka-asteelle tuli pitää kerran lukukaudessa hammashoidollinen valistustilaisuus, kouluissa oli ryhdyttävä toteuttamaan valvottua hampaiden harjausta 2-4 kertaa lukuvuodessa, ja joka toinen viikko valvottu hampaiden huuhtelu fluoriliuoksella. Fluorihuuhtelu tulisi suorittaa opettajien johdolla opetustyön osana sen jälkeen kun hammashoitohenkilöstö oli antanut opettajille tarpeelliset ohjeet.²³⁹

Korpilahdella hammashoito aloitettiin oppikoululaisten osalta jo lukuvuonna 1971-1972, jolloin koulun ensimmäinen hammaslääkäri Marja- Liisa Nyysönen tarkasti ja hoiti I luokan oppilaiden hampaita. Seuraavina lukuvuosina hammashoito laajeni sitten ripeästi (kuten kouluhallitus oli yleiskirjeessään edellyttänytkin) koskemaan kaikkia oppikoulun luokka-asteita. Nyysöstä kouluhammaslääkärinä seurasi Jorma Jokela syyslukukaudesta 1973 lähtien.²⁴⁰

7. Opettajat ja koulutyö

7.1. Opettajat

Yksityisten oppikoulujen määrän nopea kasvu aikaansai sen, että myös opettajia tarvittiin kipeästi kouluttamaan kasvavia ikäluokkia. Yksityisten oppikoulujen

---

²³⁹ KykA, Yleiskirjeet Ea1 1969-1972, kouluhallituksen yleiskirje 23.10. 1972 ja Toivonen, Esko, Kunnallinen ja yksityinen oppikoulu. Helsinki 1974. s. 140-143.

²⁴⁰ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1971- 1974

opettajien kokonaismäärän kehitys olikin nopeaa. Lukuvuonna 1950-1951 yksityisissä oppikouluissa työskenteli 3050 opettajaa, lukuvuonna 1960-1961 5979 opettajaa ja lukuvuonna 1969-1970 yksityisten oppikoulujen opettajia oli jo 9515. Yksityisoppikoulujen opettajien kokonaismäärä oli siis kolminkertaistunut 20 vuodessa.²⁴¹

Kehitys ei kuitenkaan ollut ongelmaton tuona ajanjaksona. Sotien päätösvaiheen inflaatio oli syönyt opettajien palkkoja, eivätkä myöhemmin toteutetut palkankorotukset pystyneet niitä juurikaan korjaamaan. 1940-luvun lopulla toteutettiin palkkasäännöstelyä ja ns. solidaarista palkkapolitiikkaa, jossa ruumiillisen työn tekijöitä suosittiin henkisen työn tekijöiden kustannuksella. Opettajakunnan sisällä kehnoimmin palkattu ryhmä oli yksityisoppikoulujen opettajat. Yksityisoppikoulujen taloudellinen tilanne ei sallinut tämän tilanteen korjaamista, ja seurauksena oli, että valtion koulut veivät parhaat opettajat päältä, monet opettajat hakeutuivat muihin töihin ja alan arvostus romahti. Kaiken lisäksi opettajainkoulutus oli kehnolla tolalla, eikä se pystynyt vastaamaan laajenevan oppikouluverkon tarpeisiin. Auskultanttien määrä oli tosin kasvussa (vuonna 1950 122 ja 1954 211 opetusharjoittelijaa), mutta heitä ei kuitenkaan ollut läheskään riittävästi. Opetusministeri Virolainen varoittikin syksyllä 1956 oppikouluja uhkaavasta katastrofista, jos opettajapulaa ei ratkaistaisi. Maaseudulla epäpäteviä opettajia oli jo 62 prosenttia, ja epäpäteviä oli kaikkiaan 2900 6500:sta opettajasta. Tilanteen korjaamiseksi korkeakoulujen opiskelupaikkoja ja normaalilyseoita lisättiin. Tämä asiatila merkitsi sitä, että yksityisoppikoulut joutuivat turvautumaan yhä useammin naisopettajiin, tuntiopettajiin ja epäpäteviin opettajiin. Tuntiopettajien ammatti- ja koulutustausta oli tästä syystä usein varsin kirjavaa yksityisoppikouluissa. Epäpätevistä opettajista valtaosa koostui ylioppilaista ja kansakoulunopettajista.²⁴²

Pätevyys ehdot huonosti palkattuun virkaan olivat verrattain kovat. Vuodelta 1873 peräisin olevien säädösten mukaisesti filosofian kandidaatin piti saadakseen kelpoisuuden opettajanvirkaan suorittaa pedagoginen tutkinto ja antaa opetusnäytteet kahden normaalilyseossa tapahtuneen harjoittelukauden jälkeen.

²⁴¹ SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

²⁴² Kiuasmaa 1982, s. 397-398 ja 406-413 ja Autio 1990, s.216

Vuonna 1919 lisättiin vielä määräys kasvatusopillisten opintojen suorittamisesta ennen auskultointia. Vaatimus opetusnäytteistä poistettiin vuonna 1953.²⁴³

Oppikoulunopettajat olivat varsin tyytymättömiä palkkoihinsa 1950-luvulla, vaikka niihin tehtiinkin pieniä korotuksia. Valtiontalouden vaikeudet ja palkkasäännöstelyn jatkuminen estivät paremman palkkakehityksen. Erityisesti tuntiopettajien asema oli heikko. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, miksi alalle jossa oli pitkä opiskeluaika ja matalat palkat ei ollut liikaa pyrkijöitä. Kaiken lisäksi 1950-luvun puolivälissä alkoi suoranaisten uusien yksityisoppikoulujen perustamistulva, joka pahensi pulaa pätevistä oppikoulun opettajista entisestään. Pahimmissa vaikeuksissa olivat luonnollisesti uudet, vastaperustetut koulut. Vuonna 1954 oli jo kymmenittäin oppikouluja, joissa ei ollut ainuttakaan pätevää opettajaa. Vajausta oli noin 2 000 opettajan verran, ja tilanne ei ollut paranemassa. Kaikkiaan oppikoulujen opettajista muodollisesti epäpäteviä oli vuonna 1954 yli 40 prosenttia, maaseudulla yli 60 prosenttia. Tilanne ei juurikaan parantunut seuraavalla kymmenvuotiskaudella, sillä lukuvuonna 1963-1964 yksityisoppikoulujen opettajista oli epäpäteviä 43.4 prosenttia. Valtion kouluissa epäpäteviä opettajia oli vuonna 1963 40.8 prosenttia (vuonna 1961 39.7 %) , eli yksityiset oppikoulut eivät olleet pätevyysongelmineen yksin, vaan tilanne oli lähes yhtä hankala kautta koko Suomen oppikouluverkoston. Maaseudulla opettajapula oli yleensä kaikista pahin. Epäpätevistä opettajista suurin osa oli kuitenkin yliopistollisen tutkinnon suorittaneita, joilta puuttui joko auskultointi tai kasvatusopin tutkinto tai molemmat. Lisäksi monet muodollisesti epäpätevät opettajat olivat jo pitkään kouluissa olleita opetusalan ammattilaisia, jotka mitä ilmeisimmin osasivat työnsä. Vuonna 1963 toteutettu valtionapu – uudistus alkoi kuitenkin parantaa tilannetta yhdessä ikäluokkien pienenemisen kanssa, ja opettajapula alkoi (tosin hitaasti) hellittää 1960-luvun jälkipuoliskolla.²⁴⁴

Opettajien palkkaukseen liittyvät ongelmat aiheuttivat sen, että opettajien yhteiskunnallinen status heikkeni. Opettajakunta tavanomaistui 1950- ja 1960-

²⁴³ Nurmi, Veli, Opettajankoulutuksen tähänastinen kehitys. Juva 1979. s. 177, 184 ja 189.

²⁴⁴ Pietiäinen 1995, s. 197 ja Kaukamaa L.I., Oppikoulujen opettajatilanne syksyllä 1963. Helsinki 1964. s. 227-228.

luvuilla. Erityisesti uudet maaseudulle perustetut yhteiskoulut veivät tätä kehitystä eteenpäin. Opettajien asema oli näissä kouluissa varsin erilainen kuin kaupunkilyseoiden lehtoreilla. Maalaisyhteiskoulujen opettajat eivät erottuneet ympäristöstään yhtä selvästi omaksi arvoluokakseen kuin vanhan koulun arvonsa tietävät lehtorit, vaan heidän matalampi profiilinsa oli omiaan madaltamaan oppikoulun ja sen sijaintiseudun välistä kynnystä. Lähentymistä edisti myös se, että koulujen perustajina ja niitä ylläpitävien yhteisöjen jäsenenä oli oppikoulusivistyksen edistämistä kiinnostuneita yksityisiä kansalaisia, jotka eivät itse olleet saaneet ylempää koulusivistystä. Oppikoulu alettiin käsittää paikallisen kulttuuritahdon ilmaukseksi ja todisteeksi.²⁴⁵

Taustaltaan oppikoulun opettajat olivat vielä 1950- ja 1960-luvuilla pääosin ylä- ja keskiluokkaista. Rakennemuutos alkoi kuitenkin jo näkyä, sillä ylimmän sosiaalikerroksen osuus oppikoulun opettajista laski sukupolven (1933-1967) välisenä aikana noin 23 prosentin tasolta 17 prosenttiin. Vastaavasti työväestön piiristä lähteneiden opettajien osuus nousi 5 prosentista noin 11 prosenttiin. Maatalouden piiristä tuli tarkastelujaksolla suunnilleen sama määrä sekä 1930-luvulla (20%) että 1960-luvulla (22%). Keskiluokkaisen taustan omaavien osuus oli vuonna 1967 laskenut 50 prosenttiin 1930-luvun 60: ta. Kuitenkin siis joka toinen oppikoulun opettaja omasi keskiluokkaisen taustan 1960-luvun loppupuolella.²⁴⁶

---

²⁴⁵ Kiuasmaa 1982, s. 485-486

²⁴⁶ Sama, s. 604

Taulukko 20 . Opettajat virka-aseman, muodollisen pätevyyden ja sukupuolen mukaan Korpilahden yhteiskoulussa ja Suomen yksityisissä oppikouluissa lukuvuosina 1949-1961.²⁴⁷

Lukuvuosi	vakinaisia lkm (%)	tuntiopettajat, ylimäär. ja viransijaiset lkm (%)	muodollisesti päteviä lkm(%)	miehiä lkm (%)	naisia lkm (%)	yht.
1949-1950	1 (25/ 45) ²⁴⁸	3 (75/ 55)	1(25)	2(50/43)	2 (50/57)	4
1950-1951	2 (33/ 45)	4 (67/ 55)	1(17)	2 (33/43)	4 (67/57)	6
1951-1952	3 (43/ 43)	4 (57/ 57)	1 (14)	2 (29/ 43)	5 (71/57)	7
1952-1953	3 (43/ 44)	4 (57/ 56)	2(29)	2 (29/42)	5 (71/58)	7
1953-1954	4 (50/ 43)	4 (50/ 57)	5 (63)	3 (37/42)	5 (63/58)	8
1954-1955	4 (50/ 42)	4 (50/ 58)	4 (50)	3 (37/42)	5 (63/58)	8
1955-1956	4 (40/ 43)	6 (60/ 57)	5 (50)	3 (30/42)	7 (70/58)	10
1956-1957	4 (40/ 42)	6 (60/ 58)	3 (30)	4 (40/44)	6 (60/56)	10
1957-1958	4 (36/ 36)	7 (64/ 64)	3 (27)	5 (45/44)	6 (55/56)	11
1958-1959	3 (27/ 36)	8 (73/ 64)	4(36)	5 (45/44)	6 (55/56)	11
1959-1960	4 (29/ 36)	10 (71/ 64)	5(36)	5 (36/44)	9 (64/56)	14
1960-1961	5 (38/ 37)	8 (62/ 63)	5(38)	5 (38/44)	8 (62/56)	13

Korpilahden yhteiskoulu toimi keskikouluna lukuvuodet 1949-1961. Tuona aikana maassa oli ankara pula pätevistä opettajista, tai yleensä opettajista. Opettajien palkkaus oli myös verraten keinoa. Oheinen taulukko osoittaa sen, että tämä asiantila näkyi myös Korpilahdella. Prosentuaalisesti vaikeimpia olivat kolme ensimmäistä vuotta. Terttu Merisalo oli koulun ainoa pätevä opettaja. Irja Ratian suoritettua auskultoinnin loppuun oli lukuvuonna 1952-1953 sitten jo kaksi pätevää opettajaa. Pätevyysongelmaan kiinnitettiin tarkastajien toimesta huomiota syyslukukaudella 1951 ja 1952 suoritetuissa yleistarkastuksissa. Sävy oli kuitenkin pikemminkin opettajien työtä kiittelevä kuin moittiva. Kouluneuvos Jakobson luonnehtii opettajien työtä tarkastuspöytäkirjassa (14.11. 1951) seuraavasti: ” Kuten edellä mainitsin, on muodollisesti päteviä lukuaineiden luokkatunteja verraten vähän. Opetusta eri luokilla kuunnellessani olen kuitenkin tyydytyksekseni havainnut, että useita aineita asiallisesti kuitenkin opetetaan varsin tyydyttävästi, vaikka muodollinen pätevyys opettajilta puuttuikin”. Myös lehtori Sampo Haahtelan lausunto (11.9. 1952) antaa varsin myönteisen kuvan yhteiskoulun alkuvuosien opettajien työn tasosta: ” Opetuksessa tuntui selvästi se, että opettajakunnan didaktinen koulutus on parempi kuin useimmissa muissa vastaavissa kouluissa, ovatpa muodollisesti epäpätevimmätkin saaneet

²⁴⁷ KykA, Syystiedonannot 1949-1974, vuosikertomukset 1949-1974 ja SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

huomattavan pedagogisen koulutuksen. Yleiskuva opettajien työstä muodostui positiiviseksi”²⁴⁹.

Korpilahden yhteiskoulun muuttuminen viisiluokkaiseksi lukuvuodeksi 1953-1954 houkutteli päteviä opettajia Korpilahdelle peräti kolme lisää nostaen pätevyysprosentin jo 63: een. Tämä jäi kuitenkin keskikouluajan huippulukemaksi, jatkossa jouduttiin turvautumaan jälleen tuntiopettajiin ikäluokkien kasvaessa ja opettajapulan kärjistyessä. Kuitenkin vielä syyslukukaudella 1955 Korpilahden yhteiskoulu sai tarkastaja Martti Sarasteelta positiivista palautetta: ” Pätevien luokkatuntien määrä lukuaineissa on huomattavan suuri”. Pätevyystilanteeseen tarkastajat eivät enää kahdessa viimeisessä keskikouluajan yleistarkastuksessa (23.10. 1957 ja 26.9.1959) puuttuneet. Opettajien todettiin hoitavan työnsä hyvin ja tunnollisesti, joskin runsaiden opettajanvaihdosten yhteydessä oli havaittavissa arvostelun epätasaisuutta. Vakinaisten opettajien kiinnittämisessä sekä nais- ja miesopettajien prosenttiosuuksissa Korpilahden yhteiskoulu osoittautuu verrattain keskiverroksi yksityisoppikouluksi. Maaseudulla sijaitseviin yksityisiin oppikouluihin verrattuna opettajatilanne oli Korpilahdella kuitenkin parempi kuin keskimäärin.²⁵⁰

Keskikouluaikana vaihtuvuus Korpilahden yhteiskoulun opettajakunnassa oli todellakin varsin suurta. Koulussa opetti (tai käväisi opettamassa) peräti 48 eri opettajaa, 18 miestä ja 30 naista . Joukossa oli kahdeksan avioparia. Miespuoliset omasivat kaikki opettajan pätevyyden, mutta rouvien laita oli toisin. Rouvat opettivat ylioppilasohjalta. Yleistä oli, että opettajan virkaa hoidettiin lukuvuosi tai kaksi, ja suunnattiin sitten muualle. Kuvaavaa on, että ainoa noina vuosina opettajan virkaa yhtäjaksoisesti hoitanut oli rehtori Terttu Merisalo. Muihin opettajiin nähden pitkän työuran keskikoulu aikana tekivät Fm Irja Ratia (1950-1956), Fk Arma Mattila 1956-1961) ja kanttori Paavo Ilomäki (1956-1961). Irja

---

²⁴⁸ kauttaviivan oikealla puolella prosenttiosuudet kaikista Suomen yksityisistä oppikouluista

²⁴⁹ KykA, Syystiedonannot 1949-1974 , Tarkastuskertomukset 14.11.1951 ja 11.9.1952

²⁵⁰ KykA, Vuosikertomukset 1949-1961 ja tarkastuskertomukset 25.10.1955, 23.10.1957 ja 26.9.1959

Ratia opetti englantia ja ruotsia, Arma Mattila äidinkieltä ja historiaa ja Paavo Ilomäki musiikkia.²⁵¹

Taulukko 21 . Opettajat virka-aseman, muodollisen pätevyyden ja sukupuolen mukaan Korpilahden yhteiskoulussa ja Suomen yksityisissä oppikouluissa lukuvuosina 1961-1974.²⁵²

Lukuvuosi	vakinaisia lkm (%)	tuntiopettajat, ylimääräiset ja viransij. lkm (%)	muodollisesti päteviä lkm(%)	miehiä lkm(%)	naisia lkm(%)	yht.
1961-1962	8 (47/39)	9 (53/61)	8 (47)	8(47/44)	9(53/56)	17
1962-1963	10(53/39)	9 (47/61)	10 (53)	8(42/44)	11(58/56)	19
1963-1964	11(58/40)	8 (42/60)	11 (58)	6(32/43)	13(68/57)	19
1964-1965	9 (47/41)	10(53/59)	9 (47)	8(42/43)	11(58/57)	19
1965-1966	10(50/43)	10(50/57)	10 (50)	9(45/42)	11(55/58)	20
1966-1967	12(60/43)	8 (40/57)	13 (65)	8(40/41)	12(60/59)	20
1967-1968	11(52/45)	10(48/55)	14 (67)	8(38/41)	13(62/59)	21
1968-1969	13(62/47)	8 (38/53)	14 (67)	8(38/40)	13(62/60)	21
1969-1970	13(59/48)	9 (41/52)	14 (64)	7(33/39)	14(67/61)	22
1970-1971	14(61)	9 (39)	16 (70)	9(39)	14(61)	23
1971-1972	13(59)	9 (41)	15 (68)	8(36)	14(64)	22
1972-1973	13(62)	8 (38)	14 (67)	7(33)	14(67)	21
1973-1974	13(57)	10(43)	16 (70)	8(35)	15(65)	23

Korpilahden yhteiskoulun toimintamuodon muuttuminen kahdeksanluokkaiseksi, yliopistoon johtavaksi yhteiskouluksi lukuvuodeksi 1961-1962 näkyy selkeästi opettajatilastoissa. Opettajanvirkoja vakinaistettiin alusta lähtien selkeästi valtakunnan tasoon ja keskikouluuikaan nähden enemmän. Myös pätevyystaso nousi roimasti keskikouluuikaan nähden. Lukioon satsattiin Korpilahdella, ja vakinaisten, pätevien opettajien ydinjoukko alkoi muodostua yhteiskouluun. Opettajien vaihtuvuus väheni selkeästi koulun saatua oman lukion. Etenkin vakinaisen viran saaneet lehtorit pysyivät varsin uskollisesti Korpilahden yhteiskoulun palveluksessa. Enää ei hakeuduttu muihin tehtäviin yhden tai kahden vuoden opetustyön jälkeen. Aikavälillä 1959-1966 Korpilahden yhteiskouluun muodostui vakinaisten ja paikkakunnalla pysyvien opettajien ydinjoukko, joka sitten vaikutti opettajanhuoneessa aina 1990- luvulle asti. Kahdeksanluokkainen

²⁵¹ KykA, Syystiedonannot 1949-1961 ja vuosikertomukset 1949-1961

²⁵² KykA, Syystiedonannot 1949-1974, vuosikertomukset 1949-1974 ja SVT IX Oppikoulut 65-87 1938-1970

yhteiskoulu oli selkeästi houkuttelevampi työpaikkana kuin vain keskikoulun käsittävä opinahjo.²⁵³

Tähän ydinjoukkoon kuuluvista opettajista Korpilahden yhteiskoulua olivat työpanoksellaan rikastuttaneet jo keskikouluaijana rehtori Terttu Merisalo (vuodesta 1949), Fk Arma Mattila (vuodesta 1956), kanttori Paavo Ilomäki (vuodesta 1956) ja Fk Synnöve Krohn (vuodesta 1959). Synnöve Krohn opetti englantia ja psykologiaa. Jo keskikoulun aikana (vuonna 1958) kouluun tulivat töihin myös Antti ja Leila Suhonen, molemmat päteviä voimistelunopettajia. Heidän yhtäjaksoisen uransa Korpilahden koululaitoksen palveluksessa katkaisi lukuvuoden 1960-1961 opetuskeikka Perniössä. Vuonna 1961 he kuitenkin palasivat nyt lukion omaavaan Korpilahden yhteiskouluun, jossa työskentelivät eläkeikään asti. Insinööri Keijo Rönkön poissaolo kesti kauemmin. Hän opetti matemaattisia aineita Korpilahden yhteiskoulussa lukuvuosina 1954-1956, jonka jälkeen lähti koulun palveluksesta. Paluun yhteiskouluun Rönkkö teki (nyt myös luonnontieteiden kandidaattina) vuonna 1964, jonka jälkeen opetti lähinnä matematiikkaa aina eläkkeelle siirtymiseen asti.²⁵⁴

Keskikoulumuotoisen yhteiskoulun viimeisenä lukuvuonna 1960-1961 varauduttiin jo alkavaan lukioaikaan. Tuolloin koulun palvelukseen palkattiin Fk Aili Saarikoski (historia ja psykologia), yo- kansakoulunopettaja Terttu Ojanperä (kotitalous, käsityöt ja uskonto) ja taiteilija Helmer Selin (kuvaamataito). Tämä kolmikko työskenteli vuodesta 1960 lähtien aina peruskoulujärjestelmään siirtymiseen asti, joka tapahtui vuonna 1974.²⁵⁵

Korpilahden yhteiskoulun lukioaikaan (1961-1974) opettajan virkaan palkattiin neljä pitkän linjan pedagogia: Fk Helmi Koho opetti suomea vuodesta 1962 lähtien, Fk Uolevi Palonen saksaa ja venäjää vuodesta 1963 lähtien sekä Fk Hannele Norrila (ruotsi) ja Fm Veikko Juurinen (biologia ja maantieto) vuodesta 1966 lähtien. Veikko Juurinen (1937-1998) oli kotoisin Luhangasta. Oppikoulun hän kävi Korpilahden yhteiskoulussa ja ylioppilaaksi hän kirjoitti Jyväskylän

---

²⁵³ KykA, Vuosikertomukset 1961-1974

²⁵⁴ KykA, Syystiedonannot 1949-1974 ja Vuosikertomukset 1949-1974

²⁵⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

Normaalilyseosta vuonna 1959. Filosofian maisteriksi Juurinen valmistui Helsingin yliopistosta vuonna 1965. Lukion rehtorin viran hän otti vastaan vuonna 1974. Tätä virkaa Veikko Juurinen hoiti kuolemaansa asti. Myös edellä mainitut kolme muuta opettajaa tekivät vuosikymmenien yhtäjaksoisen uran Korpilahden koululaitoksen palveluksessa. Vanhemman lehtorin pätevyyden omaavien Kohon ja Palosen kiinnittäminen olikin välttämätöntä lukioluokkien kasvaessa. Tarkastaja Matti Oranen kehottikin vuoden 1961 yleistarkastuksessa palkkaamaan opettajia juuri saksan ja suomen opetusta varten. Hänen mukaansa opettajan työssä jatkuvuus ja suunnitelmallisuus on tärkeää nimenomaan oppilaiden oppimisen kannalta, mikä edellyttää pitempiaikaista työsuhdetta. Tarkastajan ohjetta noudatettiin kiitettävästi seuraavina vuosina, kuten edellä on tuotu esille. Tämän huomioi myös seuraavassa yleistarkastuksessa vuonna 1963 tarkastaja Martti Saraste, joka totesi tarkastuskertomuksessaan seuraavasti: ”Koulun on onnistunut kiinnittää palvelukseensa varsin huomattava määrä täysin päteviä opettajia sekä vanhemman että nuoremman lehtorin vakansseilla, ja kun koulun palveluksessa on vielä muitakin onnistuneita opettajia, on opettajatilanne varsin hyvä.” Opettajatilanne oli todellakin hyvä ja pysyi hyvänä seuraavina vuosina. Niinpä vuoden 1968 yleistarkastuksessa ylitarkastaja Kaarlo Hakamakin vain totesi ykskantaan, että ”Muodollinen opettajapätevyys on hyvä”.²⁵⁶

Korpilahden yhteiskoulun viimeinen yleistarkastus suoritettiin koulutoimentarkastaja Yrjö Erlingin toimesta huhtikuussa 1973, aivan peruskoulujärjestelmään siirtymisen kynnyksellä. 485 luokkatunnista oli 356 eli 73 prosenttia muodollisesti pätevien opettajien hallussa, lukuaineissa prosenttiosuus oli vielä suurempi, 85 prosenttia. Opettajien muodollinen pätevyys opettamisessa aineissa todettiin näin ollen hyväksi. Huomautettavaa löytyi kuitenkin opettajien tuntimääriä tarkasteltaessa. Ne olivat varsin suuria. 14 opettajalla (eli 67 prosentilla koulun opettajista) oli opetusvelvollisuuden ylittäviä tunteja yli kouluhallituksen antaman ohjeen. Ylitys oli 25 prosentin luokkaa. Opettajista kuudella oli opetusvelvollisuuden ylitys 40 prosenttia. Koulun puolelta osasyysksi tilanteeseen ilmoitettiin se, ettei paikkakunnalla ollut saatavissa useaan pieneen tuntimäärään eri aineissa päteviä tuntiopettajia. Varmasti tämä oli

---

²⁵⁶ KykA, Syystiedonannot 1949-1974, Tarkastuskertomukset 7.10.1963 ja 16.2.1968 ja Korpilahti-lehti 27.5.1998

osasy, mutta oletettavaa on, että opettajille ylitunneista maksettavat palkanlisät olivat myös taustatekijä huomattaville opetusvelvollisuuksien ylityksille. Tarkastaja Erling kehotti korjaamaan tilannetta, koska ”suuret tuntimäärät rasittavat ja turhauttavat opettajaa”. Erityisen suuri tuntiopettajan tarve oli matemaattisissa aineissa ja englannin kielen opetuksessa. Tarkastajan moitteet menivät perille, sillä lukuvuodeksi 1973-1974 palkattiin yhteiskouluun kaksi tuntiopettajaa lisää edellä mainittuja oppiaineita opettamaan.²⁵⁷

7.2. Lukusuunnitelmat

Jatkosodan kynnyksellä, kesäkuussa 1941, annettiin uudet lukusuunnitelmat. Uudet lukusuunnitelmat, oppiennätykset ja metodiset ohjeet välittivät koulun työhön modernin reformipedagogiikan vaikutuksia. Niillä pyrittiin yhdistämään käytännön elämän vaatimukset ja vankan tietopohjan saavuttamiseen opetuksessa. Lukusuunnitelmia ei kuitenkaan ehditty juurikaan soveltaa käytäntöön ennen jatkosodan päättymistä. Sodan jälkeen oli oppikoulujen kieliohjelmaa muuttuneissa poliittisissa oloissa arvioitava uudelleen. Jo helmikuussa 1945 kouluhallitus ehdotti opetusministeriölle englannin ja venäjän kielten aseman parantamista. Kouluhallituksen valmistelutyön pohjalta opetusministeriö antoikin toukokuussa 1946 uudet määräykset kielten lukusuunnitelmasta. Englanti ja venäjä nostettiin ensimmäisenä vieraana kielenä saksan kanssa samaan asemaan viikkotuntien määrässä, eli viikkotuntimääräksi tuli 29. Kouluhallituksessa valmisteltu lukusuunnitelmien muuttaminen päättyi maaliskuussa 1948 tehtyihin uusiin ratkaisuihin, jolloin uudet oppikoulujen lukusuunnitelmat viimein vahvistettiin. Edellä mainittujen uudistusten ohella korjattiin ruotsin kielen asemaa. Vastaavasti liikunnan ja voimistelun oppitunteja vähennettiin samassa suhteessa kuin ruotsin tunteja lisättiin. Maanpuolustusoppi jäi historiaan. Vuoden 1948 lukusuunnitelmat poistivat kouluista liikunnan ylliedustuksen ja lisäsivät lukion kielipainotteisuutta.²⁵⁸

Lukusuunnitelmat annettiin valtion oppikouluja silmällä pitäen, eli yksityisoppikouluilla oli periaatteessa mahdollisuus poiketa näistä ohjeista jonkin

²⁵⁷ KykA, Tarkastuskertomus 16.4. 1973

²⁵⁸ Autio 1990, s. 206-208 ja Kiuasmaa 1982, s. 366-367

verran. Käytännössä yksityisoppikoulujen mahdollisuudet kokeiluihin ja omaleimaisuuteen oli vähäistä. Valtio kontrolli oli jo ennen sotia ulotettu yksityisiin oppikouluihin, ja sotien jälkeen vahvistunut keskitetyn suunnittelun ideaali merkitsi erilaisuuden hylkimistä. Tavoitteena oli oppikoulujen tasa- arvo ja samankaltaisuus. Rajansa yksityiskoulujen pedagogisille kokeiluille asettivat myös tiukka taloudenpito, opettajapula ja kasvavat ikäluokat. Keskikoulun päästötodistuksen antamiseen liittyvät ehdot ja ylioppilaskirjoitusten vaatimukset kitkivät myös suuremmat kokeilunhalut pois. Myös kouluhallitus edellytti käytännössä yksityisiä oppikouluja laatimaan lukusuunnitelmansa niin, että ne vastaavat valtion oppikoulujen lukusuunnitelmia. Määräys oli ehdoton pakollisten aineiden ollessa kyseessä. Tästä syystä yksityiskoulujen lukusuunnitelmat erosivat valtion koulujen vastaavista vain ns. käytännöllisten oppiaineiden osalta. Näitä olivat esimerkiksi kirjanpito, konekirjoitus, kotitalous, veisto tai maa- ja metsätalous. Terveysoppi voitiin erottaa voimistelusta omaksi oppiaineeksi .²⁵⁹

Korpilahden yhteiskoulun ensimmäinen lukusuunnitelma hyväksyttiin kouluhallituksessa 29.9. 1949. Neliluokkaisena aloittavan oppikoulun lukusuunnitelma käsitti lähinnä pakolliset aineet, uuden koulun resurssit kun olivat varsin rajalliset. Valinnaisia aineita olivat ainoastaan laulu ja kirjanpito. Kyseisiä oppiaineita saattoivat valita kolmannen ja neljännen luokan oppilaat. Valinnaisia aineita opetettiin tunti kouluviikkoa kohti. Pakollisissa aineissa maantiedolla ja biologialla sekä englannilla olivat verrattain suuret viikkotuntimäärät (yhteensä 20 ja 16 eri luokilla) suhteessa muihin oppiaineisiin. Voimistelun, urheilun ja terveystopin aineryhmä oli myös varsin hyvin edustettuna tuntijaossa 12 viikkotunnin yhteismäärällä. Esimerkiksi äidinkielen tuntimäärä oli yhteensä vain 14. Englannin ja luonnonhistorian suuri osuus tunneista selittynee sillä, että koulun kahdelle pätevimmälle opettajalle (eli maantietoa ja biologiaa opettavalle Terttu Merisalolle ja englantia opettavalle Irja Ratialle) haluttiin turvata kohtuullinen palkkataso. Kaikilla luokka- asteilla pakollinen viikkotuntimäärä oli 33. Englanti oli ensimmäinen ja ainoa vieras kieli Korpilahden yhteiskoulussa. Englanti oli etenkin uusien koulujen suosiossa.

---

²⁵⁹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 207

Vuonna 1949 saksa oli kuitenkin vielä I vieras kieli 68 prosentissa suomenkielisistä oppikouluista.²⁶⁰

Korpilahden yhteiskoulun lukusuunnitelmaan tehtiin seuraavaksi muutoksia lukuvuodeksi 1953-1954. Tuolloin koulun toimintamuoto muuttui viisiluokkaiseksi yhteiskouluksi, joten uusi lukusuunnitelma oli tehtävä jo välttämättömyyden pakosta. Kouluhallituksen 13.8. 1953 vahvistama lukusuunnitelma noudatteli varsin pitkälle tuntijakoratkaisuissaan neliluokkaisen yhteiskoulun lukusuunnitelmaa. Pakollisia aineita opetettiin samassa suhteessa kuin edellisessä lukusuunnitelmassa. Eniten tunteja (21) oli biologian ja maantiedon aineryhmällä. Matematiikkaa opetettiin 20 viikkotunnin verran, äidinkieltä 18 viikkotuntia. Uutta vuoden 1953 lukusuunnitelmassa oli poikien ja tyttöjen omat lukusuunnitelmat. Tyttöillä oli yksi pakollinen oppiaine, eli kotitalous, poikia enemmän. Keskikoulun neljännen ja viidennen luokan tyttöillä oli kotitaloutta pakollisena oppiaineena kolme viikkotuntia. Kotitalouden opetukseen tarvittavat kaksi viikkotuntia otettiin tyttöjen osalta fysiikan ja kemian sekä liikunnan tunneista, eli tyttöillä oli yksi tunti viikossa (siis kahdella keskikoulun viimeisellä luokalla) poikia vähemmän näitä oppiaineita. Kolmas viikkotunti järjestettiin siten, että tyttöoppilaille oli kahtena viimeisenä keskikouluvuotena yksi tunti enemmän(tytöillä 34, pojilla 33) koulua viikossa kuin poikaoppilaille . Ilmeisesti katsottiin, että kotitalouden opetus tytöille auttaisi heitä heidän tulevassa perheenäidin tehtävässään. Kahtena ensimmäisenä keskikouluvuotena molempien sukupuolten pakolliset viikkotuntimäärät olivat 32 tuntia, kolmantena vuotena tuntimäärä nousi 33: een tuntiin. Valinnaisiin aineisiin tuli uutena oppiaineena käsityö, joka tuli nyt vaihtoehtoiseksi kirjanpidon kanssa.

261

Oppikoulujen lukusuunnitelmia muutettiin asetuksella heinäkuussa 1958 . Tuolloin matematiikan tuntimäärää nostettiin yhdellä viikkotunnilla kaikissa koulumuodoissa. Lukiota muutos ei tällä kertaa koskenut. Tarvittavat tunnit otettiin matematiikan opetukseen jälleen liikunnan tunneista. Lukusuunnitelmien

---

²⁶⁰ KykA, Perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat ja oppikoulutilastot 1949-1974, lukusuunnitelma 29.9. 1949 ja Salminen- Pietiäinen-Teperi 1995, s. 206

²⁶¹ Sama, lukusuunnitelma 13.8. 1953

tarkistaminen matematiikan eduksi oli heijastumaa vahvistuvasta luonnontieteellis- teknisestä ajattelutavasta ja ajanmukaisesta uuspositivismista. Valtion koulujen esimerkin vanavedessä myös useimmat yksityisoppikoulut lisäsivät matematiikan tunteja lukusuunnitelmiinsa.²⁶² Korpilahden yhteiskoulussa jatkettiin kuitenkin vuoden 1953 lukusuunnitelman mukaisesti (matematiikkaa oli 20 viikkotuntia) aina lukuvuoteen 1961- 1962. Tuolloin matematiikka sai yhden lisätunnin viikossa liikunnan opetuksen kustannuksella. 1.9. 1961 lähtien muuttui myös ensimmäisen vieraan kielen asema keskikoulussa. Englanti ja saksa tulivat keskikoulussa vaihtoehtoisiksi niin, että A-luokat lukivat englantia ja B- luokat saksaa. Toisena vieraana kielenä oli englantia lukeneilla saksa ja saksaa lukeneilla englantia. Jollei rinnakkaisluokkaa ollut, oli ensimmäisen vieraan kielen valinta oppilaille vapaa.²⁶³

Englannin kielen asema ja merkitys yhteiskunnassa oli 1960- luvulla jo selkeästi vahvempi kuin saksan, ja sen tiesivät myös oppilaat ja heidän vanhempansa. Vain vähän oppilaita ilmoittautui vuosittain vapaaehtoisesti lukemaan ensimmäisenä vieraana kielenä saksaa. Seurauksena oli jatkuvia valituksia ja mielipahaa asian tiimoilta. Ongelma tiedostettiin myös Korpilahden yhteiskoulun johtokunnassa. Johtokunta anoi 2.5. 1966 kouluhallitukselta lupaa muuttaa lukusuunnitelmaa ensimmäisen vieraan kielen osalta. Johtokunnan ehdottaman muutetun lukusuunnitelman mukaan A- luokka lukisi edelleen englantia I vieraana kielenä. B- luokka lukisi sekä saksaa että englantia, mikäli luokalle tulisi opetusta aloitettaessa vähintään 15 saksan lukijaa. Muussa tapauksessa B- luokallakin luettaisiin englantia. Muutoshakemuksen perusteluissa todetaan, ettei saksan lukemista haluttaisi kokonaan lopettaa, koska paikkakunnalle muuttaa perheitä joiden lapset ovat vanhassa koulussaan lukeneet saksaa. Näiden oppilaiden olisi vaikeaa omaksua kokonaan uutta kieltä. Kouluhallitus ei kuitenkaan myöntänyt oikeutta sekaluokan perustamiseen kielten opetusta varten, vaan totesi että tällainen oli mahdollista vain suurien asutuskeskusten (Helsingin toisen lyseon vastaava anomus oli hyväksytty) kouluissa, ja sielläkin vain määrääjäksi.

---

²⁶² Kiuasmaa 1982, s. 368 ja Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 210

²⁶³ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, vuosikertomukset 1958-1963 ja lukusuunnitelma 12.11. 1962

Keskikoulun lukusuunnitelmaa ei muutettu, vierasta kieltä luettiin luokittain. Kieliongelma säilyi.²⁶⁴

Korpilahden yhteiskoulu sai oman lukion 1.9. 1961 alkaen . Lukio jaettiin matemaattiseen linjaan ja kielilinjaan. Kielilinjan valinneilla oli matematiikkaa kolme viikkotuntia joka luokka-asteella, eli yhteensä yhdeksän koko lukion aikana. Matemaattisella linjalla matematiikkaa oli yhteensä 15 viikkotuntia. Vastaavasti kielilinjalaiset lukivat 15 viikkotuntia toista vierasta kieltä (englanti tai saksa) matemaattisen linjan selvityksessä yhdeksällä. Fysiikkaa ja kemiaa ei kielilinjan valinneet opiskelleet ollenkaan, matemaattisella linjalla yhteistuntimäärä oli yhdeksän. Kielilinjalla tämä kompensoitiin yhteensä yhdeksällä latinan viikkotunnilla. Molemmilla linjoilla viikkotuntimäärät olivat siis samat, ollen pakolliset 33 viikkotuntia jokaisella lukion luokalla. Lukioluokilla olivat psykologia ja filosofia sekä biologia ja maantieto keskenään vaihtoehtoisia. Vapaavalintaisena aineena oli molemmilla linjoilla musiikki, jota oli mahdollisuus valita yksi viikkotunti kutakin luokka- astetta kohti, eli yhteensä kolme viikkotuntia.²⁶⁵

Valtion oppikoulujen lukujärjestykseen tuli uutena oppituntina luokanvalvojan tunti lukuvuodeksi 1962-1963. Kouluhallitus määräsi tunnin valtion oppikoulujen lukujärjestykseen vastineeksi opettajien palkkaansa saamasta luokanvalvojan tehtävien hoidosta maksettavasta yhden viikkotunnin suuruudesta korvauksesta. Kyse oli siis eräänlaisesta työmarkkinapoliittisesta vastavedosta. Lukuvuodessa tunteja oli pidettävä 33, ja ne oli pääasiassa käytettävä kansalaiskasvatukseen. Luokanvalvojan tunnit siirtyivät vähitellen yksityisoppikoulujenkin lukujärjestyksiin valtion koulujen esimerkin velvoittamana.²⁶⁶

Lukusuunnitelmia muutettiin Suomessa huomattavasti seuraavan kerran vasta maaliskuussa 1969. Tällöin lukiolaisille tuli mahdolliseksi valita entisten kielilinjan ja matemaattisen linjan lisäksi reaalinlinja. Reaalilinjalla oli mahdollisuus keskittyä yhteiskunnallisiin ja luonnontieteellisiin oppiaineisiin.

---

²⁶⁴ KykA, Perustamisluvat, lukusuunnitelmat, ohjesäännöt, oppikoulutilastot 1949-1974, johtokunnan muutosanomus kouluhallitukselle 2.5. 1966 ja kouluhallituksen vastine 21.5. 1966

²⁶⁵ KykA, Samat

²⁶⁶ Kiuasmaa 1982, s. 415

Oppiaineet ryhmiteltiin kaikille yhteisesti sekä kaikille pakollisiksi. Kaikista pakollisista viikkotunneista linjakohtaiset tunnit käsittivät 51 prosenttia.²⁶⁷ Korpilahden yhteiskoulussa lukion lukusuunnitelmaa muutettiin lukuvuodeksi 1970-1971. Valittaviksi linjoiksi tulivat nyt kieli/reaalilinja ja matemaattinen linja. Korpilahdella reaalilinjan suhteen siis hiukan sovellettiin, mutta tämän sovellutuksen kouluhallitus kuitenkin hyväksyi. Liikunta menetti uudessa lukusuunnitelmassa yhden viikkotunnin. Musiikki nostettiin kaikille pakollisten oppiaineiden joukkoon vaihtoehtoiseksi kuvaamataidon rinnalle. Latina poistui lukusuunnitelmasta kokonaan, tilalle tuli venäjä kolmanneksi vieraaksi kieleksi. Venäjän valinta kolmanneksi vieraaksi kieleksi oli looginen, sillä Uolevi Palosella oli pätevyys opettaa saksan lisäksi myös venäjää. Näin ei jouduttu palkkaamaan uutta opettajaa. Ehkä myös ajan yleinen poliittinen ilmapiiri suosi venäjän valintaa. III vieras kieli oli vaihtoehtoinen kemian ja fysiikan kurssien kanssa, yhteistuntimääräksi tuli molemmissa tapauksissa 15. Vapaaehtoisten aineiden ja kurssien valikoima kasvoi entiseen lukusuunnitelmaan verrattuna. Kieli/reaalilinjalaiset saattoivat valita psykologian, kemian, kuvaamataidon, musiikin, äidinkielen ja maantiedon kursseja. Psykologia tosin oli vaihtoehtoinen kemian kanssa. Matemaattisen linjan valinneet saattoivat näiden lisäksi valita fysiikan ja matematiikan erikoiskursseja. Uutta lukusuunnitelmaa alettiin käyttää koulun I:llä ja VI: lla luokalla, ja sen jälkeen asteittain.²⁶⁸

Keskikoulu sai uuden lukusuunnitelman lukuvuodeksi 1971-1972. Kouluhallitus hyväksyi keskikoulun uuden lukusuunnitelman 23.8. 1971. Vanhaa lukusuunnitelmaa olikin käytetty lähes muutoksitta aina vuodesta 1953 lähtien. Ajanmukaistaminen ei varmaankaan ollut pahitteeksi. Matematiikan, äidinkielen, kemian ja fysiikan sekä käsitöiden tuntimäärät pysyivät ennallaan. Käsitöiden opetus tosin muuttui siten, että oppiaineessa opetettiin kahta rinnakkaista kurssia: teknisiä töitä ja tekstiilitöitä. Oppilas sai itse valita kumpaan osallistui. Sukupuolirajoituksia ei asetettu. Viikkotunteja menettivät ruotsi, englanti, uskonto, liikunta, biologia ja maantieto sekä kotitalous. Suurin tuntien menettäjä oli kotitalous, vähennystä oli kolme viikkotuntia. Samalla vain tytöille pakollinen

²⁶⁷ Kiuasmaa 1982, s. 465 ja Autio, Veli-Matti, Suurjärjestelmien aika koittaa 1966-1980.

Opetusministeriön historia VI. Helsinki 1993. s. 123

²⁶⁸ KykA, perustamisluvat, lukusuunnitelmat, ohjesäännöt, oppikoulutilastot 1949-1974, lukusuunnitelma 24.7.1970

kotitalous muuttui molempia sukupuolia koskevaksi. Jatkossa sekä tytöt että pojat opiskelivat kotitaloutta kolme tuntia viikossa keskikoulun neljännellä luokalla. Tasa- arvoistuminen koski myös liikunnan opetusta. Uudessa lukusuunnitelmassa sekä pojilla että tytöillä oli yhteensä 16 viikkotuntia liikuntaa. Vähennystä entiseen oli pojilla kolme tuntia, tytöillä yksi tunti. Kielistä ruotsi menetti kaksi viikkotuntia, englanti yhden. Reaaliaineista biologian ja maantiedon viikkotuntivähennys oli kaksi tuntia, uskonto menetti yhden viikkotunnin. Lisää viikkotunteja saivat historia , kuvaamataito ja musiikki, kukin oppiaine yhden. Uutena oppiaineena lukusuunnitelmaan tuli mukaan ammatinvalintaoppi. Sitä opetettiin yksi tunti viikossa keskikoulun viimeisellä luokalla. Vähennykset pakollisten aineiden viikkotunneissa tekivät tilaa suuremmalle valinnaisuudelle. Keskikoulun kahdella viimeisellä luokalla oppilaat saattoivat nyt valita kurseja kotitaloudesta, teknisistä töistä, tekstiilitöistä, toisesta vieraasta kielestä sekä eri oppiaineiden erikoiskursseja.²⁶⁹

Ennen peruskoulujärjestelmään siirtymistä toteutettiin vielä yksi uudistus. Lukuvuonna 1972-1973 oppikouluissa otettiin käyttöön kymmenpäiväinen lukujärjestys, eli opetustunnit ryhmiteltiin kymmenen päivän jaksoihin. Muutoksen aiheutti työelämässä jo aiemmin toteutettu viisipäiväinen työviikko.²⁷⁰ Kymmenpäiväiseen työjärjestykseen siirryttiin tuona lukuvuonna myös Korpilahden yhteiskoulussa. Uusi työaika aiheutti osaltaan hankaluuksia koulun toimintaan. Useita tunteja oli jouduttu pitämään totutun päivittäisen työajan ulkopuolella. Käytössä olleet peräti neljä lukusuunnitelmaa (osa oppilaista oli aloittanut keskikoulun tai lukion ennen vuosien 1970 ja 1971 uudistuksia, ja noudatti vanhoja lukusuunnitelmia) sekä epätasainen ryhmämuodostus eräissä aineissa aiheuttivat myös ongelmia työjärjestykseen.²⁷¹

7.3. Työajat

Vuonna 1933 annettiin asetus, jolla muutettiin vanhaa vuodelta 1872 peräisin olevaa koulujärjestystä. Asetuksen varsinaisena uudistuksena oli silloin

²⁶⁹ Sama, lukusuunnitelma 23.8.1971

²⁷⁰ Ketonen 1980, s. 103-104

²⁷¹ KykA, Vuosikertomus 1972-1973

käytäntöön suunniteltu ja määrätty urheiluloma. Asetuksen mukaan valtion oppikoulujen lukuvuosi alkaa syyskuun 1. päivänä ja päättyy elokuun 31. päivänä. Lukuvuoteen sisältyivät syyslukukausi, joka alkaa syyskuun 1. päivänä ja päättyy joulukuun 20. päivänä, sekä kevätlukukausi, joka määrättiin alkavaksi tammikuun 9. päivänä ja päättyväksi toukokuun 31. päivänä. Lukukauden alkamispäivän sattuessa pyhäpäivää edeltävälle arkipäivälle alkaisi lukukausi lähinnä seuraavana arkipäivänä. Lukukausien välisten loma-aikojen lisäksi on kevätlukukaudella kaksi yhtäjaksoista lomajaksoa. Urheiluloma käsitti seitsemän arkipäivää. Loman alkamisajankohta oli määrätty siten, että loma alkoi aikaisintaan helmikuun 25. päivänä ja viimeistään maaliskuun 5. päivänä. Toinen lomajakso alkoi kiirastorstaina ja päättyi pääsiäisen jälkeisenä tiistaina, mainitut päivät mukaan luettuina. Näiden lomien lisäksi koulutyötä ei tehty sunnuntaisin, vapunpäivänä eikä itsenäisyyspäivänä. Asetuksen säädöksiä noudatettiin myös Korpilahden yhteiskoulussa varsin tarkasti. Koulun työjärjestys oli edellä kuvatun kaltainen yhteiskoulun perustamisesta (1949) aina vuoteen 1968 asti.²⁷²

Yleinen siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon aiheutti muutoksia myös koulujen työaikaan. Valtion oppikoulujen luku – ja loma- aikoja muutettiin huhtikuussa 1968. Syyslukukaudeksi määrättiin 1.9 – 21.12. ja kevätlukukaudeksi 7.1. – 31.5. Jos alkamispäivä sattui lauantaiksi tai pyhäpäiväksi, siirtyi lukukauden alkaminen ensimmäiseen arkipäivään ja lukukauden lopettamispäivä vastaavasti edelliseen arkipäivään. Urheilulomaksi määrättiin kuusi arkipäivää aikana 15.2- 15.3. Pääsiäisloman alkamispäiväksi määrättiin kiirastorstai ja päättymispäiväksi toinen pääsiäispäivä. Lomapäiviä olivat lisäksi syyskuun ja toukokuun lauantait, jollei sunnuntain lisäksi muu viikonpäivä ole pyhä, juhla- tai vapaapäivä. Uuden asetuksen määräyksiä toteutettiin heti lukuvuonna 1968-1969 myös Korpilahden yhteiskoulussa, vaikka asetus koskikin vain valtion oppikouluja. Yhteiskunnan yleisestä kehityksestä ei haluttu jäädä jälkeen, ja työjärjestystä muutettiin valtion koulujen esimerkin mukaisesti.²⁷³

Lukuvuodesta 1971- 1972 lähtien myös koululaitos siirtyi toteuttamaan jokaisena kuukautena viisipäiväistä työviikkoa. Kesäkuussa 1971 annettussa

²⁷² Suomen asetuskokoelma 1933, asetus 8.12. 1933 ja Vuosikertomukset 1949-1968

²⁷³ Suomen asetuskokoelma 1968, asetus 9.4. 1968 ja Vuosikertomus 1968-1969

asetuksessa määrättiin sekä valtion että yksityisissä oppikouluissa lukuvuoden alkamispäiväksi elokuun 1. päivä ja lopettamispäiväksi heinäkuun 31. päivä. Lukuvuoden työpäiviä tuli olla 190 lukukauden päättäjäispäivineen. Urheiluloman ja vapunpäivää edeltävää lauantaita lukuun ottamatta lauantait ovat vapaapäiviä. Opettajille järjestetään kolme opinto- ja suunnittelutilaisuutta lukuvuoden aikana. Korpilahdella opettajien opintopäivät toteutettiin siten, että opettajat tulivat töihin kolme päivää ennen (20.8. 1971) varsinaisen koulutyön alkua suunnittelemaan koulun toimintaa ja opetustyötä. Lukuvuoden 1971-1972 syyslukukausi alkoi Suomen oppikouluissa 23.8. 1971 ja päättyi 21.12. 1971. Kevätlukukausi aloitettiin 3.1 ja päätettiin 31.5. 1972. Urheiluloma ja pääsiäisloma pidettiin aiempien säädösten mukaisesti.²⁷⁴

Itsenäisyyden ajan alusta vuoteen 1941 asti koulutuntien pituus oli 60 minuuttia, Ajasta käytettiin opetukseen 50 minuuttia ja välituntiin 10 minuuttia. Lukuvuoden 1941-1942 alusta lähtien oppitunti lyhennettiin viidellä minuutilla (eli 45 min.). Välitunti oli edelleen kymmenen minuuttia. Samalla kahden oppitunnin pitäminen peräkkäin ilman välituntia laillistettiin. Tämä järjestely oli tärkeä esimerkiksi kokeita pidettäessä ja liikuntatuntien toteuttamisessa. Ruokailua varten piti järjestää vähintään puolen tunnin ruokatauko. Vuonna 1961 sallittiin jo kolmenkin oppitunnin järjestäminen peräkkäin ilman väliaikaa. Kuusituntinen koulupäivä voitiin ohjeiden mukaan jakaa ruokailua silmällä pitäen tuntijaksoihin 3 + 3 tai 2 + 4 tai 4 + 2. Kaksoistunnin pituuden tuli olla 45 + 10 + 45 = 100 minuuttia ja kolmoistunnin 45 + 10 + 45 + 10 + 45 = 155 minuuttia. Eri aineiden oppitunnit tuli jakaa tasaisesti viikon eri päiville. Korpilahden yhteiskoulussa oppitunnin pituus oli ohjeiden mukainen 45 minuuttia, ja välitunti 10 minuuttia. Ruokailutauko pidettiin läpi vuosien klo 11.45- 12.15.²⁷⁵

---

²⁷⁴ Suomen asetuskokoelma 1971 , asetukset n:o 434, 435 ja 436, 5.6. 1971 ja Vuosikertomus 1971-1972

²⁷⁵ Suomen asetuskokoelma , asetus 13.6. 1941, § 4 ja asetus 24.3. 1961, § 5 ja Vuosikertomukset 1949-1974

7.4. Yhteiset juhlat

Koulujen juhlat eivät olleet irrallisia tapahtumia kouluelämässä, vaan niiden nähtiin liittyvän kiinteästi koulun kasvatustehtävään ja koulutyön tavoitteisiin. Juhlien avulla voitiin asioita opettaa helpommin ja hauskemmin kuin normaalissa opetustyössä. Opettajan antaman opetuksen tilalla olivat oppilaiden esittämät näytelmät ja muu ohjelma. Juhlien valmistelussa opettajat ja oppilaat oppivat tuntemaan toisiaan luokkatyöskentelyn ulkopuolella. Juhlia valmistellessa opittiin myös ryhmätyöskentelyä samalla kun se toi esille oppilaiden yksilöllisiä taipumuksia ja lahjakkuuksia.²⁷⁶

Kouluissa järjestettiin toisaalta koulun sisäisiä, omille oppilaille ja opettajille tarkoitettuja juhlia ja toisaalta juhlia, joihin kutsuttiin mukaan oppilaiden vanhemmat ja koulun tukijat. Osa juhlista oli säännönmukaisesti vuosittain toistuvia. Korpilahden yhteiskoulussa tällaisia juhlia olivat Kivi-juhla (10.10), Itsenäisyyspäivän juhla, Kalevala-juhla (28.2) ja kevätjuhla . 18.10. 1954 perustettiin Korpilahden yhteiskouluun raittiusyhdistys. Yhdistys järjesti säännöllisesti juhlia, mm. heti ensimmäisenä toimintavuotena sekä syksyllä että keväällä. Kuusijuhlan säännöllinen viettäminen alkoi lukuvuonna 1960-1961. 1950- luvulla juhlia järjestettiin verraten usein myös kansallisten merkkimiesten kunniaksi. Korpilahdella juhlittiin mm. Sibeliuksen 90- vuotispäivää (8.12. 1955) , sekä kunnioitettiin säveltäjämestarin muistoa hänen hautauspäivänään syksyllä 1957. Mannerheimin kunniaksi järjestettiin vastaava muist juhla hänen hautauspäivänään 4.2. 1951. Myös Elias Lönnrot (1951) ja J.L. Runeberg (1956) katsottiin juhlimisen arvoisiksi kansallisiksi merkkihenkilöiksi. 1960-luvulle tultaessa kansallisten merkkimiesten juhlinta väheni Suomen kouluissa, ja näin tapahtui myös Korpilahdella. Uutena säännöllisenä juhlahetkenä (keväällä 1964) saatiin lukion myötä penkinpainajaispäivänä järjestetty abiturienttien vanhempien järjestämä kahvitarjoilu. Kahvit tarjottiin yhteiskoululla koulun vanhempainneuvostolle, johtokunnalle, opettajille ja abiturienteille. Vuosittainen ohjelma koostui puheista, abien kronikka- ja muista esityksistä ja

---

²⁷⁶ Malmberg, Raili, Koulujuhlat. – Juhlakirja. Suomalaiset merkkipäivät. Kalevalaseuran vuosikirja 59. Toim. Urpo Vento. Helsinki 1979. s. 59-60.

vapaamuotoisesta seurustelusta . Keväällä 1964 päästiin sitten viettämään ensimmäistä ylioppilaiden värittämää kevätjuhlaa.²⁷⁷

Teinikunta alkoi toimia Korpilahden yhteiskoulussa lukuvuodesta 1952-1953 lähtien. Se järjesti illanviettoja, konventteja ja teinikastajaisia. Keskikouluaikana teinikunta myös järjesti puurojuhlan jouluna ja keväällä lähtiäisjuhlan keskikoulunsa päättävälle. Teinikunta myös osallistui useana vuonna koulun tukemiseksi järjestettyjen Tempausten toteuttamiseen. 1950- luvun vuosina teinikunta järjesti laskiaisena ns. ”liukujaiset”, joissa laskettiin mäkeä mitä erilaisimmilla tavoilla. Konventteja järjestettiin useita vuodessa, yleensä luokkien toimesta . Konventtien ohjelmaan kuului mm. alkusoitto, tervehdyspuheita, kuvaelmia, musiikkiesityksiä, voimistelunäytöksiä, lausuntaa ja kilpailuja. Konventit olivat pitkään sävyiltään arvokkaita, mutta sävy keveni huomattavasti 1960- luvulle tultaessa. Tällöin ohjelmisto koostui jo voittopuolisesti iskelmistä , tanssista ja vitseistä. Myös pikkujouluja alettiin järjestää vuodesta 1960 lähtien. Vastapainona viihteellisyydelle vuodesta 1961 lähtien teinikunnan sisällä toimiva kristillinen teinikerho järjesti kristillisiä teini- iltoja säännöllisesti muutamia vuodessa. Toiminta hiipui 1960- luvun lopulla.²⁷⁸

Teinikastajaisten ja nahkakonventtien ohjelma erosi muiden konventtien ohjelmasta ja toistui vuodesta toiseen samanmuotoisena. Kastetilaisuutta edelsi parin viikon mittainen nahkakoulutus, jossa tulevat teinikunnan jäsenet perehdytettiin teinityöhön ja yksittäisen teinin osaan siinä. Ohjeita nahkakoulutuksen järjestämiseen saatiin Teiniliitosta. Kastaminen sai paikoitellen voimakkaita simputuksen muotoja, joihin Teiniliitto puuttui 1950- ja 1960- luvuilla. Korpilahdella ei ylilyönnejä kastajaisten yhteydessä tapahtunut. Konva- illoissa sen sijaan saattoi joskus ilmetä järjestyshäiriöitä ja ylimääräistä kastamista . Lukion rehtori Veikko Juurinen muisteli Korpilahti- lehdessä (28.5.1981) , että oman kunnan pojat uittivat Korpijoessa säynätsalolaisia ja muuramelaisia oppilaita takavuosien konva- illan päätteeksi.²⁷⁹

²⁷⁷ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Malmberg 1979, s. 61

²⁷⁸ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

²⁷⁹ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974, Korpilahti-lehti 28.5. 1981 ja Ivaska, Seppo, Nahkakoulutus. Teinin kirja. Toim. Olli Arrakoski. Porvoo 1964. s. 87-90.

8 . Oppilaiden vapaa toiminta

8.1. Teinikunta

Suomen ensimmäinen oppilaskuntajärjestö perustettiin ilmeisesti 1840- luvulla Turun lukioon. Vuosisadan vaihteessa oppikoulujen määrän lisääntyessä kasvoi myös toverikuntien määrä. Vuonna 1906 perustettiin ensimmäinen keskusjärjestö (Suomen Koulunuorison Liitto) kehittämään yhteistyötä toverikuntien välille. Tämän työn jatkaja Suomen Teiniliitto perustettiin 24.10.1943. Pyrkimyksenä oli yhdistää vanha toverikuntien kulttuuritraditio sodan ajan kansallisisänmaallisiin tavoitteisiin, ja käydä näin yhteiseen henkiseen rintamaan muiden isänmaallisten järjestöjen kanssa. Olikin selvää, että sotavuosien jälkeen Teiniliiton toimintaohjelmaa ja tavoitteita muokattiin perusteellisesti uuteen uskoon. Voimakkaasta isänmaallisuuden korostamisesta siirryttiin taide – ja kulttuuritoiminnan tukemiseen. Sodanjälkeisen yhteiskunnan voimistunut oppikoulunkäynti ja suurten ikäluokkien vaikutukset alkoivat näkyä myös teiniliiton alayhdistysten ja jäsenmäärien kasvuluvuissa. Kun liitossa oli 1940- luvun lopussa noin 200 teinikuntaa, 20 teiniyhdistystä ja 25 000 jäsentä, olivat vastaavat luvut 1960- luvun alussa jo 370, 40 ja 70 000. Samaan aikaan liiton organisaatiota tehostettiin tekemällä pääsihteeristä päätoiminen ja kehittämällä erilaisten toimikuntien työtä hallituksen ja sihteeristön avuksi.²⁸⁰

Sotavuosia seuranneet 10-15 vuotta olivat yksityisoppikouluissa kaikenlaisen harrastustoiminnan kasvun ja kehittymisen aikaa. Ne olivat juhlien, kerhojen, kilpailujen ja esitelmien kulta-aikaa. Kouluyhteisö muodosti vielä tuolloin useimmille nuorille arkisen työn lisäksi vapaa- ajan keskipisteen. Erityisesti yläluokkien vapaan harrastustoiminnan keskus oli teinikunta, joksi toverikuntien nimet muuttuivat. Sotien jälkeen Suomen Teiniliiton jäsenmäärän kasvu olikin nopeaa. Teinikuntien toiminta seurasi aina 1960- luvun alkupuolelle asti varsin perinteisiä muotoja. Teinilupauskin oli vielä 1960- luvun alkupuolella ” isänmaallisen hengen, yhteiskunnallisen vastuuntunnon ja nuoruuden palvelualltiuden lupaus”. 1960- luvun puolivälin jälkeen muuttui moni asia.

---

²⁸⁰ Kiuasmaa 1982, s. 132, 140-141, 334 ja 477-478 ja Westlund, Jorma, Koulutoiminnan kehitysvaiheita. Teinin kirja. Toim. Jorma Westlund. Mikkeli 1971. s. 12.

Koulun merkitys oppilaiden vapaa- ajan keskipisteenä alkoi vähentyä. Samaan aikaan alkoi koulun puitteissa tapahtuva harrastustoiminta vähitellen hiipua.²⁸¹

Korpilahden yhteiskoulussa teinikunta toimi lukuvuodesta 1952-1953 lähtien. Siihen kuuluivat keskikoulun kahden ylimmän luokan oppilaat sekä vuoden 1961 jälkeen luonnollisesti myös lukiolaiset . Teinikuntaan kuuluttiin varsin innokkaasti, lähestulkoon kaikki ikänsä puolesta mukaan oikeutetut oppilaat kuuluivat teinikuntaan kouluaikanaan. Teinikunnan kuraattorina toimi joku koulun opettajakunnan jäsenistä. Korpilahdella kuraattorit vaihtuivat lähes vuosittain, lehtoreista ainoastaan Uolevi Palonen toimi teinikunnan kuraattorina useammin kuin kerran (vuosina 1963-66 ja 1968-70).

8.2. Kerhotoiminta

Korpilahden yhteiskoulussa kerhotoiminta alkoi lukuvuonna 1952-1953. Kerhot toimivat teinikunnan keskuudessa. Tuona kerhotoiminnan ensimmäisenä lukuvuonna koulussa toimivat kirjallisuus-, käsityö-, kieli- ja tanhukerhot. Myös erilaisia illanviettoja ja kokouksia järjestettiin. Seuraavana lukuvuonna (1953-1954) teinikunta toimi järjestämällä illanviettoja, joilla kerättiin rahat kahteen pöytätennispöytään. Muu kerhotoiminta oli tilapäisesti lopahtanut. Lukuvuonna 1954-1955 hankittuja pöytiä hyödynnettiin perustamalla teinikunnan yhteyteen pöytätenniskerho. Myös koripallokerho aloitti toimintansa.²⁸²

Lukuvuoteen 1954-1955 asti kaikki koulussa toimineet kerhot olivat toimineet teinikunnan yhteydessä. Asiatila kuitenkin muuttui, kun 18.10. 1954 Korpilahden yhteiskouluun perustettiin raittiusyhdistys. Yhdistys aloitti heti toiminnan järjestämällä ensimmäisen kuraattorin insinööri Keijo Rönkön johdolla nahkaplastiikka – ja lennökkikurssit. 20 viidennen luokan oppilasta osallistui keväällä raittiustutkintoon. Tämän lisäksi yhteiskoulun raittiusyhdistys järjesti juhlan oppilaille ja opettajille sekä syksyllä että keväällä. Raittiusyhdistys järjesti vastaavia juhlia myös seuraavina lukuvuosina. Uusi yhdistys toimi tehokkaasti, ja niinpä lukuvuonna 1955-1956 koulun kerhotoiminta keskittyikin

²⁸¹ Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 214-215

²⁸² KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

raittiusyhdistyksen alaisuuteen. Yhdistyksen piirissä toimi liikuntakerho ja näytelmäkerho. Porsliinimaalauskurssi järjestettiin kevätkaudella. Tuona lukuvuonna koulun teinikunta toimi pelkästään omassa piirissään kokouksia ja illanviettoja järjestäen. Seuraavana lukuvuonna asetelma pyörähti päälaelleen. Teinikunta organisoï kerhotoiminnan (mm. englanninkerho, laulukerho, pöytätenniskerho ja IV luokan tyttökerho) , raittiusyhdistyksen piirissä oli hiljaisempaa. Ilmeisesti aktiivisuuden vaihtelu riippui kuraattorien ja yhdistysten päättävien elimien viitseliäisyydestä ja organisointikyvystä. Lukuvuodesta 1957-1958 aina lukuvuoteen 1964-1965 asti työnjako teinikunnan ja raittiusyhdistyksen kerhotoiminnan välillä lopulta selkiytyi . Raittiusyhdistys keskittyi pääsääntöisesti näytelmäkerhotoimintaan ja luontoretkien järjestämiseen. Näytelmäkerho toimikin aktiivisesti aina 1960-luvun puoliväliin asti. Vakautta yhdistyksen toimintaan toi varmasti myös se asiantila että kuraattorina toimi sama opettaja vuodet 1957-1965, eli lehtori Arma Mattila. Raittiusyhdistys lopetti toimintansa lukuvuoden 1964-1965 jälkeen. Näytelmäperinteitä ylläpiti jatkossa näytelmäkerho, jonka vetäjänä toimi Arma Mattila.

Teinikunta keskittyi 1960-luvulla enimmäkseen huolehtimaan tavanomaisista teinikastajaisista nahkakoulutuksineen, illanvietoista ja pikkujouluista. Muutakin toimintaa tosin oli, erityisesti urheilutoiminta oli varsin mittavaa. Kouluun oli saatu sekä pojille että tytöille pätevät liikunnanopettajat (Antti ja Leila Suhonen), joiden vapaaehtoista panosta kerhotoimintaan yhteiskoulu sai hyödyntää. Antti Suhonen veti poikien palloilukerhoa ja Leila Suhonen tyttöjen urheilukerhoa. Nämä urheilukerhot toimivat aktiivisesti aina vuoteen 1970 asti. Tämänkin jälkeen pojilla oli kaksi kertaa viikossa koripallovuoro, mutta varsinainen kerhotoiminta lakkasi. Urheilutoiminnan kautta Korpilahden yhteiskoulun oppilaat saivat kontakteja myös muiden paikkakuntien koululaisiin. Koulun joukkue osallistui vuosina 1959-1972 säännöllisesti vuosittain pelattavaan Suomen oppikoulujen väliseen cup-kilpailuun koripallossa. Myös jalkapallossa osallistuttiin oppikoulujen väliseen sarjaan useaan otteeseen 1960-luvun alkuvuosina. Toistuvia olivat myös lähioppikoulujen(mm. Jämsän, Joutsan ja Jyväskylän koulut) kanssa pelatut kori-, pesä-, ja jalkapallon haasteottelut. Yhteiskoulun oppilaista ja joskus myös opettajista koottu lentopallojoukkue osallistui myös säännöllisesti Korpilahden lentopallopuulaakiin voittaenkin

kyseisen puulaakin useaan otteeseen . Yleisurheiluakaan ei unohdettu. Korpilahden teinikunta kuului lukuvuoteen 1963-1964 Erä-Hämeen teiniyhdistykseen (tämän ajankohdan jälkeen teinikunta erosi EHTY:stä ja liittyi Jyväskylän teiniyhdistykseen), jonka järjestämiin yleisurheilukisoihin otti osaa vuosina 1959-1962 moni teinikuntaan kuuluva yleisurheileva oppilas. Korpilahden yhteiskoulussa järjestettiin myös joka vuosi syyskuussa koulun yleisurheilukilpailut.²⁸³

Korpilahden yhteiskoulun harrastus- ja kerhotoiminta oli kiivaimmillaan aikavälillä 1961- 1968. Lukion saaminen paikkakunnalle, oppilasmäärän kasvu ja uudet opettajat kasvattivat jo ennestään vilkasta vapaavalintaista toimintaa koulun puitteissa. Jo aiempina vuosina käyttöön otetut harrastetoiminnan muodot olivat ahkerasti käytössä. Näiden lisäksi perustettiin 1960-luvulla kolme tässä mielessä” urauurtavaa” kerhoa . Lehtori Palosen tultua yhteiskouluun opettajaksi (vuonna 1963) alkoi koulussa toimia hänen johdolla kamerakerho. Kerho keskittyi lähinnä valokuvien ja filmien kehittämiseen, ja toimi vuodet 1963-1968. Kristillinen teinikilta kokoontui ensimmäisen kerran lukuvuonna 1961-1962, valvojanaan pastori Eino Ojanen. Kristillinen teinikilta toimi verraten aktiivisesti aina vuoteen 1969 asti järjestäen keskusteluiltoja ja muita illanviettoja sekä vierailijakäyntejä koululle.²⁸⁴

Luontokerho Pähkinä perustettiin 19.10.1961. Kerho liittyi jo perustamiskokouksessaan valtakunnalliseen Luonto-Liittoon, joka puolestaan kuului vastaavaan kansainväliseen järjestöön. Ensimmäisenä toimintavuonna kerhon toiminta koostui esitelmistä, tiedonannoista, retkiselostuksista, työilloista ja filmiesityksistä. Keväällä tehtiin viisi luontoretkeä, pääasiassa lintujen tarkkailun merkeissä. Kerhon jäsenmäärä oli kevätlukukauden päättyessä 29. Alkuinnostus- ja kiinnostus kerhon toimintaan oli suurta ensimmäisenä toimintavuonna. Jatkossa innostus laimeni. Niinpä lukuvuonna 1963-1964 kerhoilloissa kävi enää säännöllisesti keskimäärin alle kymmenen oppilasta. Vuosittaiset lintu- ja luontoretket keräsivät kuitenkin runsasta osanottoa, samoin kuin luontofilmien esitykset. Kerhon kuraattoreina toimivat maisterit ja biologian

---

²⁸³ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974

²⁸⁴ Sama ja Tarkastuskertomus 16.2. 1968

opettajat Toivo Koskinen(1961-1965) ja Veikko Juurinen (1965-1969) . Pähkinän toiminta lakkasi lukuvuoden 1968-1969 jälkeen.²⁸⁵

Vilkas kerhotoiminta hiipui lähes täydellisesti Korpilahden yhteiskoulussa 1970-luvulle tultaessa. Koulun merkitys paikkakunnan keskuspaikkana oli vähentynyt selkeästi. Yhteiskunta ja vapaa- ajan vietto olivat muuttuneet television ja massakulttuurin myötä. Vaikutuksensa on varmasti myös koulun siirtymisellä kunnan omistukseen vuodesta 1971 lähtien. Yhteiskoulu ei enää ollut varsinainen yksityisoppikoulu, vaan kunnan omistus enteili jo tulevaa peruskoulua. Koulu tavallaan arkipäiväistyi yhdeksi palveluksi, jota kansalaiset käyttivät hyväkseen. Opettajatkin olivat ” vain” töissä koulussa. Aika oli tavallaan ajanut kerhotoiminnan ohi. Kerhotoiminnan sijasta 1960- luvun lopulla ja 1970- luvulla harrastustoiminnan tilalle astui koulupolitiikka.²⁸⁶

9 . Peruskoulu ja kouludemokratia

1960- luvun puolivälin jälkeen Suomen Teiniliiton aatteellinen sisältö muuttui perinpohjaisesti. Tuohon asti teiniliitto oli yli kahdenkymmenen vuoden ajan hyväksynyt koululaitoksen henkisen ilmapiirin ja toiminut sen ylläpitäjänä yhdessä koko oppikouluväen kanssa. Ensimmäiset irtautumiset tästä koulujen yhtenäiskulttuurista tehtiin Jyväskylän teinipäivillä tammikuussa 1965 (jossa myös Korpilahden yhteiskoulusta oli kaksi edustajaa mukana ²⁸⁷). Tarkoitus oli irrottautua ” oppikoulun omissa ympyröissään kiehnaavasta ilmapiiristä”. Teiniliiton sääntöjä muutettiin entisten kansallisen yhteenkuuluvuuden ja maanpuolustustahdon tavoitteiden korvaamiseksi mm. kansainvälisellä yhteisymmärryksellä ja solidaarisuudella. Porvarillinen yhteiskunta ja sen koulutuspolitiikka sai vastaansa marxilaisesti värittyä kritiikkiä, ja kouluorganisaatiota vaadittiin muutettavaksi opettajain harvainvallasta kohti koulun sisäistä demokratiaa, jossa myös koululaisten käsitykset otettaisiin huomioon.²⁸⁸

²⁸⁵ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Luontokerho Pähkinän pöytäkirjat 1961-1969

²⁸⁶ KykA, Vuosikertomukset 1949-1974 ja Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995, s. 215

²⁸⁷ KykA, Vuosikertomus 1964-1965

²⁸⁸ Westlund 1971, s. 12 ja Kiuasmaa 1982, s. 477-478

Samanaikaisesti myös kouluhallinnossa puhalsivat muutoksen tuulet. Jo 1940-luvulta asti suunnitelmissa olleet yhtenäiskoulukaavailut saivat konkretisoituvat kahden komiteamietinnön, vuoden 1959 Kouluohjelmakomitean ja erityisesti vuoden 1965 Peruskoulukomitean I osamietinnön kautta. Peruskoulukomitean osamietintö oli suppea, ja pohjautui aikaisemman Kouluohjelmakomitean pohjalle. Se oli vaikutukseltaan kuitenkin edellistä komiteamietintöä merkittävämpi. Molempia komiteoita johti kouluhallituksen pääjohtaja R. H. Oittinen. Aloita komiteoiden perustamiseen tuli molemmissa tapauksissa eduskunnasta. Peruskoulukomitean ehdottamassa koulujärjestelmässä ratkaisevin muutos entiseen oli se, että kaikille oppilaille tarkoitettu oppivelvollisuuskoulu, eli peruskoulu, on kunnallinen laitos. Peruskoulu jakaantui komitean ehdotuksessa 6-vuotiseen ala-asteeseen ja 3- vuotiseen yläasteeseen. Peruskoulukomitean mietinnön julkaisemisen jälkeen alkoi peruskoulun puitelain ja täytäntöönpanoasetuksen valmistelu. Ensimmäiset kokeilupersuskoulut aloittivat toimintansa syksyllä 1967. Peruskoulun puitelakiesityksen hallitus toi eduskuntaan 1967, ja monivaiheisen käsittelyn jälkeen laki vahvistettiin 26.7. 1968. Poliittinen keskustelu eduskunnassa oli asian tiimoilta varsin vilkasta.²⁸⁹

Laki koulujärjestelmän perusteista piti koulujärjestelmän runkona kunnan koululaitosta, johon oppivelvollisuuskouluksi tarkoitettun peruskoulun lisäksi saattoi kuulua lastentarha tai sitä vastaavia esiluokkia, lukio ja ammatillisia kouluja. Puitelaki edellytti laajaa valinnaisuutta ja erilaajuisia kursseja. Laki astui voimaan 1.8. 1970. Peruskoululaki edellytti vielä kansakoululain olemassaoloa. Niinpä kansakouluasetuksen sijalle annettiin peruskouluasetus 26.6. 1970. Sen sisältö mukailee kansakouluasetusta ja ohjasi peruskoulun pitäytymään varsin paljon perinteisen kansakoulun kaltaisena. Suurin muutos entiseen oli luonnollisesti kaikkien oppilaiden ilmaisen opintien kasvaminen yhdeksän vuoden mittaiseksi entisen 4-8 vuoden asemesta. Toinen merkittävä muutos koski koulujen hallintoa ; johtokuntien tilalle koulujen päättäväksi elimeksi tuli kunnan koululautakunta²⁹⁰

---

²⁸⁹ Autio 1993, s.65-66 ja 90-91

²⁹⁰ Sama s. 90-95

Edellä kuvattu peruskoulu- uudistus piti sisällään myös kiistellyn kouludemokratian kehittämiseen ja kouluneuvostojen perustamiseen tähtääviä suunnitelmia. Kouluneuvostoidea oli tullut ensimmäisen kerran virallisesti esille vuonna 1967, kun Suomen Teiniliitto esitti kouludemokratiaohjelmansa. Kouluneuvoston kokoonpanoksi ehdotettiin kiintiötä vanhemmista, koulun omistajayhteisöstä ja oppilaista. Esityksen mukaan rehtori olisi kouluneuvostossa itseoikeutettuna jäsenenä. Teiniliiton tavoitteena oli, että kouluneuvosto päättäisi koulun lukusuunnitelmasta (vahvistus anottaisiin ylemmiltä kouluviranomaisilta), kalustohankinnoista, yleisistä järjestyssäännöistä ja niiden rikkojien rankaisemisesta, edistäisi koulun ja kodin suhteita sekä hoitaisi yhteydet paikkakunnan järjestöihin ja kouluviranomaisiin. Esityksen mallin mukaisia kouluneuvostoja perustettiin useisiin oppikouluihin. Näiden vielä epävirallisten kouluneuvostojen toiminta käynnistyi spontaanisti milloin rehtorin tai opettajien, milloin koulun oppilaiden aloitteesta. Toiminta tapahtui ilman kouluhallituksen ohjausta.²⁹¹

Korpilahden yhteiskoulu oli yksi noista Suomen oppikouluista , joissa kokeiltiin kouluneuvoston toimivuutta ennen niiden pakollisuutta. Aloite kouluneuvoston perustamiseen tuli teinikunnalta. Neuvosto aloitti toimintansa 29.11. 1968. Opettajajäseninä toimivat syyslukukauden lopun ja kevätlukukauden ajan rehtori Terttu Merisalo ja lehtorit Helmi Koho sekä Antti Suhonen (puheenjohtaja). Oppilasjäseninä toimivat Merja Kantala (sihteeri), Risto Helander, Pentti Musakka ja Eero Ojanen sekä eri luokkien edustajat. Nimeltä mainitut oppilaat kuuluivat myös teinikunnan aktiiveihin. Kevätlukukaudella katsottiin aiheelliseksi valita kouluneuvostoon myös vanhempien edustaja. Äänestyksen jälkeen vanhempien edustajaksi valittiin Veikko Ikonen. Kouluneuvosto kokoontui syyslukukaudella joka kuukauden toinen keskiviikko ja kevätlukukaudella joka kuukauden toinen perjantai. Kouluneuvosto käsitteli pääasiassa järjestyssääntökysymyksiä ja osallistui rangaistusten antamiseen, jos ja kun sääntöjä oli rikottu. Yleisin syy kouluneuvoston antamiin rangaistuksiin ja huomautuksiin oli oppilaiden luvaton tupakanpoltto. Myös järjestyshäiriöitä oppitunneilla sekä aamuhartauksista poisjääntejä käsiteltiin. Opettajien antamat

---

²⁹¹ Kärenlampi, Paavo. Taistelu kouludemokratiasta. Kouludemokratian aalto Suomessa. Bibliotheca Historica 37. Helsinki 1999. s. 65-66.

jälki-istunnot alistettiin kouluneuvoston käsittelyyn, jossa ne pääsääntöisesti hyväksyttiin. Epävirallinen kouluneuvosto toimi vielä syyslukukauden 1969 verrattain aktiivisesti, mutta kevätlukukaudella 1970 sen toiminta hiipui. Kaksi kolmesta opettajajäsenestä erosi kevätlukukaudella, ja oppilaidenkin osallistuminen kokouksiin oli laimeaa. Epävirallisen kouluneuvoston viimeinen kokous pidettiin 5.5. 1970.²⁹²

Samankaltainen kehityskulku oli yleinen myös muissa oppikouluissa, joissa toimi epävirallinen kouluneuvosto. Kiinnostus epävirallisia kouluneuvostoja kohtaan sammui usein alkuinnostuksen laannuttua. Helmikuussa 1968 asetettu kouluyhteistyökomitea totesikin osamietinnössään vuonna 1969, että kouluneuvostot eivät vastanneet opettajien ja oppilaiden vaatimuksia yhteisen suunnittelun ja yhteisen päätöksenteon suhteen. Erityisesti oppilaat olivat sitä mieltä, että opintojen kannalta toisarvoisten kysymysten parissa puuhailu ei ajan mittaan motivoisi riittävästi.²⁹³

Kouluneuvoajatusta ei kuitenkaan hylätty huolimatta laihoista tuloksista. Monien komiteoiden ja poliittisen keskustelun jälkeen kouluneuvostolaki tuli käsittelyyn vuoden 1971 valtiopäiville. Monivaiheisen eduskuntakäsittelyn tuloksena kouluneuvostolaki hyväksyttiin lopulta vasta 5.12. 1972. Lain toimeenpano siirtyi vuoden 1973 alkuun.

Kouluneuvostojen tehtäväkenttä muodostui erittäin laajaksi ja aikaa vieväksi. Oppikoulussa tuli kouluneuvostolain- ja asetuksen mukaan olla koulun kasvatus- ja opetustehtävän edistämiseksi kouluneuvosto, jossa koulun opettajat ja 15 vuotta täyttäneet oppilaat olivat edustettuina. Lain mukaan vanhempien mukanaolo kouluneuvostossa ei ole tarpeen, koska neuvosto on ennen kaikkea koulun sisäistä toimintaa ohjaava elin. Kouluneuvoston tehtävänä oli kehittää ja yhtenäistää koulun kasvatuksellista suunnittelua, ylläpitää ja edistää koulun sisäistä, koulun ja kodin sekä koulun ja ympäröivän yhteiskunnan välistä yhteistyötä sekä huolehtia luokkakokousten ja oppiainekokousten järjestämisestä. Kouluneuvoston tehtävänä oli myöskin antaa koulun järjestyssäännöt, kehittää koulusosiaalista toimintaa,

²⁹² KykA, Vuosikertomus 1968-1969 ja Kouluneuvoston pöytäkirja 29.11. 1968- 5.5. 1970.

²⁹³ Kärenlampi 1999, s. 66-67.

määrätä oppilaiden kurinpitörajoitukset lukuun ottamatta oppilaan koulusta erottamista määräajaksi tai kokonaan. Viimeksi mainitusta asiasta päättäminen jäi koulun opettajienkokouksen tehtäväksi. Oppikoulun kouluneuvoston jäsenmääräksi kouluneuvostolaissa määrättiin kuusi jäsentä, kun oppilasmäärä oli alle 500 oppilasta, kahdeksan jäsentä oppilasmäärän ollessa 500-1000 oppilasta ja kymmenen jäsentä yli 1000 oppilaan kouluissa. Jäsenistä puolet on opettajia ja puolet oppilaita. Lisäksi valittiin apujäseniä niistä oppilaista, jotka kalenterivuoden alkuun mennessä eivät olleet täyttäneet 15 vuotta. Apujäsenillä oli kouluneuvostossa puhevaltaa, mutta ei äänivaltaa. Kouluneuvoston jäsenet ja apujäsenet valittiin välittömällä ja salaisilla vaaleilla kalenterivuodeksi kerrallaan. Kaikki opettajat ja oppilaat olivat vaalikelpoisia paitsi rehtori, vararehtori, virantoimituksesta pidätetty opettaja ja koulunkäynnistä pidätetty oppilas.²⁹⁴

Uusi lakisääteinen hallintoelin aloitti toimintansa Suomen oppikouluissa kevätlukukaudella 1973. Korpilahdella järjestettiin keskustelutilaisuus ennen kouluneuvostovaaleja kouluneuvoston työstä ja tehtävistä. Ensimmäiseen kouluneuvostoon valittiin helmikuussa 1973 opettajajäseniksi Uolevi Palonen (puheenjohtaja), Synnöve Krohn ja Leila Suhonen, oppilasjäseniksi Jukka Rönkkö, Arto Rajala ja Ilpo Turkkila. Apujäseniksi valittiin Päivi Ojanen, Seppo Korkman ja Juha Anttila. Ensimmäinen kouluneuvostokausi jäi toiminnaltaan laimeaksi, ja ajallisesti torsoksi. Kouluneuvoston toiminta aktivoitui seuraavana lukuvuonna (1973-1974), jolloin päästiin toimimaan ensimmäistä kertaa koko lukukauden ajan. Kouluneuvosto kokoontui syyslukukauden aikana kymmenen kertaa, joista kahdessa vanhempainneuvosto oli mukana. Yhteisissä kokouksissa keskusteltiin koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä ja vanhempainneuvoston tehtävistä. Kouluneuvosto osallistui syyskuussa ihmisoikeuksien ja rauhanviikon järjestämiseen. Kouluneuvostovaalit pidettiin 19.11. 1973. Kevään aikana kouluneuvostolla oli yhdeksän kokousta, joista kaksi vanhempainneuvoston kanssa. Oppilaiden vanhemmille järjestettiin 17.3. 1974 vanhempainkokous. Kokouksessa keskusteltiin koulun työrauhasta tehdyn muistion pohjalta ja koulutoimenjohtaja Esko Jalovaara esitelmöi peruskoulun tuomista muutoksista. Kouluneuvosto järjesti vielä toukokuussa toisen tilaisuuden viidennen luokan

---

²⁹⁴ Toivonen, Esko, Kunnallinen ja yksityinen oppikoulu. Helsinki 1974. s. 422-426 (laki oppikoulun kouluneuvostosta 10.12. 1971/829 ja asetus 5.5.1972/324)

oppilaiden vanhemmille, jossa selitettiin opiskelua ja linjajakoa lukiossa. Kevätlukukaudella pidettiin myös oppiainekokouksia, joissa oppilaat osallistuivat opetuksen suunnitteluun. Kouluneuvosto käsitteli lisäksi erilaisia kurinpidollisia asioita ja määräsi niistä asianmukaiset rangaistukset.²⁹⁵

Kouluneuvostojen toiminta oli aktiivisinta 1970- luvun puolivälin molemmin puolin. 1970- luvun lopulle tultaessa ja 1980- luvun alkuun tultaessa kouluneuvostoinnostus oli laantunut jo lähes apatiaksi asti. Kouluneuvostojen toiminta päättyi 1.8. 1985.²⁹⁶

10 . Yhteenveto

Kunnallisen keskikouluhankkeen kaaduttua yksityisestä oppikoulusta tuli ainoa mahdollinen kouluvaihtoehto Korpilahdella. Yhteiskoulun perustaminen oli osa koko maassa tapahtuvaa sotien jälkeistä jälleenrakennusta ja yhteiskouluinnostusta. Uusia yhteiskouluja perustettiin innokkaimmin juuri Korpilahden kaltaisiin maaseudun liikekeskuksiin. Valtiovallan tuki yksityisille oppikouluille oli aina 1960- luvun puoliväliin asti verraten niukkaa, joten tiukka taloudenpito ja ahkera vapaaehtoinen työ oli ainoa keino pitää koulut toiminnassa.

Korpilahdella yhteiskoulun kannatusyhdistyksen keskeiset toimijat edustivat sosiaaliselta taustaltaan yläkerrostumaan paikkakunnan väestöstä. Tilanne ei muuttunut koko sinä aikana, jona yhteiskoulu oli kannatusyhdistyksen omistama yksityinen koulu (1949-1971). Tässä mielessä yhteiskoulua voidaan pitää ns. ” paremman väen ” projektina. Yhteiskoulu oli kuitenkin tärkeä ja kannatettava asia myös koko kylän asukkaille, sosiaalisesta taustasta riippumatta . Tämä käy ilmi esimerkiksi vapaaehtoista avustus- ja talkotoimintaa tarkasteltaessa , tai tutkittaessa oppilaiden sosiaalista taustaa. Varsin suuri osa oppilaista oli taustaltaan työläisen tai pienviljelijän lapsi. Aatemaailmaltaan koulu pysyi kuitenkin keskiluokkaisena ja konservatiivisenakin, aina 1960- luvun lopulle asti.

---

²⁹⁵ KykA, Vuosikertomukset 1972-1974

²⁹⁶ Kärenlampi 1999, s. 233, 236.

Korpilahden yhteiskoulu perustettiin varsin vaatimattomiin olosuhteisiin, kuten niin moni muukin uusi oppikoulu tuona aikana. Kannatusyhdistyksen aktiivisen ja tarmokkaan toiminnan ansiosta vaatimattomasta alusta (eli Pappilan renkituvasta) päästiin varsin nopeasti omaan koulurakennukseen. Yhteiskoulun toiminta jouduttiin aloittamaan tyhjästä , ja rakentamaan kaikkiaan kolmeen otteeseen uudisrakennuksia. Tämä tiesi velkataakkaa ja tiukkaa taloudenpitoa. Muun muassa kalustoa jouduttiin hankkimaan talkoilla ja tempauksilla. Taloudenpito ja velkojen lyhentäminen onnistuivat kuitenkin suunnitelmien mukaisesti, eivätkä esimerkiksi oppilaiden lukukausimaksut kohonneet missään vaiheessa kohtuuttoman korkeiksi.

LÄHTEET:

Alkuperäislähteet:

Korpilahden kunnan arkisto (KkuA)

Kansakoululautakunnan pöytäkirjat 1946-1975

Korpilahden yhteiskoulun arkisto (KykA)

Johtokunnan kokousten pöytäkirjat 1949-74

Kannatusyhdistyksen pöytäkirjat 1949-1971

Korpilahden yhteiskoulun vuosikertomukset 1949-1974

Korpilahden yhteiskoulun tarkastuskertomukset 1951-1974

Korpilahden yhteiskoulun syystiedonannot 1949-1974

Korpilahden yhteiskoulun yleiskirjeet Ea 1 1969-1972

Korpilahden yhteiskoulun muut kirjeet Ea 3 1954-1974

Korpilahden yhteiskoulun perustamisluvat, ohjesäännöt, lukusuunnitelmat ja oppikoulutilastot 1949-1974

Terttu Merisalon kertomus avajaisjuhlallisuuksista vuonna 1949

Luontokerho Pähkinän pöytäkirjat 1961-1969

Kouluneuvoston pöytäkirjat 1968-1970

Virallisjulkaisut:

Suomen Asetuskokoelmat

Suomen Virallinen Tilasto (SVT) IX Oppikoulut. Tilastollinen katsaus oppikoulujen tilaan ja toimintaan 1938-1970.

Suomen Virallinen Tilasto (SVT) XXIX A Vaalit 1939- 1956 ja SVT XXX A Vaalit 1956-1975.

Kirjallisuus:

Autio 1990. Autio, Veli-Matti, Jälleenrakennuksen ja kasvun kulttuuripolitiikka 1945-1965. Opetusministeriön historia V. Helsinki 1990.

Autio 1993. Autio, Veli-Matti, Suurjärjestelmien aika koittaa 1966-1980. Opetusministeriön Historia VI. Helsinki 1993.

Hultin 1966. Hultin, Holger, Suomen oppikoululaitoksen terveydenhoito vuosina 1962-1966. Helsinki 1966.

Isosaari 1973. Isosaari, Jussi, Suomen koululaitoksen rakenne ja kehitys. Keuruu 1973.

Ivaska 1964. Ivaska, Seppo, Nahkakoulutus . Teinin Kirja. Toim. Olli Arrakoski. Porvoo 1964.

Lahti 1980. Lahti, Markku, Korpilahden koululaitos 1880-1980. Jyväskylä 1980.

Lahti 1994. Lahti, Markku, Vanhan Korpilahden historia Korpilahden, Muuramen ja Säynätsalon yhteisaika emäseurakunnan synnystä 1861 kuntien itsenäistymiseen 1923. Jyväskylä 1994.

Kallio 1957. Kallio, Niilo, Oppikoulumme keskeisiä kysymyksiä. Kasvatusopillinen aikakauskirja 1957.

Kaukamaa 1964. Kaukamaa, L.I, Oppikoulujen opettajatilanne syksyllä 1963. Kasvatusopillinen aikakauskirja 1964.

Ketonen 1980. Ketonen, Liisa, Suomen tyttöoppikoulut itsenäisyyden aikana peruskoulujärjestelmään siirtymiseen asti. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 85. Helsinki 1980.

Keski-Suomen historia, osa 3, 1993. Keski-Suomi itsenäisyyden aikana. Toimittanut Mauno Jokipii. Jyväskylä 1993.

Kiuasmaa 1982. Kiuasmaa, Kyösti, Oppikoulu 1880-1980. Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun. Oulu 1982.

Kärenlampi 1999. Kärenlampi, Paavo, Taistelu kouludemokratiasta. Kouludemokratian aalto Suomessa. Bibliotheca Historica 37. SHS. Helsinki 1999.

Malmberg 1979. Malmberg, Raili, Koulujuhlat –Juhlakirja. Suomalaiset merkkipäivät. Kalevalaseuran vuosikirja 59. Toimittanut Urpo Vento. Helsinki 1979.

Meinander – Aattonen 1960. Meinander, Ragnar – Aattonen, Toivo, Oppikoulun hallinto. 3. painos. Porvoo 1960.

Nurmi 1979. Nurmi, Veli, Opettajankoulutuksen tähänastinen kehitys. Juva 1979.

Nurmi 1979. Nurmi, Veli, Yleissivistävä koulutus 1959-1970. Tutkimuksia Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen laitos. Helsinki 1979.

Salminen-Pietiäinen-Teperi 1995. Salminen, Jari – Pietiäinen, Jukka – Pekka, - Teperi, Jouko, Yksityisoppikoulujen historia 1872- 1977. Helsinki 1995.

Somerkivi 1979. Somerkivi, Urho. Cavonius, Gösta. Karttunen, M.O. Kouluhallitus 1869-1879. Vantaa 1979.

Suomenmaa, osa 4, 1971. Suomenmaa, osa 4. Maantieteellis- yhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos. Porvoo 1971.

Suomenmaa, osa IV, 1922. Suomenmaa, osa IV. Maantieteellis- yhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos. Helsinki 1922.

Toivonen 1974. Toivonen, Esko – Toivonen, Mirja, Kunnallinen ja yksityinen oppikoulu. Helsinki 1974.

Westlund 1971. Westlund, Jorma, Koulutoiminnan kehitysvaiheita. Teinin kirja. Toimittanut Jorma Westlund. Mikkeli 1971.

Lehdet

Keskisuomalainen, 11.8. 1951 ja 8.10. 1951.

Korpilahti-lehti 1971- 1998

Haastattelut

Taito Vallenius, s. 1918. Vanhempainneuvoston jäsen 1956-1960. Haastattelu 15.3. 2001.

Veikko Rantala, s. 1935. Koulun oppilaana 1949- 1953. Haastattelu 2.5. 2001.

Aili Niemi , s. 1928. Koulun keittäjänä 1961- 1993. Haastattelu 2.5. 2001.

Marja –Liisa Juurinen, s. 1944. Koulun oppilaana 1955- 1964. Haastattelu 8.5. 2001.

Yrjö Ratia, s. 1920. Kannatusyhdistyksen hallituksen (myöhemmin koulun johtokunnan) jäsen 1953- 1974. Haastattelu 6.7. 2001.